

TRANSILVANIA

REVISTA

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. 3.

Maiu — Iunie.

1911

MONOGRAFIA COMUNEI ȘEGHIȘTE.¹

— ✂ — ÎNTRUDUCERE.

De mult am dorit să scriu monografia comunei mele natale Șeghiște. Acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, mi-am ajuns scopul. E drept, ca n'am făcut cine știe ce lucru mare, căci mi-au lipsit datele și documentele necesare, iar fără acestea puțin poți lucra. Mă mângăie totuș împrejurarea, că prin munca mea am scăpat de peire, aceea, ce eu știu din tradiție și ce fiii noștri, nu vor mai putea ști. Cu vremea poate să vină o peană mai dibace, să facă un lucru mai bun, ca al meu. Aceasta ar fi pentru mine o adevărată mângăiere. Să dea Dumnezeu să fie așa.

1. Situația comunei Șeghiște.

Comuna Șeghiște se află așezată în partea de meazăzi-răsărit a comitatului Bihor. O vale îngustă, dar cu atât mai romantică e leagănul acestei comune. Hotarele ei sunt: la răsărit comuna *Hârsăști*, la meazăzi comunele *Sârbești* și *Lunca*, la apus *Șteiu* și *P. Zăvoieni*, iar la miază-noapte *Valeneagra de jos* și *Chișcou*. Intreaga vale, în care e așezată comuna Șeghiște și cu dânsa și alte trei comune, e un șes frumos și dintr'ânsa i se deschide privitorului un tablou natural minunat și impunător. Jur împrejur se ridică păduri de fagi, dar mai ales de stejari se-

¹ Una dintre problemele importante ale instituției noastre e adunarea de material pentru monografiile comunelor românești. Mai mulți domni preoți și învățători mi-au comunicat că se ocupă cu adunarea materialului necesar. Eu i-am îndemnat la lucru și le-am dat toate îndrumările necesare. Monografia părintelui Popovici e un început, care sper că va îndemna și pe alții să-i urmeze pilda. Asemenea monografii, poate mai complete și mai desăvârșite, vor mai apărea în această revistă. O. C. T.

culari, apoi codri cu înălțimi undulative; iar colo sus spre răsărit se înalță pleșuva *Cucurbătă*, vârful cel mai înalt al munților bihoreni (1848 m.)

Comuna Șeghiște are forma unui unghiu drept, ea atinge cu un capăt râul numit «*apa Băiței*», iar cu celalalt râul numit «*apa Șighiștelului*». O parte a comunei se numește *Hăicești*, fiindcă această parte a comunei e locuită mai cu samă de familii cu conumele Haica; iar cealaltă parte a comunei se numește *Lăturani*, fiindcă partea aceasta cade la o lature de strada Hăiceștilor. Străzi sau ulițe — cum se numesc în graiul poporului de aici — sunt în comună numai două: Una mai lungă, care e dreaptă și ar putea purta și numirea de ulița principală, aceasta e ulița Hăiceștilor, (fig. 1) iar a doua ceva mai scurtă și nu tocmai dreaptă ca ceealaltă, aceasta e ulița Lăturanilor (fig. 2). Afară de acestea mai sunt încă șapte căscioare — dintre cari trei sunt mori de apă — așezate afară de comună și anume șase pe malul apei Băiței, iar una pe malul apei Șighiștelului.

2. Șesuri, Râuri, Izvoare, Lacuri (Bălți) și Păduri.

Întreg hotarul (locul de sămănat și fânașul) comunei Șeghiște, cu puține excepțiuni, e șes. Singur partea dinspre meazăzi e ceva mai ridicată, dar și aceasta ridicătură are o suprafață destul de netedă.

Râuri sau văi curgătoare sunt două, unul, ce curge pe la capătul dinspre meazăzi al comunei și care izvorând de sub poalele piscului de munte «*Cucurbăta*», curge prin orașelul montan Băița, deunde se și numește «*apa Băiței*», iar altul, care atinge capătul dinspre mieznoapte al comunei și care izvorește tot din munții răsăriteni ai Bihorului și curge apoi, părăsind munții, prin comuna Șighiștel, de unde și numirea de «*apa Șighiștelului*».

Lacuri sau mai bine zis bălți sunt iarăși două și adecă una, care se scurge în timpuri ploioase în partea Hăiceștilor, de aceea se și chiamă balta Hăiceștilor, iar alta, ce se scurge în partea comunei numită Lăturani de unde și balta poartă acelaș nume. Aceste bălți au rea înrăurire asupra populațiunii, căci fiind atât ele cât și împrejurimile lor pururea umede, evaporează mereu gazeuri nesănătoase, din pricina cărora locuitorii sufăr mult de dureri de cap, de friguri și uneori și de lingoare (tifus). Cu toate acestea își au și bălțile partea bună, căci împrejurimile lor produc fân mult și în unele locuri chiar de o calitate foarte bună, ba pe aceste locuri se produce fân și de două, de trei ori, în cursul unei veri, apoi crescând iarba foarte de timpuriu — chiar pe la începutul lui Martie — ele sunt potrivite pentru creșterea cailor. Aceste bălți, când sunt timpuri ploioase, curg întocmai ca râurile. Ele curg dela răsărit spre apus peste întreg hotarul. În această direcție își au cursul lor și cele două râuri, a căror împrejurimi sunt foarte sănătoase, iar apa li-e limpede ca cristalul.

Păduri are comuna în două locuri: spre meazăzi, peste apa Băiței, și spre mieznoapte, peste apa Șighiștelului. Pădurea de peste apa Băiței se numește peste tot «*Dumbravă*». Aceasta e totodată și locul de pășunat

al întregii comune. Și tocmai pentru aceasta nu are arbori înalți, ci numai crânguri și mai ales mesteceni, lăsați la buna plăcere a locuitorilor, să-i taie ori să-i lase. Prin aceasta pădurice trece drumul de țară din Luncă spre Băiță, orașel montan acum în decadență. Depărtarea acestei pădurice de comună e de tot neînsemnată. Ea are mai multe părți, cari poartă felurite numiri, acestea sunt: *Zăvoiu*, *Valea Runcului*, *Petrirel* și *Cornu Dealului*. La spatele acestei pădurice se află pădurea domeniului episcopesc romano-catolic din Oradea-mare și anume aceea, ce aparține la hotarul comunei Șeghiște. Aici se află locuri, ce poartă numirile: *Piciorul Țapului*, *Valea Dâșșii*, *Umbrar*, *Arsură* și *Vâlceaua Țițului*. Fântâni sau izvoare în această pădure nu este decât unul, numit «*Fântâna Corbului*», iar văi sunt două: «*Valea Runcului*», care se varsă aproape de comună în «apa Băiței» și care mai sus poartă numele de «*Valea Dâșșii*», a doua vale izvorește din «Fântâna Corbului» și, sub numele de «*Vale*», curge printre pădurea Sârbeștilor și a comunei Șeghiște în jos spre Luncă. Aceste văi când e secetă nu au apă; în vremuri ploioase, însă, cresc văzând cu ochii și duc cu sine tot, ce le vine în cale.

Atât în pădurea comunală cât și în pădurea domeniului, aflătoare la spatele celei comunale, crește cu deosebire mesteacănul, din care se fac garduri frumoase și se pregătesc mături de tot soiul, cari transportate în Câmpie, aduc locuitorilor venite frumoșele.

De amândouă laturile drumului de țară, ce trece, precum am zis, dela comuna Luncă spre orașelul Băiță se află ogrăzile așa numite: «*Ogrăzile la Plop*». Aceste sunt locuri arătore și proprietățile unor oameni din comună și, fiindcă sunt încunjurate cu șanțuri și cu gard jur împrejur, poartă numirea de ogrăzi. Tradiția spune, că în aceste ogrăzi au locuit în timpuri vechi unele familii din Șeghiște și că acele familii, din oarecari cauze și-au părăsit vatra strămoșască și s'au mutat cu locuința spre răsărit-meazănoapte, cale cam de-o oară bună deaici, la poalele munților bihoreni, formând aici o nouă comună, numită *Șighiștel*, după numele comunei părăsite. Aceasta nouă comună ar fi Șighiștelul de astăzi.

Ceealtă pădure se află — precum am mai amintit — în partea de meazănoapte a comunei, dincolo preste apa Șighiștelului. Aceasta e o pădure frumoasă de stejar, durere numai, că partea, ce formează proprietatea comunei, e mică; cu toate acestea în anii de roadă aduce comunei frumoase venite, căci produce ghindă multă, care ori se vinde ori se mânâncă cu turma de porci a satului. Stejarii (sau goronii, cum îi numește poporul de aici) — din pădurea comunei sunt deplin crescuți și tocmai potriviți pentru a fi vânduți. Pe la poalele pădurii se află mulți cireși sălbatici, cari aduc hrană paserilor și chiar și oamenilor mai săraci și cari, în timpul înfloririi, îmbracă poalele pădurii într'o haină albă. Numirile parțiale ale pădurii comunale sunt: *Râpi*, *Vâlceaua Roșie*, *Pârăul Tomițești*, *Gruiu*, *Valea Bicii*, *Gruecior*, *Vâlceaua Grueciorului*, *Scăldători*,

Grind, Vâlceaua Piuei, Câmpurele și Coaste Popilor. Dela pădurea comună spre meazănoapte se întinde pădurea domeniului episcopesc romano-catolic din Oradea mare, care pădure aparține la hotarul comunei Șeghiște. Această pădure de o vreme încoace a început să fie exploatată. Ea se vinde cu holda și ce rămâne după tăiere se vinde cu firul. Partea aceasta de pădure poartă numirile: *Dumbrăviță, Vâlceaua Romi, Groapa Hulpi, Dealul Ursului, Petrișul, Bojinta, Vâlceaua Băii, Câmpul Țirăului, Pârăul Sclăvăscului, Poenile Umbrariului, Umbrariu, Pârăul Lupului, Pârăul Cocinilor, Pârăul Mlacilor, Dâmb, Câmpu Dâmbului, Buza Dâmbului, Smida Dâmbului, Mihușasca, Oneasca, Valea lui Zuiu, Dosu Romei, Dosul lui Tănăsă, Dosul Puiului și Dosul lui Gherman.*

În pădurea comunei nu e nici un singur izvor. Cu atât mai multe izvoare sunt în pădurea domeniului. Ele poartă mai ales numirea de fântâni, deși de fapt sunt numai izvoare. Atari fântâni sunt: *Fântâna Petrișchi, Fântâna Puiului, Fântâna lui Tănăsă, Fântâna lui Gherman și Fântâna Mlacilor*, apoi *Izvorul Botului și Izvorul din Dealul Ursului*. Mai sunt apoi izvoare în hotarul comunei, în partea, ce se cultivă, și anume: *Izvorul Bodilești, Izvorul Tomii, Izvorul Lupăeștilor, Izvorul Domnului, Izvorul Măcruții și Izvorul la Durduleasca.* În pădurea domeniului, amintită mai înainte, se află încă și două pâraie, cari curg aproape numai în timpuri ploioase. Aceste sun *Pârăul Mlacilor și Vale*. Tot în această pădure se mai află unele locuri, cari mai înainte trebuie să fie fost îngădite, de aceea poartă numele de Ogrăzi. Atari locuri sunt: *Ograda Didi, Ograda Viluți, Ograda Bâchi.* Aceste ogrăzi le-au folosit din bătrâni familiile numite, până la despărțirea foștilor iobagi de domeniu. Astăzi, însă, nu le mai folosesc, ba unii nici despăgubire n'au primit pentru ele. Ogrăzile: Gruicul Bodii, Ograda Sfărmeștilor și Ograda Miculei, cari sunt situate la poalele pădurii comunale, au fost întotdeauna și sunt și azi lăsate liber în folosința proprietarilor și în cartea funduară sunt și transcrise pe numele lor.

3. Clima, Plante și Animale.

Despre clima comunei Șeghiște amintim numai atâta, că fiind situată în apropierea munților, urmează, că și clima e mai mult rece. S'a întâmplat de mai multeori, că pe vârfurile munților din apropiere a nins chiar și în luna lui Iunie. Între astfel de împrejurări pământul produce puțin. Dintre cereale se produc: grâu, săcară, ovăs, cucuruz, cânepă, fasole, cartofi și în măsură mai mică și varză (curechiu). Pământul nu produce atâta, cât să fie de ajuns locuitorilor din comună. Pământul fiind petros și steril ierburile artificiale, cresc aproape numai în anii ploioși; cresc însă mai bine ierburile naturale (nesămănate) de nutreț. Se poate zice, că fân și respective nutrețuri pentru animale se produc îndeajuns. Dintre animale se cresc: boi, vaci, rassă albă ungurească și roșie ardelenască, porci soiu alb, mai ales, și, în măsură mai mică, capre. Prin păduri sunt animale sălbatice și anume: iepuri, vulpi, viezuri, că-

prioare, veverițe și, mai rar, urși, lupi și mistreți. Viezurii fac mari stricăciuni în cucuruzele de pe lângă păduri; băieții, însă, îi alungă cu strigăte și cu focuri. În grădini se cultivă mai ales nucii, apoi meri, peri, pruni și cireși sălbateci. Un orcan în anul 1895 a nimicit o mulțime de nuci. Nucile aduc venite frumușele locuitorilor. Și cu merele și cu prunele negustorește poporul în anii roditori. În păduri cresc: stejar, fag, carpan tufă, mesteacăn, arin și cireș.

4. Numărul locuitorilor, construcția caselor, a șurilor și a altor edificii laterale.

Poporațiunea comunei Șeghiște, la 30 Septemvrie anul 1910, a fost 580 suflete parte bărbătească și femeiască. Aceștia locuiesc în 101 de case formând astfel 101 de familii. Casele sunt așa construite că dinainte, de regulă spre stradă, au o odaie și înapoia odăii o «tindă» rece, unde e așezat cuptorul de copt pâinea. Unele au imediat lângă «tindă» și o cameră de bucate. Casele, cari se edifică de un timp încoace sunt cu mult mai spațioase, cu ferestri mari, bine lipite, văruițe și acoperite cu țigle. Cele edificate din bătrâni sunt aproape toate scunde, cu ferestri mici, nelipite și acoperite cu paie. Case cu câte două odăi abia sunt nouă. Toate casele sunt construite din lemn de stejar, având fundamentul de piatră. Case acoperite cu țigle sunt 19, iar cu șindile 12. Celelalte toate sunt acoperite și acum tot cu paie.

Construcția caselor se face precum urmează: Mai întâi să așeze *tălpile*, cari de regulă sunt așa de lungi precum de lungă va să fie întreagă zidirea. La capetele tălpilor se așează *fruntarele*, iar acolo unde vin părții despărțitori se așează câte o talpă. Atât fruntarele cât și tălpile, pe cari vin așezați părți despărțitori, sunt bine *închiotorate* în tălpile cele mari. Întărit și închiotorat astfel fundamentul casei, e chemat preotul să facă sfințirea apei și binecuvântarea fundamentului casei. Nu se face, însă, la fiecare casă binecuvântarea fundamentului. În toate tălpile și în fruntare se așează *șoșii*, cari sunt *ghișuiți* de amândoaună părțile. În ei se așează *păreții*, cari sunt de regulă alcătuiți din lemne oblete. Deasupra șoșilor, în direcțiunea fruntarelor, se pun *jugurile*, iar peste juguri, în direcțiunea tălpilor celor lungi, se pun pe amândoaună laturile edificiului *cununile*, iar pe mijlocul clădirii se pune *grinda cea mare*, peste toate acestea vin puse, curmeziș, *grinzelele*, în depărtare de un metru și ceva una de alta; apoi vin iarăși două *cununi*, așezate de asupra celorlalte, iar la capetele acestor cununi vin așezate din nou două juguri. În cununile și în jugurile acestea se așează *coarnele*, cari se închiie de olaltă jos, apoi în vârful lor se pune busuioc, cărușele și cârpe (mărâmi) băătoare la ochi și, împodobite astfel, se ridică sus în glumele și chiotele celor chemați în ajutor, cărora li se mulțamește la sfârșit cu câteun păhărel de vinars. La casele cu paie lefurile sunt groase și prinse cu cuie tari și groase de goron, iar pe la capetele de din jos

a coarnelor se pun unele lețuri și mai groase, în cari se așează *țăpăruile* și anume în locuri sfredelite cu sfredelul ca și la celelalte lețuri, după ce apoi casa se acopere cu paie. Lețurile, în cari se bat țăpăruile, se numesc *streșini*.

În timpul din urmă s'a împuținat mult numărul aceloră, cari își acopăr casele, clădite de nou, cu paie. Aproape toți le acopăr cu țigle, de aceea și acoperișul caselor îl întocmesc mai cu îngrijire și deosebit de feliul acoperișului întocmit pentru paie. În special lețurile sunt de brad, prinse cu cuie de fer și așezate cu multă precauțiune, ca țiglele să stea și bine și frumos pe acoperiș. Acoperită odată casa se *podește* cu scânduri bine giluie de brad, se fac ușile tot din scânduri de brad, apoi se cumpără gata (după măsură) fereștile. Aceste la fiecare odaie sunt patru: două în perețele din fundul casei și câte una în pereții laterali. Mai nainte fereștile și chiar și ușile erau foarte scunde, astăzi și acestea se fac destul de mari. Termin ate acestea, casa se *lipește* cu pământ, *se vâcălește cu tîrfă și cu var ori cu pământ și pleavă*, apoi se văruește și pe dinlăuntru și pe dinafară, pe urmă se binecuvintează de preot și stăpânii o iau în folosință.

Atât din bătrâni cât și în ziua de astăzi oamenii mai cu stare își clădesc, pe lângă odaia de locuit, de regulă și tindă și o cămară, ba unii își întocmesc astfel locuința, ca să aibă dindărătul aceleia încă o odaia de locuit. Pe lângă acestea unii își fac la casă și câte un *târnaț* (foișor), așa de lung, cum ie de lungă întreagă casa. În astfel de cazuri fundamentul casei se alcătuește din trei tălpi lungi, așezate toate trei paralel și întocmite așa, că două din ele, cari alcătuiesc fundamentul târnațului, să fie așa de aproape una de alta, precum de larg va să fie târnațul. În talpa din afară se pun *săgețile*, în depărtare de aproape doi metri una de alta și atâtea câte se cer, potrivit cu lungimea casei. Și la casele cu târnaț acoperișul se construiește ca și la celelalte case, cu deosebirea că e întocmit mai larg, ca să cuprindă sub el și târnațul. Casele acoperite cu paie, în loc de horn pentru fum, au *băbură*. Băbura are forma unui hâmbar de bucate, e împletită de nuiiele și lipită cu pământ, înaltă cam de un metru și lungă de circa doi metri, având una din cele două laturi mai lungi liberă. Cu partea aceasta liberă se așează băbura deasupra *hornețului* și anume pe perețele casei cu un capăt, iar cu celalalt capăt pe vreun lemn așezat, spre acest scop, pe podul tinzii. În odaia de locuit lângă perețele ce desparte odaia de tindă, se face *vatra* pentru foc, iar deasupra vetrii se clădește *caminița* din *căhăli*, făcute de olari din lut și într'un colț de sus al caminiței se așează hornețul, pe care iese fumul din caminiță și care e o țeve largă de lut făcută și arsă de olari. Hornețul conduce în băbură, unde se revarsă tof fumul, care de aici se împrăștie prin tindă și prin pod. Băbura apără scântele, ce ies pe horneț, ca să n'ajungă în acoperișul de paie, dar altcum ie de tot nepractică, fiind în tindă fum încontinuu, — tocmai

pentru aceasta pe încetul băbura iese din folosință și locul ei îl ocupă hornul, făcut de nuiiele, crepate și, ca scut contra focului, lipit cu pământ, ori hornul făcut de *vaioage* (cărămidă nearsă) și rar de tot făcut de cărămidă arsă. La casele făcute mai de curând și acoperite cu țigle unii nu fac nici horn nici băbură, ci fumul e condus prin horneț drept în podul casei. — Cuptorul de copt pâne e așezat la fiecare casă în tindă.

Bătrânii, fiind oameni mai superstițioși, credeau, că nici nu se poate zidi casă nouă fără să nu moară cineva dintre cei ce o vor locui; moartea se întâmplă de regulă în anul cel dintâi, adică în acel an, în care casa a început a fi locuită și de regulă moare capul casei bărbatul ori femeia și numai în cazuri rare vreunul din ceilalți membri ai familiei. Pentru încunjurarea unor astfel de nenorociri se luau de cu vreme măsurile de lipsă și anume se îngropă în «*vatra cășii*» umbra cutărui om, spre care scop se căutau astfel de oameni, de cari «*nu e nici o pagubă*», așadar oameni bolnăvicioși, luzi (idioți) și orfani săraci. Cel destinat spre acest scop era adus acolo, unde se zideă casa și i se măsură umbra, apoi locul măsurat se săpă de tot și se întorcea cu lătura, pe care a zăcut umbra, în jos. Firește, că totul se petrecea glumind și bietul om râdea și el, și nu înțelegea nimic! Astăzi lucruri de aceste nu se mai fac, — cel mult dacă se aruncă câte un ban în fundamentul casei, fără să se știe pentru ce se face aceasta.

În vechime tălpile caselor erau așezate aproape pe pământul gol, mult dacă se puneau la colțurile casei și pe la închieturi câte o peatră mai mărișoară; astăzi însă se fac sub tălpi ziduri bune de tencuială cu var.

Dăm aici chipul unei case, acoperite cu paie, (fig. 3) se zice că această casă să fie făcută când s'a rânduit satul așa cum e azi, așadar între anii 1740—1775. Casa cea acoperită cu șindilă (fig. 4) e de prin anii 1860—1870; iar «*Vatra*», fotografiată (fig. 5) e a unei case de prin anii 1830—1845. De o vreme încoace «*vatra*» și «*caminița*» de «*căhăli*» din casă se înlocuiește cu felurite cuptoare de fier, sau cu cuptoare de cărămidă arsă, pe deasupra cărora se așează anumite lespezi de fier.

Interiorul casei e de tot simplu. În fundul odăii de locuit pe perețele principal și și pe cei laterali sunt așezate icoane sfinte și în mijloc, sub grinda cea mare, o oglindă (în graiul de aici *cotătoare*). Printre icoanele sfinte sunt puse *talgerele* (tăierele), cari de cari mai *împistrite*, iar deasupra talgerelor ca podoabă lucrată de însăși mâinile stăpânei, se pun *felegile*, cari sunt cât se poate de frumos *alese* în răsoiu, dar nu lucrate cu acul. Dintre aceste *felegi* unele sunt împodobite cu *cipcă* (dantelă), altele cu *ciucuri*. Ciucurii sunt lăsați în cursul țesăturii din urzeală, ori se prind de nou la felegi din bumbac sau din *uresnicul* (firele de urzeală dela capătul pânzii, ce nu se mai pot țese), ce rămâne dela pânză. (fig. 7). Alte podoabe pe pereții caselor țărănești de aici nu se mai văd. În împodobirea pereților și cei mai săraci imitează pe oamenii mai cu stare.

În vremile vechi eră cu totul alta podoaba păreților odăii de locuit. Începând dela fereastra din fundul casei (pe acele vremuri în fondul casei, adecă în păretele principal, se tăia numai o fereastă) până la amândouă chioturile sau colțurile din fund ale odăii eră așezat câte un cuier de lemn, în a cărui cuie se puneă câte un *canceu* (vas de lut, vâpsit alb-vănat, ori alb-verde, aproape în forma unui ol de lut, dar cu mult mai mic). În mijloc, sub grinda cea mare, eră icoana «Maicii Domnului» împodobită, iarna-vara cu *busuioc* cu *cărușele* și cu *canapăr*, iar pe păreții laterali erau atârinate două rude așa de lungi cât păreții, pe aceste rude se închiorau *curmărițele*, pânzături țesute anume pentru acest scop.

Ca și podoabele păreților, și mobilierul casei e foarte simplu. Lângă păretele din fund o laviță, lângă aceasta masă, pe păreții laterali paturile, de regulă două, (adecă lângă fiecare părete unul), înaintea fiecărui pat câte un scaun lung, ori câte o ladă lungă, numită *lădoi*, la unul din capetele paturilor câte un *almar*, numit de unii așa, iar de alții numit *podîșor*, având deasupra *blidarul*, câteva scăunele mici în jurul focului, ce de regulă arde pe vatră. Iată întreg mobilierul casei țărănești. — Toate aceste mobile sunt făcute de măiestri-țărani și sunt nevăpsite. Firește, că oamenii cari își zidesc locuințe nouă, își procură aproape toți mobilierul dela oraș. Dăm aici fotografia interiorului unei căși țărănești, a cărei proprietari sunt oameni cu stare mijlocie. (Fig. 6.)

Aflu de consult a nu trece peste unele datini, privitoare la felul cum cugetau bătrânii noștri, că se pot apăra, pe ei și locuințele lor, de *duhuri necurate*, de *străgi* și *strigoii*, precum și de toate *relele* celea *mult stricăcioase și păgubitoare*. Pentruca casa să fie apărată de duhurile cele necurate e neapărat de lipsă, ca statul casei să fie măsurat (în lungime și lățime) cu un fir de tort de *ife părăsite*, apoi acest tort să fie *descântat* și *fermecat* în *șapte Marți-seara* și legat apoi împrejurul grinzii celei mari, drept lângă păretele din fundul casei; în zorile zilei «*sfinților 40 de mucenici*» fiecare casă și zidire de lângă casă să fie încunjurată de 3 ori, în sunetul unui clopoțel, de un băiat curat din casă, care încontinuu să strige: «Ieșiți! ieșiți șerpi și brotice, ieșiți de sub cășile noastre și vă duceți în codri cei pustii, unde vacă neagră nu sbiară (în graiul de aici *sdeară*), cocoș negru nu cântă, ieșiți, ieșiți....». Tot în contra străgilor se petrecea la «*sf. Gheorghe*» (în graiul de aici sângiorgi) următorul dialog între câte doi feciori, ambii *suiți* pe câte un acoperiș de casă ori pe alt supraedificat: «Tulai mă! — Da, ce-i mă? — Mă mâncară străgile. — Care de iele? — N. (Aci se numeă cu numele vre-o femeie din sat, despre care se credeă că ar fi străgă). — Ce cere dela tine? — Mana oilor. — Dă-o în mama nevoilor. — Mana vacilor. — Dă-o în mama dracilor» etc.

Astăzi aceste datini, afară de cea dela «*sfinții 40 de mucenici*», nu se mai pomenesc.

Pe lângă casă, în apropiere, oamenii mai cu stare, își zidesc câte o sură, care încă se construiește din lemn de stejar și anume, ca în partea de cătră curtea casei să fie grajdul sau poiata, în care se țin vitele, iar partea dinnapoi e șura sau șopronul, cum se numește în alte părți. În sură își păstrează plugarul uneltele economice și tot din sură li se dă vitelor nutreț în iesle prin anumite ferești, dupăce nutrețul a fost coborât din *podeiu* (podul grajdului). Oamenii cu stare mai bunișoară își mai construiesc în *ocol* (curtea casei) câte o cămară, câte o colnă și câte o cocină, toate sub un acoperiș și de regulă pe lângă *uliță* (drum) așa, că între aceste supraedificate și între casă să rămână loc pentru *ușa uliței* și pentru *leasă* (poartă). — Locul dintre sură, cămară și casă (ocolul) e îngrădit cu gard de doște, la cei mai sărmani cu gard de nule. Aici se păstrează gunoiul vitelor până când vine vremea să fie cărat în *țarină* și tot aici se slobod vitele să mai răsuflă în aer liber. Economii noștri au foarte puține unelte economice, abia cele mai necesare. Aceste sunt: car, plug (de fer), grapă de lemn cu colți de fier, tileagă, tânjală, jug, lanț, cărceie. Mai sunt apoi patru mașini de călcat grâul, sistem de învățit cu mâna și tot atâtea ciururi de curățit grâul din pleavă. Acestea sunt ale mai multor indivizi, dar nu a comunei. Mai înainte plugul și grapa erau de lemn.

5. Limba, religiunea și ocupațiunea locuitorilor.

Limba tuturor locuitorilor din comună e cea românească. Toți locuitorii sunt români cu excepțiunea unui evreu, a cărui limbă e cea maghiară și în mâna căruia a ajuns și dreptul de cărciumărit. Poporul vorbește curat românește, rar când auzi vre-o vorbă streină. Poporul în graiul său folosește literile d, m, n, t, înmuiate, ca gy, ny, ty, din limba maghiară; așa el zice gyingye în loc de ghindă; gyingye estyi = de unde ești etc.

După religiune toți locuitorii, afară de jidanul amintit și de familia lui, precum și de soția și o fetiță a învățătorului, sunt ortodocși. Ei sunt supuși Consistorului ortodox oriental din Oradea-mare, iar în cele canonice și episcopului ortodox din Arad. Pentru cultivarea credinții în popor comuna are o biserică, iar pentru lățirea învățaturii între copii este o școală cu un învățător.

Timpul când s'a zidit cea dintâi biserică în Șeghiște nu se știe. Istoricul maghiar Bunyitay Vincze în istoria sa, Nagyvárad Egyház történelme, partea I-a pag. 349, vorbește de biserica din Șeghiște, ca despre una ce a existat înainte de 1500. Documentul pe baza căruia își întemeiază numitul istoriograf spusele sale în originalul latin, în care e scris așa:

«Georgius electus et confirmatus (Episcopus) Ecclesiae Varadiensis ac comitatus Bihoriensis, comes perpetuus, cancellarius regius etc. universis et singulis Nobilibus, Capellanis et Vayvodis et Officialibus nostris in pertinentiis Valachalibus Episcopatus nostri Varadiensis ubilibet constitutis et existentibus Salutem. Conquestus est nobis Diocretus Dan, Presbyter Valachalis de Segesfalva, Archidiaconus Presbyterorum nostrorum Valachalium de pertinentiis Belényes, quomodo vos eundem et suos presby-

teros sibi subiectos diversis tribulationibus et birsagiis, ac aliis solutionibus et gravaminibus impediretis et vexaretis atque contra iura et libertatem sacerdotii ipsorum birsagia et onera iudicialia super ipsum et Presbyteros sibi subditos extorquere velletis; et quia nos ex litteris antecessorum nostrorum intelleximus, quod dictus archidiaconus et praefati Presbyteri Valachales fuerunt exempti ab omni solutione birsagiorum et etiam ab omni potestate Capellanorum, Vajvodarum et aliorum officialum quorum cunque: ideo vobis et cuilibet vestrum harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps peaeffectum Dan, Archidiaconum et Presbyteros Valachales sibi subiectos propter aliquos excessus, et delicta, ac praeter aliquam causam impedire, turbare ac birsagiis et exactionibus impedire non praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali; set si idem Archidiaconus aliquid excesserit, tunc ipse coram nobis, vel vices nostram gerentibus iuridice requiratur; si vero Presbyteri.... ales in aliquo delinquerint et aliqui quidpiam agere.... ex tunc talis... Presbyteros coram Archidiacono ipsorum, qui iudicium et iustitiam ipsi querulanti de Presbyteris Valachalibus... strabit. Post haec si qua partium iudicio Archidiaconi contenta non fuerit, ad nos aut vicegerentem nostrum, seu personam nostram representantem pro tempore scilicet hic constitutos provocet et apellet, cui nos aut dicti vicegerentes nostri omnimodam iustitiam impertiri faciant. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum in castrum nostro Varadiensis in festo beati Mathaei apostoli et evangelistae, anno Domini millesimo quingentesimo tertio».

Acest document a fost întărit și subscris și de episcopul de mai târziu din Oradea mare Georgiu Frater (Uțesenics), la anul 1538, în urma rugării preotului și protopopului din Șeghiște Ioan; asemenea a fost întărit acel document și de episcopul Mathia Zábárdi la anul 1554, în urma cererii preotului Petru, protopopul ținutului beiușan (Vezi: Váradi püspökségtörténete» de V. Bunyitay p. I-a pag. 349 și 350).

Documentul de mai sus, pe care istoriograful Bunyitay l-a găsit în biblioteca țării din Buda (Budai országos lev. Kincst. oszt. N. R. 1686. 4) în românește sună așa :

«Salute fiecărui și tuturor nobililor, capelanilor, voivozilor și oficialilor nostri, cari sunt în ținuturile episcopatului nostru, locuite de Români. S'a căit noauă discretul Dan preot român din Șeghiște, archidiacon al preoților noștri români din ținuturile Beiușului, că voi pe el și pe preoții lui supuși îi năcăjiți și torturați cu diferite gloabe, dări și alte greutăți și că în contra dreptului și imunității preoțești stoarceți dela el și dela preoții lui supuși gloabe și multe pecuniare și fiindcă noi din scrisorile predecesorilor noștri am înțeles, că amintitul archidiacon și preoții supraziși au fost scutiți de plățirea gloabelor încă și de orice jurisdicțiune a capelanilor și altor oficiali: Pentru aceea prin aceasta sărbătorește poruncim voaună și oricărui, că de acum înainte pe amintitul Dan și pe preoții lui supuși să nu cutezați a-i năcăji sau a-i îngreună cu multe ori cu alte dări, ci dacă archidiaconul amintit va face ceva esces, cauza aceuia să se încvireze înaintea noastră sau înaintea delegatului nostru; iar dacă preoții lui vor fi comis ceva eroare incvizițiunea acelora să se țină înaintea archidiaconului, carele va aduce și judecată; dacă însă căitorului nu-i va plăcea judecata adusă să apeleze la noi sau la substitutul nostru, căruia sau noi sau substituiții nostri îi vom face dreptate. Dat în Oradeamare la anul 1503».

Textul românesc l-am luat din Istoria diecezei greco-catolice din Oradea-mare, op. lucrat de Dr. Ioan Ardelean fost odinioară profesor la gimnaziul din Beiuș. Dânsul a tradus cuvântul «Archidiaconus» cu «Archidiacon», titlu ce în biserica română greco-orientală nu este și care corespunde la titlul de protopresbiter, introdus în biserica orientală, în locul

horepiscopilor în veacul al XIV-lea al erei creștine. Dealtcum «*Archidiaconi seu protopresbyteri*» sunt unii și aceiași.

Din documentul amintit reese clar și evident, că la anul 1503 în Șeghiște a fost preot Dan, care a fost și protopopul preoților români din ținutul Beiușului, așadar că parohia și prin urmare și biserica din Șeghiște a existat și la anul amintit 1503, ba a existat și mai înainte; aceasta o vedem apriat tot din textul documentului sus citat «*et quia nos ex litteris antecessorum nostrorum intelleximus quod dictus Archidiaconus et praefati Presbyteri Valaehales fuerunt exempti ab omni solutione* etc. (în românește: și fiindcă noi din scrisorile predecesorilor noștri am înțeles, că amintitul arhidiacon și preoții supraziși au fost scutiți de plățirea gloabelor etc. etc.) zice acel document, de unde noi vedem lămurit, că protopopul Dan (dictus Archidiaconus) a fost scutit prin document, de toate dările și pedepsele, nu numai de Georgiu Szatmári, care a eliberat documentul de mai sus și care a stăpânit episcopia Orăzii-mari (înțeleg cea romano-catolică) dela 1501—1505 și care, fiind în acel timp și secretar regal, comite suprem al Bihorului și prepozit în Buda-Vechie, nici n'a fost hirotonit episcop al Orăzii-mari până când cu finea anului 1505 se strămută la Pécs, ci și de predecesorii acelui Szatmári. Protopopul Dan s'a prezentat la episcopul Szatmári, în fruntea unei deputațiuni a preoțimei române din ținutul Beiușului în mână cu documentele avute dela episcopii Orădani, în luna Septemvrie a anului 1503.

După toate acestea ne întrebăm acum: dacă la 1503 a existat parohia și biserica din Șeghiște, când s'a înființat acea parohie și când s'a zidit aici cea dintâi biserică?

Timpul înființării parohiei Șeghiște și a zidirei bisericei celei dintâi, nu se știe. Nimic pozitiv nu știm relativ la aceste chestii atât de importante pentru noi. Toate actele și documentele vechi au perit. Din tradițiune știm atâta, că în vechime au aparținut aici bisericește comunele din apropiere Steiu, Hârsăști și poate chiar și Lunca. În cursul timpului, însă, aceste comune s'au despărțit de parohia matcă Șeghiște și și au zidit biserici (în Hârsăști s'a zidit biserica la 1803), formând fiecare comună parohie separată, așa cum e azi.

Precum nu se știe timpul înființării parohiei Șeghiște, tot așa nu se știe nici timpul când s'a zidit cea dintâi biserică aici. Știind însă, că unde sunt preoți trebuie să fie și biserică și mai ales unde sunt protopresbiteri și apoi ținând seamă și de aceea, că pe la anul 1503, precum știm, în Șeghiște au fost preoți-protopopi, așadar a trebuit să fie și biserică, trebuie să venim la concluziunea, că biserica din Șeghiște e foarte veche, probabil din veacul XV ori poate din veacul XIV chiar. Și de atunci și până astăzi a fost una și aceiași biserică, una și aceiași zidire, așezată în mijlocul ținutului și în pământul parohial. Firește că de atunci și până azi biserica a trecut prin multe reparări și chiar și prin multe schimbări. Nimenea nu știe să fi auzit dela cineva, că ar mai fi fost altă biserică

aici, ci toți au fost și sunt de părere, că biserica de azi e cea dintâi biserică clădită în Șeghiște. Unii din bătrânii satului pretind a ști cu siguranță, că biserica din Șeghiște e făcută de Turci. Aserțiunea lor o razimă pe împrejurarea, că la anul 1839 când s'a dărâmat de sine cerimea bisericeii, atunci să se fi găsit mulți bani turcești între ruinele cerimei căzute. Cerimea căzută în anul 1839 a fost alcătuită din grinzii groase de stejar la anul 1739, va să zică nainte de căderea aceleia cu 100 de ani. Această împrejurare o știm din o notiță, ce a făcut-o în Triod fostul odinioară cantor în loc, Naș Popoviciu. Eu, însă, nu împărtășesc de loc această părere. Admit, că biserica din Șeghiște a putut să ajungă a fi giamie ori poate chiar și magazin turcesc, dar nu admit, că zidirea însăși să o fi făcut Turcii, ci cred în acei bătrâni, cari zic, că în timpuri foarte depărtate, strămoșii locuitorilor de astăzi, cari au trăit mult înainte de venirea Turcilor, au găsit în oarecare formă zidirea bisericeii de astăzi în mijlocul codrilor seculari, ce stăpâneau aceste ținuturi în vechime. Turcii nici voie nici lipsă n'au avut să se abată prin codri și munți și prin urmare pe aici, dar apoi Turcii abiă după dezastrul dela Mohács, ajung stăpâni pe aproape întreaga Ungarie, adecă pe la 1526, iar pe atunci parohia Șeghiște își aveă preoții săi, cari ajunseseră, precum știm, a fi protopopii ținutului Beiuș, ceea ce dovedește, că biserica din Șeghiște a existat mult înainte de venirea Turcilor, căci de regulă unei parohii vechi și bine organizate i se face onoarea de a ajunge parohie protopopească. Ce să fi fost dar acea zidire, așa mică și scundă, apoi în mijloc de codru, cum a fost găsită biserica de astăzi din Șeghiște? A fost vreun schit călugăresc vreun adăpost al sufletelor creștine de oardele barbare, ce vecinic cutreerău și despoiau biata țară!

De atunci zidirea — cum am zis — a trecut prin multe schimbări. Noi însă știm de foarte puține și anume: sub preotul Mihaiu Popoviciu, între anii 1821—1861, zidul bisericeii s'a mai înălțat și în locul ușilor și a fereștilor scunde de până aci s'au tăiat uși și ferești mari. În anul 1839 s'au făcut din nou cerimea bisericeii, iar în anul 1888 s'a rezidit prestolul, s'a tăiat proscomidia în părete, s'a zidit diaconiconul și în zidul, ce desparte biserica bărbaților de a femeilor, s'au tăiat două ferești mari, prin cari li se dă și femeilor puțința de a vedeă în lăuntrul bisericeii, ceea ce până aci nu o puteau face numai prin ușa, ce eră în zidul amintit. Pentru cea din urmă oară biserica a fost șindilită în anul 1894, iar turnul în 1896, când s'a și văpsit pentru prima oară. Biserica e edificată din zid de petri de vâi, altarul are două ferești, una spre răsărit și alta spre meazăzi. Catapeteasma e construită asemenea din zid, precum tot din zid e, precum știm, și păretele, ce desparte biserica femeilor de a bărbaților (naos de nartică). Biserica bărbaților are trei ferești, două spre meazăzi și una spre mează-noapte; iar partea femeilor are o singură fereastră mică spre mează-noapte. Turnul bisericeii e de lemn, într'ânsul nu este decât un singur clopot, turnat în Oradea-mare la 1812. Intrarea în biserică se face pe o

singură uşe şi anume în biserica femeilor şi de aici iarăşi prin o uşe în biserica bărbaţilor. Biserica are hramul «*mai marii voievozi Mihai şi Gavril*». Înălţimea din afară a bisericei e mai bine cu ceva de trei metri. Partea din afară a zidului e cu mult mai neted zidită, până când partea din lăuntru arată nedibăcia măestrului. În raport cu înălţimea pereţilor, zidurile sunt peste măsură groase, mai ales zidul (catapetasma) ce desparte biserica de altar şi iarăşi zidul, care desparte biserica bărbaţilor de a femeilor, sunt foarte neregulat zidite. Amândouă aceste sunt aşa de înalte ca cerimea bisericei. Sunt interesante cele trei uşi ale altarului, tăiate în pereţele cel gros al catapetezmei. Biserica, în raport cu numărul creştinilor de azi, ce aparţin ei, e mică. Abia cuprinde 150—160 de creştini. Lucrurile vechi, ce le-a avut această biserică odinioară, au perit. Numai pe uşile împărăteşti vedem scris: «1775 şi s'au făcut la Popa Coste în casă»; asemenea pe o icoană a «Maicii Domnului» cetim anul 1740, iar pe o icoană a sfântului Nicolae aflăm cuvintele: «† aciasta iconă o plătit popa ştefan cu satu Skei David zugraf 1777». — În anul curent (1910) un vifor puternic, ce a băntuit în părţile acestea a ruinat foarte rău vechia biserica, de altcum s'au luat măsuri pentru zidirea unei biserici noue în comună, căci biserica de azi e zidită afară în hotar, unde au locuit preoţii cei bătrâni în egală depărtare de Seghişte şi de Şteiu, comune, cari odinioară formau o parohie. (fig. 8 şi 9).

a) Preoţii bisericei din Şeghişte.

Cel dintâi preot, pe care ni-l arată istoria, că a fost în Şeghişte la începutul veacului al XVI, e *Dan*, el a fost şi protopopul preoţilor români din ţinutul Beiuşului. Dânsul în această calitate s'a prezentat cu diplomele de scutire de dări şi alte pedepse băneşti, ce le avea la mână, la noul episcop şi comite suprem Georgiu Szatmári, în fruntea unei deputaţiuni preoţeşti în luna Septemvrie 1503, cerând întărirea şi recunoaşterea acestora (vezi documentul latin, citat mai sus), ceea ce a şi dobândit. Cât a funcţionat Dan ca preot în Şeghişte şi ca protopop al ţinutului Beiuşului, nu se ştie, destul, că la anul 1538 nu mai găsim pe Dan în Şeghişte ca preot, ci pe un anume *Ioan*, care întocmai ca şi Dan, care probabil acum murise, eră şi el şi protopopul preoţilor români din ţinutul Beiuşului şi şi el interveni la episcopul romano-catolic Georgiu Frater (Utjesenich) pentru a întări şi recunoaşte privilegiile preoţimii române, — ceea ce a şi câştigat. După preotul şi protopopul Ioan, la anul 1554, găsim în Şeghişte preot pe *Petru*, care de asemenea e şi protopop al Beiuşului şi întocmai ca şi predecesorii săi a cerut şi a obţinut dela episcopul catolic Mathia Zabardi recunoaşterea privilegiilor preoţimei române. De aici constatăm, că dela 1503—1554 preoţi în Şeghişte au fost: Dan, Ioan şi Petru şi că toţi trei aceşti preoţi au fost şi protopopi ai ţinutului Beiuş. Aşadar scaunul protopopesco al Beiuşului a stat cu siguranţă în Şeghişte, jumătate de veac, dar probabil şi mai mult.

Dela anul 1554—1750, va să zică timp de 196 ani, nu mai știm numi pe nici unul din preoții, cari au servit la biserica din Șeghiște. Abiă la 1750 aflăm preot în Șeghiște pe *Sofronie*, la 1775 pe popa *Coste*, la 1777 pe popa *Ștefan*, la 1794 pe popa *Toader*. Acesta a fost conservitor cu popa *Vasilie*. Toader preotul a zidit în anul 1803 pe spesele lui în Hârsăști, comună, care până aci umblă la biserica din Șeghiște, cea dintâi bisericuță, care există și astăzi. Când s'au născut, cât au trăit ca preoți și când au răposat numiții preoți, nu știm.

Încă pe când erau în vîieță preoții Toader și Vasalie s'a sfințit întru preot fiul lui Vasalie, anume *Mihaiu*, pentru parohia Dumbrăvani, unde însă n'a servit decât puțin timp, căci a ocupat locul tatălui său Vasalie, care într'aceea murise. Preotul Mihaiu s'a diaconit în 1821 Ianuarie 29, când s'a preoțit nu știm. La 17 Maiu 1842 Mihaiu preotul primește dela episcopul Aradului Gerasim Raț singhelie pe parohia Șeghiște, unde și rămâne preot până la ziua morții lui, întâmplată la 24 Martie 1861. El moare în etate de 66 ani. Deodată cu preotul Mihail a cooperat în Șeghiște și preotul *Ioan* sau *Nașu*, venit aici ginere din Ghighișeni și cumnat după soție cu Mihaiu. Când s'a născut și cât a preoțit nu știm. El a murit la 1853, Martie 10, în etate de 62 ani.

Un fiu al lui Mihaiu anume *Nicolae* și cu un fiu al lui Ioan (adeacă a preoților mai înainte numiți), anume *Vasalie* (Țilica) studiază teologia în Arad prin anii 1839/40—1842. Nicolae se hirotonește de diacon în 19 Iunie, iar de preot în 21 Iulie 1844, servind pe lângă tatăl său Mihaiu, mai târziu însă se strămută în Ds Gurbești și de aici în Drăgoteni, unde moare în anul 1878. Vasalie încă s'a sfințit de preot pe lângă tatăl său (Nașu) Ioan. A servit cu el până la 1850, când începî a administra Valeaneagra de jos, ceea ce urmă a face până la moartea tatălui său, când apoi servi iar în Șeghiște până la 1864 și încă dela moartea lui Mihaiu încoace singur și la biserica din Șeghiște și la cea din Hârsăști, unde dela zidirea ei (1803) până la 1864 au servit tot preoții din Șeghiște. Dela anul 1864 până la 1868 Maiu 21 a servit în Șeghiște un fiu al preotului Vasalie anume *Moisie*, născut la anul 1841 Octomvrie 20, hirotonit de diacon în 6 Iulie 1864, iar de preot în 6 Noemvrie același an. Moisie moare subit în 1868. După moartea lui Moisie servește iarăși preotul Vasalie (Țilica) tatăl lui Moisie, care în acest timp servise în Merag. El acum servește până la 1876 Maiu 12, când moare; lui îi urmează fiul său *Nicolae*, născut la 1843 Ianuarie 10, hirotonit la 1869 pentru parohia Tărcăița și mort ca preot în Șeghiște în 1884 Ianuarie 27. Lui i-a urmat preotul din Sârbești Petru Dale, care abia servește un an și renunță, — îi urmează, la 1885 luna Martie, Atanasie Popa din Câmpani, care încă servește numai un an, iar în ziua sfîntului Toader anul 1886 e introdus în parohie preotul de astăzi, Moise Popoviciu.

b) Diecii sfintei Biserici.

Dieci la sfânta biserică din Şeghişte au fost întotdeauna şi încă câte doi—trei deodată; despre cei bătrâni, însă, în lipsă de documente, n'avem nici o ştire. Noi ştim numai de diacul *Amvrosie*, frate şi contemporan cu preotul Mihaiu; apoi *Naşu Popovici*, ceva mai tânăr ca Amvrosie; *Ioan*, fiul lui Amvrosie şi *Mihi*, fiul preotului *Ioan* (Naşu), contemporani cu preotul Vasilie (Țilica) şi *Vasilie* (Țilica) fiul preotului Mihaiu, contemporan şi coetan şi el cu preotul Vasilie (Țilica). Azi avem cantori pe *Teodor Popa* şi fiul său *Crăciun*, pe *Aron Popoviciu*, *Eutimiu Petriş* şi *Vasalie Murgu*.

c) Școala şi învățătorii din Şeghişte.

Înainte de anul 1850 băieţii din Şeghişte cercetau şcoala din comuna Fănaţe, dacă pe acelea vremuri putem vorbi de cercetarea şcolai. În Fănaţe au învăţat preoţii şi (cantorii) diecii cei bătrâni. Dela 1850 încoace tinerii s'au instruit în comună, prin preoţi şi prin dieci în case închiriate. Abia la 1890 s'a cumpărat de şcoală casa lui Ilie Drăgoiu de sub Nr. 66, care însă, nefiind corăspunzătoare nici în privinţa mărimii nici în privinţa poziţiunii, s'a vândut şi în 1902 s'a cumpărat întravilanul de sub Nr. 32 a cărţii funduare şi pe acel întravilan s'a edificat şcoala de astăzi în anul 1903. (fig. 10). Aceastăşcoală a costat 1065 (una mie şasăzeci şi cinci) florini. Şcoala are o sală de învăţământ, care azi e excepţionată, 2 odăi pentru învăţător şi o bucătărie. E zidită din lemn de stejar, având fundamentul de piatră şi acoperişul de Țigle. Şcoala e susţinută de comuna matră Şeghişte şi filia Hârsăşti, contribuind filia cu $\frac{1}{3}$ parte la salariu şi la cheltuelile de edificare. Dela 1850 până la 1872 a aparţinut cu şcoala la Şeghişte şi filia de odinioară, azi parohie de sine stătătoare, Şteiu.

Cel dintâi învăţător la şcoala din Şeghişte a fost preotul Mihaiu, apoi fratele său Amvrozie, diaconul, şi mai târziu fiul său diacul Vasalie (Țilica) şi Naşa Popovici tot diac; a urmat apoi Petru Papp, fost mai târziu preot în Leheceni şi ceva mai târziu Nicolae Micle preparand absolvent, originar din Băiţă. La 1864 a fost denumit de învăţător preparandul absolvent Ştefan Popu din S. Lazuri, după el a urmat Ioachim Murgu din Şiclău, teologul din loc Nicolae Popa, preparandul Petru Popa din Ghighişeni, Petru Dale, preot în Hârsăşti şi Mihaiu Drincu din Pocioveleşte. În 1875 a fost învăţător diacul din Hârsăşti Mihaiu Tempeleu, apoi preotul Nicolae Popa şi iarăşi Petru Popa din Ghighişeni. În 1883 a venit ca învăţător Mihaiu Tulvan din Vsălişte, el a rămas aici până la 1889 Martie 21. Lui i-a urmat preotul Moise Popoviciu, care a servit până la 1 Septemvrie 1891, când e denumit Teodor Grecu. care rămâne până la 1893 Septemvrie 1, când iarăşi e denumit preotul amintit mai înainte Moise Popoviciu, care serveşte acum până la 1 Septemvrie 1895; pe urmă vine în Şeghişte iarăşi Stefan Popu, cel din 1866, care după doi ani renunţă şi locul lui îl ocupă Georgiu Foltut, din Feneziş. La 13/25 August 1898 se alege de învăţător definitiv Ilie Duşe din Hârsăşti, care

după un an se strămută la Câmpani; îi urmează iarăși preotul Moise Popoviciu, care servește până la 1903 Decembrie 16, când e denumit Petru Cherechean, preparand de anul al III, de origine din Siria. La 16/29 August 1904 e ales de învățător definitiv actualul învățător, de origine de aici, Cornel Popovici.

Salarul învățătoresc astăzi e 600 coroane și se plătește o parte din venitele bisericei din Șeghiște, altă parte de credincioșii din Șeghiște și din Hârsăști, repartițiindu-se pe fiecare casă suma, ce are să o plătească respectivul proprietar. Întregirea salariului la 1000 coroane s'a cerut dela Ministru, — rezultatul însă până acuma nu se știe.

d) Cimitirul.

Cimitirul în graiul poporului de aici se numește țințirim. Cimitirul e și astăzi acolo, unde s'a așezat pentru cea dintâie oară. În mijlocul cimitirului e biserica. Aici s'au înmormântat de demult și credincioșii din Șteiu, după unii, și cei din Luncă. Astăzi se îngroapă aici numai credincioșii din Șeghiște; aceștia se îngroapă după familii, așa că fiecare familie își îngroapă morții săi lângă olaltă. Cimiterul e încunjurat cu șanț și îngrădit cu gard slab de spini și nuele; are două intrări libere. Mormintele preoților și a familiilor lor sunt așezate lângă altar. La orice mort i se pune când se îngroapă o cruciuliță de lemn, apoi la șase săptămâni i se pune, dacă e cu puțință, o cruce mare de lemn ori de piatră. În cimitir se fac deslegările morților de șase săptămâni, de jumătate și de un an. Se mai fac deslegări și la Duminica Floriilor și la Duminica Tomii. La Paști (în ziua a doua) duc femeile în cimiter oauă roșii și colăcei și-i împart mai ales între băieți pentru sufletele morților; mai duc femeile, când se desleagă mortul de șase săptămâni, mai ales, colăcei, plăcinte și vinars (rachiu); iar pentru însași deslegarea duc întotdeauna vase de lut, apoi pe fiecare vas o pomană (pâne) și o lumină de ceară. Pentru deslegare, preotului i se plătește 20 fileri și i se dă un vas, de regulă un blid de lut cu o pomană și o lumină. Tot câte un vas, o pomană și o lumină primesc și neamurile mortului și cei chemați la deslegare. Venitul cimitirului e 40—50 coroane pe an. Acest venit e mai ales din iarbă, căci chiar acum nu prea sunt decât pomi răsădiți de curând în cimitir. Sunt răsădiți mai ales pruni, cireși și câțiva nuci. Venitul cimiterului trece în vistieria bisericei. Mărimea cimiterului e de 1275 st. □.

e) Venitul și averea Bisericei.

Venitul Bisericei este numai din crucerii, ce credincioșii îi dăruiesc sfintei biserici, când, intrând în biserică, își cumpără o luminiță, pentru care plătește un crucer (doi fileri), din câteun crucer (doi fileri) ce îl dăruiește când sărută icoana sărbătorii așezată pe tetrapod; din țințirim, din un intravilan și dela moară. Tas în biserică nu e obiceiul a se purta. Venitul din lumini și dela icoana sărbătorii face anual 40—50 cor.; din țințirim, precum am zis, cam 40—50 cor.; Venitul intravilanului anual e cam

30—32 cor; iar venitul din moară cam 16 cubule de bucate. În total venitul anual e cam 300—324 cor. De aici se acopere o parte a salariului învățătoresc și se solvesc celelalte prestațiuni bisericești și școlare, așa că puțin se poate capitaliză. Cu finea anului 1909 biserica a avut un capital de 704 cor. 31 fil. un fond de 223 cor. 29 fil., plasat în două acții la banca «Drăganul» în Beiuș, și 23 cor. 29 fil. la banca «Șoimul» în Vașcou. Celalalt capital al bisericei e dat împrumut pe la credincioși în comună.

Din cele premergătoare constatăm, că biserica are un capital în sumă de 704 cor. 31 fil. un fond de 223 cor. 29 fil., are un intravilan, care anual aduce un venit de 30 cor., are un cimiter de 1275 st. □, o moară, ce anual aduce venit curat câte 16 cubule de bucate, are școala cu edificiul ei și 12 h. 1570 st. □ pământ, ce formează beneficiul preotului. La anul 1900 biserica nu avea decât un capital de 300 cor., nu avea fondul de 223 cor. 29 fil., n'avea intravilanul și n'avea școala cu intravilanul ei. Deci în cei zece ani din urmă biserica, în privința venitului a progresat frumuseț. Pe lângă aceasta, biserica are toate cărțile rituale, odoarele și uneltele trebuincioase în biserică și la serviciile divine, prețuite în 790 cor. 20 fil. Dintre acestea multe sunt cumpărate de credincioși.

f) Venitele și salariul preotului.

Salariul preotului e, precum am amintit, uzufructul celor 12 h. 1577 st. □ pământ, ce are biserica. Intregirea dela stat e 653 cor. 48 fil. Stola preotului e mică și neînsemnată. Pentru mort mare 4 cor. rareori 6 cor. pentru mort mic 2 cor.; pentru un maslu 2 cor. (fiecărui preot); pentru feștanie câte o pâne numită părăstas; pentru o slujbă de epitrafir câte 40 fil. pentru liturgie câte 1 cor. prescuri, tămâie și lumini; pentru botez aproape nimic, câteodată e cinstit, însă, preotul pentru botez cu câte o coroană.

g) Ocupațiunea locuitorilor.

Ocupațiunea locuitorilor din întreaga comună e agricultura, creșterea vitelor și pomicultura. Pe pomicultură nu se pune mare preț deși ținutul e potrivit pentru acest ram de economie, căci aici cresc bine nucii cei roditori și aducători de mari foloase, apoi merii, perii, prunii și cireșii. Pe creșterea vitelor s'ar pune deosebit preț, căci se observă în popor voința de a crește vite frumoase, dar năcazul e, că n'au oamenii noștri loc de pășunat și și care îl au, e foarte slab. Domeniul episcopului latin stăpânește valea noastră și acest domeniu, din cauza legii de pădure, nu își poate arenda pădurile sale spre pășune cultivătorilor de vite. Locul de pășunat, numit în graiul poporului de aici «*imaș*», abia e de 134 h. 85 st. □. Intre astfel de împrejurări de pomicultori și viticultori în special la noi nu se poate vorbi, precum nu se poate vorbi nici de meserieși, căci în întreaga comună nu este numai un singur faur (coaciu) și un cismar (cârpaciu) precum și doi morari. Neguțători încă nu sânt decât unicul jidan, care are și drept de cârcimărit. În anul curent s'a înființat în comună o «tovărășie» de consum și valorizare, societatea pe acții, care la

sfârșitul lunii Septemvrie și-a început activitatea. Acționarii sunt cu foarte puțină excepțiune, toți plugari. Nu le place acestor oameni de fel să îmbrățișeze măestriile, ori și cât i-ar sfătui cineva. Și cât de bine le-ar prinde multora dintre ei! Cea mai plăcută ocupațiune a locuitorilor din Șeghiște e economia de câmp, lucrul câmpului, cum zic ei. Aici muncesc ei cu drag, bagsamă spre aceasta sunt născuți, căci din minutul ce începe lucrul câmpului, n'ai mai vedeă undeva om năcăjit, ci toți sânt cu voie bună, ori încătrău merg tot cântând se duc, parcă toată lumea ar fi a lor, deși bieții de mulțori abiă au bucătura de lipsă.

Potrivit împrejurărilor locale comuna are hotar destul de mare, ar aveă deci unde lucră cele vre-o 300—350 brațe muncitoare, ce se află în comună, dar pământul fiind rece, negunoit, rodește slab, iar gunoiu fără vite plugarii noștri de unde să aibă?

Lăsăm să urmeze aci o scurtă descriere a teritorului comunei în privința mărimii aceluia. Pământ arător e 530 h. 1284 st. □; grădini 11 h. 1479 st. □; fânaț 85 h. 1576 st. □; loc de pășunat 134 h. 85 st. □; pădure 75 h. 375 st. □ și nefolosibil 38 h. 574 st. □. Mai are aici domeniul 326 h. 440 st. □ pădure, apoi 85 h. 295 st. □ loc de pășune. Intreg hotarul comunei Șeghiște e deci 1287 h. 1308 st. □. Din acesta scoțându-se al dominiului și cel nefolosibil rezultă, că comuna are la 838 h. cadastrale, pământ propriu, care împărțit pe 101 familii, ar veni pe familie cam $8\frac{1}{3}$ h. adecă, potrivit vremilor de azi, destul de mulțșor. Năcazul însă e, că nu-l știu nici lucră cum se cade, dar nici nu-l pot lucră, căci nu au destule vite de lucru.

Prețul catastral al întreg teritorului comunei după venitul curat de 2985 cor. 42 fileri, e 51,050 cor. — Contribuțiunea de stat e 1873 cor. Aici e socotită și darea suplimentară în sumă de 326 cor. 80 fil. Darea de drum e aruncată și ea, ca cea comunală din an în an. În anul curent darea de drum e 330 cor., iar cea comunală e 81% după fiecare coroană din darea de stat.

După aceste să ne reîntoarcem la teritorul comunei și deosebit la partea aceea, ce se cultivă și care în graiul poporului de aici se numește «țarină», spre deosebire de pădurea comunei și a domeniului. «Țarina» are trei duleie și anume duleul «*Bodilești*», duleul «*Lelești*» și duleul «*Dumbrăvii*». Duleul Bodilești e așezat dela comună spre răsărit și are următoarele părți: Brădișorul, Dâlvasca, Vâlcele, Târșorei, Boci, Șendreasca, Ghinghiș, Borodeasca, Fâlceasca, Zăvoiu, Curătură, Pâraie, Roma, Durduleasca și Trăoaș. În acest duleu pământul, cu puțină excepțiune, e slab și rece, potrivit mai ales pentru crumpe, ovăs, săcară și fân; bine gunoit produce însă și grâu și chiar și cucuruz. Mult mai slab e duleul «*Dumbrăvii*». Aici e locul ceva mai ridicat și și mai rece și negunoit nu produce nimic. E potrivit acest loc pentru făcutul oalelor, dar pentru altceva nu, dacă nu se gunoște. Ogorul binelucrat și tăiat tot la câte doi ani produce grâu frumos.

Un an adecă rămâne «tăiat ogor» și așa nefolosibil, iar în al doilea an se ară de nou pământul, se gunoește bine și se samănă grâu. Acest duleu are următoarele părți: Rugi, Cuceasca, Târșorei, Coasta cea mare, Goroni, Dumbravă, Curătură, Fundoaie, Costie și «pe șes». — Duleul Dumbrăvii e așezat spre meazăzi dela comună. Cea mai bunișoară «țarină» e aceea care cade dela comună spre mează-noapte-apus. Această parte de țarină poartă numirea de «Duleul Lelești» și are mai multe părți mai mici și anume: Gâdeasca, aici să fi fost oarecând fabrică de bere; Lăzărescu, «La Frapține», Jurculească, Coltei, Pomi, aici au locuit familia Haica, Bodeasca, Săliște, Lelească, Nucii Jurcăeștilor, unde a locuit odinioară un ram din familia Mihuta, cale cam de 200 pași dela biserică; vine apoi «Vetrile la biserică», aici în jurul bisericii și a fântinului este «*clegia*», pământul de care beneficiază preotul și tot în apropierea bisericii au locuit de mult familiile preoților, martor din acele vremuri e o fântână din «*clegie*», care e și azi. Lângă «Vetrile bisericii» se află «Făureasca», aici a locuit familia «Faur»; rămășițe din bătrâni sunt grămezi de pietri, pruni și un nuc mare, ce acum e pe sfârșite; dincolo de Făureasca se află «Bălănescu», apoi «Puntea Popilor». Din «Vetrile Bisericii» peste «Făureasca» a condus oarecând un drum pe lângă «Puntea Popilor» spre «Coste Popilor», acest drum e drumul pe care preoții, mai bine zis servitorii preoților, mergeau după lemne în pădure și pe care mânau vitele la pășune. Astăzi nu i se mai cunosc urmele. Între părțile mai mici din duleul Lelești însemnăm încă: Morăreasca, Țarina, Ogrăjoara, Ratu și Ocoale; aici în Ocoale a locuit oarecând familia Petriș. Urmele caselor se văd și astăzi foarte bine. Însemnăm mai încolo între părțile mai mici a duleului Lelești: Bica, Tomițașca, La Staul, Zăvoaia și Ograda cea mare. La capătul dinspre apus al satului se află un loc numit «La peri». Aici a șezut un alt ram al Mihuțăștilor, martori despre aceasta sunt trei peri mari și bătrâni, cari au fost plantați lângă casele bătrânilor și cari dacă ar ști vorbi multe ar ști povesti.

În comună nu se află nici un locuitor, care să nu-și aibă măcar o căsuță, un telechiu (grădină) la casă și o bucată, două de pământ, pe care și le lucră cum știe și cum poate. De regulă cei mai săraci lucră mai întâi lucrul celor mai cu stare și numai mai la urmă își lucră lucrul lor. Așa e la sapă, așa la coasă, așa la secerat și tot așa și la arat.

6. Comuna politică.

În lipsă de date nu știm când, prin cine și cum s'a întemeiat comuna Șeghiște. Asemenea nu știm nici aceea, că de unde derivă numirea Șeghiște, socotim însă, că derivă dela verbul: a ședeă, ședere, șezător-șezătoare, șediște și de aici Șeghiște.

În fruntea comunei politice se află birăul (judele), un jurat, un perceptor și un tutor — apoi zece membri în reprezentanța comunală. No-

tarul, fiind cercual, locuiește în Rîeni, medicul și primpretorul în Vașcou; tot aici e și judecătoria cercuală. Comuna politică n'are altă avere decât o moară cu un venit anual de 8—10 cubule. Toate speșele, ce le are, le acopere prin repartiție pe săteni. Remunerațiunea judeului e de 84 cor. anual, a perceptorului de 40 cor., a juratului 40 cor., a tutorului 30 cor. Notarul și medicul primesc salarul lor dela toate comunele, ce aparțin cercului lor.

Atât pădurea cât și locul de pășunat, despre care am vorbit într'alt loc, nu sunt ale comunei politice, ci ale *foștilor urbarialiști*, cari își văd de afacerile lor și și le poartă independent. Dâșșii au dăruit pentru zidirea bisericei nouă, 1600 metri cubici de lemne de lucru de stejar, cari în curând se vor vinde prin licitațiune publică.

7. Cultura spirituală.

Cultura spirituală a locuitorilor din Șeghiște nu e tocmai așa cum ar cere să fie veacul, în care ne aflăm; cu toate acestea putem cu inima liniștită afirma, că pășim și noi, cei din această comună, încetinel pe cărarea culturai spirituale. De un timp încoace poporul îmbrățișază tot cu mai multă căldură școala și jertfește mai bucuros, ca până acum pentru susținerea ei. În purtarea sa în și afară de comună poporul arată, că știe ce e bunăcuviința. Nu e certăreț și îndărătnic. Celor streini le arată toată cinstea și bucuros le dă sfaturile și îndrumările cerute. Înaintea celor bătrâni, cei mai tineri se scoală. — Tot atâtea semne de propășire în cultură sunt acestea. Fierște, că sunt și excepțiuni și aici, ca și oriunde.

Numărul celor ce știu ceti și scrie, se sporește din an în an. Astăzi numărul lor se ridică la 80; număr în adevăr mic, dar în raport cu împrejurările locale, destul de mare.

8. Starea morală.

Starea morală a locuitorilor întru atâta nu e satisfăcătoare, întru cât sunt prea multe cazuri de căsătorii nelegitime (concubinate). Ne mângăie, însă, și aici împrejurarea, că căsătoriile nelegiuite se ivesc aproape numai la tineri, cari n'au trecut peste clasele de asentare și că acești tineri, liberându-se de miliție, se legiuiesc și cunună. Cei ce încheie căsătoria civilă se cunună și cu preotul, un singur caz contrar e în întreaga comună. Biserica la sărbători mari e bine cercetată. În Dumineci și sărbători mai mici, însă, poporul nu se adună la casa lui Dumnezeu în număr așa de mare, totuși se ferește de mâncare și beaură până sunt preoții în biserică. Peste tot luat poporul din această comună se ferește, cât se poate, de procesele costisitoare, se ferește de beuturi peste măsură și de orice fapte, ce taie în caracterul și morala lui. Cazuri sporadice contrare, nu afirm, că doară nu s'ar ivi și la noi ca aiurea, dar rar.

9. Averea materială.

Pe lângă averea nemișcătoare, ce o au locuitorii, fiecare după starea sa, și afară de averea bisericeii, a comunei politice și a foștilor urbarialiști, mai are fiecare locuitor și o oarecare avere mobilă, care formează proprietatea lui privată. Această avere constă mai ales din vite cornute, porci, cai și capre, apoi unelte economice și din paralele cruțate. În întreaga comună sunt 33 părechi de boi și 12 părechi de cai, 200 vaci, viței și vițele, 87 capre și 79 porci. Oilor aici nu le priește, fiind o parte de hotar precum am zis, apăsător. Stupi asemenea nu găsești numai la doi inși. Asemănând starea de acum materială a locuitorilor cu cea din trecut, constatăm aproape la toți o îmbunătățire și un spor îmbucurător. Această împrejurare provine de acolo, că astăzi poporul a scăpat de uzurari și când are lipsă de împrumut îl primește și în grabă și cu interese scăzute; apoi în părțile noastre, de un timp încoaci, s'a ivit un nou ram de câștig, anume sunt în apropiere, în Luncă și Sudrigiu, apoi ceva mai departe, în Meziad, Feniș și Dobrești anumite firme, cari se ocupă cu tăiatul lemnului și aici la aceste firme ori în pădurile ce le exploatează aceste firme, oamenii sânguincioși câștigă frumoase parale. E drept, că de când sunt aceste firme (fabrici) poporul spesează mai mult atât pentru traiu cât și pentru îmbrăcăminte, dar eră și timpul, ca să se gândească și la un traiu mai bun, căci până aci prea eră modest și prea puțin se prețuia pe sine și ca îmbrăcăminte, iar urmarea eră că nu arareori eră expus la tot felul de boale. Azi poporul se hrănește binișor, se îmbracă potrivit și tocmai acestor împrejurări li se poate mulțami, că starea sanitară e foarte mulțamitoare. Aici, la aceste firme, aleargă locuitorii, după ce au săvârșit lucrul în economia lor; de aici se silesc ei să-și acopere o parte a lipselor familiare, căci din moșia părinților nu dau nici cât e palma ori între ce împrejurări grele ar ajunge. Acestui spirit conservativ i se poate mulțami, că cu excepțiunea alor două parcele de pământ, cam de 1200 st. □, tot hotarul e și azi în mâna locuitorilor din Șeghiște. Dacă în această privință conservatismul e bun, nu e potrivit în altele și mai ales nu e potrivit când e vorba de îmbrățișarea meseriilor și a negoțului. Cătră aceste izvoare mari de venit și bunăstare, poporul de aici nu are nici un fel de dragoste ori aplicare. Mai bucuros își împarte moșioara între fiii săi, decât să-și dea pe unul-doi la meserii și moșia să rămână neîmpărțită. N'avem nici un băiat la meserii ori negoț și n'avem nici la alte întreprinderi. Din această comună au ieșit numai preoți și și azi nu stăm mai bine, căci și azi un singur băiat avem la academia de silvicultură și atâta tot.

10. Drumuri.

Drumuri sau căi de comunicațiune, numite unele în graiul poporului ulițe, avem următoarele: Ulița cea bătrână, Ulița Dânsii, Calea Lelești, Calea Șteiului, Duleu cătră Hârsăști, Calea Morărești, Calea Șendrești, Calea Greceștilor și Calea Bodilești. Drum de țară prin comună nu conduce.

11. Conume sau porecle

În comună sunt: Borna (4 familii), Baica (o familie în apunere), Baicu (venit aici ginere din Câmpani de vre-o 4 ani încoaci), Belde (ginere venit de 5 ani din Șteiu), Drăgoiu (4 familii), Bortiş (doi gineri veniți de 3 ani din Câmp), Faur (4 familii), Fordon (ginere venit din Luncă), Haica (8 familii), Grec (o familie), Lupău (o familie), Mihaș (15 familii), Murg (trei familii), Popa (10 familii), Petriș (22 familii) și Neșe (o familie venită din Cărbunari). Popoviciu (4 familii) și Negrita (6 familii).

Casă parohială și casă comunală nu este. Afacerile parohiale se pertractează la casa preotului, iar cele comunale la casa judeului.

12. Portul.

Bărbații poartă suman și cioareci de lână albă. Pănura e pregătită de mâinile femeilor, iar cusătura o fac anumiți măiestri, cunoscuți sub numele de *săbăi*; ei mai poartă sub suman cojoc, fără mâneci, scurt și făcut din piele de oaie, apoi mai poartă opinci, puțini și cisme cu tureac lung și pălării de mărime mijlocie. Albiturile numite și schimburi, le pregătesc toate femeile. Albiturile bărbaților se numesc: cămeșe și ismene; iar ale femeilor se numesc: spătoiu, poale, zadie și cârpă. Aceste două din urmă se cumpără dela neguțători. Femeile poartă peste spătoiu cojoc, ceva mai scurt ca a bărbaților și peste cojoc suman. Atât cojocul cât și sumanul femeilor e făcut din aceeași materie ca și a bărbaților. Albiturile bărbaților nu sunt așa frumos gătite, a femeilor însă se pregătesc de însăș mâinile lor cu o deosebită atențiune, finețe și gingășie. (Fig. 11 și 12.) Pânza pentru albituri și-o pregătesc femeile. Bărbații samănă cânepa, femeile o culeg, o topesc, o meliță, o pieptenă și în cursul pieptenatului aleg *fuiorul* pentru *urzeală* și *dârlăturile* pentru *tramă* și deosebit pentru trama de *pânză*, de *zadii* și de *saci*. Pieptenat astfel fuiorul se toarce, *tortul* se face *ghem*, iar din ghem se adună firele pe *râșchitor* și când sunt așezate atâtea fire, ca să dea o pânză în lungime de 14 coți și în lățime cam de trei palmi, se ia jos sub numirea de *girebie*. Mai multe girebii laolaltă se așează într'un ciubăr, peste girebii se pune o pânzătură, iar peste aceea se așează o cantitate oarecare de cenușe, peste care se toarnă apă ferbinte. Această procedură se urmează o săptămână întreagă, spălându-se girebiile în apă curată tot a doua zi și adăogându-se după fiecare spălătură o cantitate nouă de cenușe. Albit bine tortul se așează girebie de girebie pe *vârtelnițe* și de pe acestea se adună tot gheme-gheme, urzeala deosebit și trama deosebit. Adunată în gheme urzeala se așează pe *urzoii* după o măsură anumită. Urzită odată se ia de pe urzoii și se așează pe *războiul* în așa fel, că se adună toată urzala pe *sulul* dinapoi al războiului, punându-se printre firele de urzeală *vergele* de tufă ori de brad. Terminată și această lucrare, urzeala se dă cu un capăt prin *ife*, apoi prin *spată* și după aceasta capetele se leagă de *sulul* dinainte al războiului; trama se face *fevi* cu *sucala*, apoi țevile trecute prin un *surcel* se pun în *suveică*, iar suveica se

trece printre firele, unse de mai nainte cu mămligă de tărățe de cucuruz, iar firul trecut se îndeasă cu *bârtele*, în cari se află spata, apăsându-se când cu piciorul drept, când cu cel stâng cele două *iepe*, ce sunt atârinate prin sfori cu un capăt de ițe, iar cu celalalt capăt înțepenite jos sub sulul dinapoi. Așa se pregătesc albiturile pe la noi. După culesul cucuruzului femeile încep a toarce în furcă simplă, adunând tortul pe fus; în postul Crăciunului fierb și albesc tortul, în cășlegi adună sau deapănă girebiile, urzesc și pun pânza și apoi țese și tot țese până o sfârșesc, apoi o albesc și albită o croiesc și o coase tot ele. Acea femeie, a cărui bărbat și prunci n'ar avea la Paști albituri nouă, nu s'ar mai arată în veac la lume. Precum se vede, pe la noi vara femeile sunt ocupate cu economia câmpului unde și ele poartă greutatea zilei alături cu bărbatul, iar iarna sunt ocupate cu lucrutul și pregătitul hainelor trebuincioase.

13. Datini.

a) *La morți*: Fiecare om în etate, fiind pe pat de boală, se cuminecă cu sfintele taine; iar după ce moare se spală, se îmbracă în schimburi curate, apoi se așează în fundul casei cu fața, întrucât se poate, spre răsărit. Se aduc doște de brad și vreun măestru oarecare face copârșeul (sicriul), care de regulă e numai giluit și necolorat; se duce apoi grâu și tenchiu la moară, iar după ce s'a măcinat se aduce acasă și din fărină se pregătesc *parastase* pentru preot, unul pentru ziua îngropării, iar altul pentru ziua a 3-a. Se mai pregătesc *crestate* pentru dieci și *pomene* pentru toți, ceice vin la petrecerea mortului; pentru sfăt (crâsnic) se pregătește în special *colacul lui Harhangilă*. Nu sunt uitați nici pruncii și pentru ei se pregătesc colăcei, iar în fiecare colăcel se pune câte un crucer. Afară de căsenii mortului mai fac pomene la mort și neamurile mortului și le împart ori în ziua când se îngroapă mortul, ori în ziua a 3-a după înmormântare între cei de față la casa mortului. În mormântarea se face întotdeauna, afară de cazuri excepționale, după meazăzi. În ziua îngropăciunii se adună nainte de meazăzi încă neamurile și prietinii, ceva mai târziu sosesc cunoscuții și către începutul *slujbei* cunoscuții mai îndepărtați și consătenii. Preotul vine, însoțit de sfăt și de dieci. Sosind timpul, se începe *slujba* și, sfârșindu-se, mortul se pune într'un car, tras de boi, și se duce la groapă. Din clipa în care moare cineva, *vaietele* nu mai conținesc. Femeile din casă și femeile, cari deși nu sunt din casa mortului, dar sunt în legătură de nemotenie, se vaietă dimineața (în zorile zilei) și la meazăzi iar în ziua înmormântării vaietele sunt mai dese și mai ales, când se vede preotul venind la înmormântare, vaietele izbucnesc și abia mai conținesc. Când pleacă cu mortul la groapă femeile văietătoare se suie și ele în car, se așează pe sicriu și, tot vaietându-se, îl petrec pe mort până la groapă. Când se sfârșește sfânta slujbă se împarte celor micuți colăcei, după ce mai întâi au fost trecuți peste sicriu. Tot atunci se mai trece peste sicriu un talger cu fărină, peste care

e pus un colăcel și o lumină de ceară; tot peste sicriu se mai trece atunci și o găină, dacă se poate neagră. După îngropăciune preotul, diecii, sfătul și tot poporul, care a fost la slujbă se reîntorc la casa mortului, unde se face slujba părăstasului pe scurt și apoi se împart pomenile (pânile) pentru sufletul mortului. Se mai aduce la masă mâncare și *vinars* (rachiu), gustă apoi din ele cine vrea, apoi se face mulțămă și se depărtează cu toții. A 3-a zi după înmormântare, preotul face în casă sfințirea apei, apoi parastas pentru răposatul și pomană, ca în ziua înmormântării. La 6 săptămâni, la $1\frac{1}{2}$ an și la anul pomenirea răposatului se face la mormânt. Pe lângă pomană (pâne) acum se împarte și câte un vas de lut, o lumină de ceară și câte un pahar de rachiu. A treia zi după îngropăciune se împart haine de pomană și li-se dă celor, ce au *scăldat* mortul haine ori pânză nouă. Și acum tot mai există frica, că mortul vine acasă. Pentru a se împiedeca una ca aceasta i se pune în gură și în groapă usturoiu; deasemenea, când duc mortul la groapă, se aruncă în urma sicriului țărițe de acasă până la mormânt, pentru că mortul numai atunci să aibă putere a veni acasă, când va putea numără și adună țărățele risipite. Țărățele aceste sunt din cea dintâi cernătură de făină, din care s'au făcut pomenile. În sicriu la dreapta mortului se pune un (bât) *fov* de prun, la capătul căruia se află implântat jumătate din un crucer. Sufletul mortului până în ziua, când trupul se îngroapă, rămâne în casă, și din hainele mortului se pun câteva în cuie deasupra mortului, ca să aibă sufletul unde odihni.

b) *Datini la nunți*. Celce vrea să-și căsătorească un fecior merge cu cumătrul său la părinții fetei unde și-au pus cugetul și pețesc. Intrând ei în casă dau binefele obicinuite, apoi după vorbe în dreapta și în stânga se spune scopul venirii. Cererea, ori cum se face și a doaua oară și dacă nici atunci nu i se promite, e semn, că nu vrea să i-o dea. Dacă au părinții fetei de gând să dea fata atunci când e cerută a doaua oară se face învoiala și încă în aceeași sară încredințarea, fără preot. În dimineața zilei de nuntă se face cununia, — mai întâiu se încheie căsătoria civilă, apoi se face cununia și seara se face nunta. *Chiemătorii* la nuntă au *fovuri*, împănate cu *prime* (panglici) și *cârpe* (mărâmi) frumoase și în mână cu acestea chiamă oaspeții la nuntă. Cei chiemați adunându-se unii la casa mirelui alții la casa miresei, care unde e chemat, pleacă chiemații mirelui, cântând și cu lăuta lângă ei, după mireasă. În frunte e mirele și cumătrul, după ei nuntașii, bărbați și femei de-a valma. Când ajung la casa miresei află ușile închise și un om de pază lângă ușa tinzii, care se preface a nu ști, ce vreau nou sosiții și că cine sunt ei. După multe întrebări și răspunsuri, chiemații mirelui, totuși sunt recunoscuți și lăsați să intre. Ajunși în casă cer mireasa, pe care o primesc iarăși numai după multe dispute. Trecând peste acestea se începe jocul și veselia, care ține 2—3 ore, când apoi nuntașii mirelui cu mireasa, care e însoțită de doauă-trei prietene de a mamei sale, merg tot cântând

și hăulind la casa mirelui. Mirele merge de acasă după mireasă cu steag, care e făcut din mai multe mărimi mari și frumoase și are în vârf un clopoțel. Steagul îl poartă cel mai voinic fecior. E interesant, ca nuntașii miresei nu lasă să ducă mirele mireasa până când nu se cântă hora aceleia. Hora miresei e alcătuită din o mulțime de întrebări și găcături, pe cari le fac nuntașii miresei nuntașilor mirelui. Aceștia trebuie să găcească, căci până atunci nu li se permite să iasă. Ajungând mirele acasă cu nuntașii săi, el și cu mireasa sunt duși în o cămară, unde amândoi sunt puși într'un jug de-al boilor și în jug fiind, miresei i se despletește părul, care până aci eră împletit în două chici lungi, ce atârnau pe spate, și se împletește într'alt chip, făcându-se *conci*, — după aceasta mireasa e readusă în casă, unde se începe *coragia*, jocul miresei pe bani. Nu se termină bine coragia, când vin și *corintei*, nuntașii miresei, intră în casă, după unele dispute, apoi continuă coragia și pe urmă mănă, beau, cântă și joacă, la urmă se reîntorc de unde au venit.

c) *Felurite datini*. Cele mai frumoase datini sunt la Crăciun (Nașterea Domnului) și la Paști. La Crăciun umblă copiii odată cu mezul nopții a corindă. Colăceii, ce îi capătă îi trag pe *ciocane*, (lemne de tufă subțire ca un băț, care la capătul din jos are forma crucei, ceea ce împiedecă să nu cadă colăcelul). Cât e postul lui Crăciun copiii și flăcăii se adună când într'un loc când într'altul în fiecare seară la corinzi și la povești. — La Paști copiii li se dă, la mormintele celor repausați mai ales, dar și acasă, ouă roșite și *împistrite*, unele chiar artistic lucrate. Fiecare băiat are la Paști, cum am pomenit, schimburi nouă. În ziua de Paști numai bolnavii și îngrijitorii lor lipsesc dela biserică. La Rusalii se face sfințirea apei în mijlocul sămănăturilor, iar la casele creștinilor se face sfințirea apei peste an când vrea credinciosul, cei mai mulți însă își sfințesc casele la Crăciun și încă în ziua primă înainte de sf. Liturgie. La *apă botează*, când umblă preotul cu crucea se sfințesc toate casele, dar sfințirea casei se face numai acolo, unde e chemat preotul. La umblarea cu crucea preotul cu diecii și cu sfăt cu tot capătă dela fiecare casă câte 40 fileri. Dintre posturi mai ales ziua de Vineri și postul Paștilor se ține cu toată rigoarea; celelalte zile de post încă se țin, dar nu de toți creștinii. În posturi se feresc oamenii de beuturi, dar dealtcum, în genere, poporul de aici nu e bețiv. Excepțiuni sunt ele, nu-i vorbă.

Datini și obiceiuri netrebnice mai sunt și azi, mai cu samă între femei; ele încep, însă, să dispară pe încetul cu mulțimea sărbătorilor băbești cu tot. Nu se mai teme nimeni, ca în trecut, de Marți-Seara, Vineri-Seara, de puterea Joilor, a Fociei, Mărinei-Măcinici și altele. E drept, că în popor, sunt atâtea datini, încât multe din ele nu le știm nici noi, cei ce petrecem și trăim cu poporul; iar aici, am atins numai puține, foarte puține din acelea și nici că se putea altcum, căci dacă ai dori să aduni la un loc toate datinile, toate obiceiurile unui popor, fie și numai dintr'o comună, ar trebui să scrii tomuri întregi și nu numai câteva file de hârtie ca noi.

Las să urmeze aici un «*descântec de soare săc*» (diochi-migrenă) prin care unii oameni prea creduli sunt în credința, că se pot vindeca de durerea capului, numită în graiul doftorilor, migrenă: «Doamne tu îmi ajută Mărie maică sfântă, descântecul dela mine, leacul dela tine. N. se luă pe cale, pe cărare, se întâlnește cu soare săc în cale. Soare săc îndată se țipă și-l apucă și-l săgetă prin creierii capului, prin fața obrazului, prin nări pe lângă nări, prin ochi pe lângă ochi, prin gene pe lângă gene, prin sprâncene pe lângă sprâncene, prin urechi pe lângă urechi, prin frunte, prin ceafă, de unde tot răul să iasă. Ieși soare săc, ieși soare săc, ieși soare săc! Că de nu vei ieși de voie, vei ieși de mare nevoie, că cu cuțitul te-oiu împunge și cu suflul te-oiu suflă și 'n mare te-o aruncă. Acolo să dăntuești și să te veselești cum tu voiești în codri cei pustii, unde cocoși negri nu cântă și toaca nu s'aude. Pe acest om îl lasă curat, luminat, cum bunul Dumnezeu l-a lăsat».

La descântec se ia o ulcică nouă de lut, în ea se pune apă proaspătă din trei izvoare, în care cu un cuțit se aruncă de trei ori câte trei cărbuni aprinși; din această apă cel bolnav bea și se spală pe locul unde îl doare.

La vremea sa știe românul de pretutindenea, așadar și dela noi, și să joace și să *descânte* (chiue) și mai știe să povestească și să glumească, dar mai ales să *cînte* (să horească) așa, încât nu te mai sature a-l ascultă. Dintre jocuri aici «bătuta» e cel mai plăcut joc. Și nu este un jucător, care se se poată răbda să nu *descânte* (chiue); pare că e mai dulce jocul, împistrit cu *descânțete*, cari de cari mai șagălnice, cari de cari mai pișcătoare. Poveștile și glumele încă nu lipsesc. Poveștile își au anotimpul lor, iarna, iar glumele iarna-vara, în câmp, acasă, la nuntă și în tot locul și-au făcut lăcaș. Jocuri, la noi, feciorii și fetele nu au decât în două zile la «Crăciun» și în două zile la «Apă botează». Se mai întâmplă câteodată, că feciorii și fetele mai trag câte un joc câte într'o seară de post a lui Crăciun, când șezând la furcă în așa numitele «șezători», și, văzând cum se întorc fusele, îi apucă dorul de a se scutura puținel de călți. Și atunci... răbdă furcă și mai taci.

E caracteristic, că poporul de aici numește «*descântec*» și propriul descântec d. p. descântecul de soare săc, de care am vorbit mai sus, și tot descântec numește și chiuiturile și glumele, ce le strigă în vremea jocului.

Pentru a se putea cunoaște și mai bine poporul din Șeghiște publicăm o baladă și niște cântece populare, culese chiar din graiul acestui popor.

LENCA.

— Baladă populară, auzită dela Oana Popoviciu. —

Frunză verde de săcară

Se iviră Turci 'n țară.

Dar unde se așezară?

La Onu 'n a noastră țară!

— „Bun prânzul, măi Onul nost!»

— „Sănătoși voi Turcii noști!

Dar veniți și voi prânziți!»

— „Că n'am venit să prânzim

Ci-am venit, ca să pețim
 Pe Lenca fată frumoasă
 De-i vestită în țara noastră!“
 Maică-sa nu vrea s'o dea
 Ci pe Lenca-o tăgădea
 Și din graiu așa zicea:
 — „De când pe Lenca-o-am dat
 Puteam mai da: trii și patru!“
 Tată-so din graiu grăia:
 — „Ba Lenca nu-i măritată,
 Ci-i în grădina culcată
 Tot în valuri de joljuri
 Și-n viguri de postavuri!“
 Turcii nu mai întrebau,
 Ci în cocie-o puneau.
 Lenca din graiu le zicea:
 — „Ierte-te Dumnezeu, Maică,
 Și în ceriu și pe pământ

C'ai grăit ușor cuvânt!
 Dar pe tine, taica men,
 Nu te ierte Dumnezeu
 Nici în ceriu nici pe pământ
 C'ai grăit prea greu cuvânt!“
 Și Turcii că se duceau
 De mare s'apropiau.
 Lenca din graiu le zicea:
 — „Stați voi Turci cu căruța
 Să-mi tocmesc eu rochia
 Și să-mi stâmpăr eu setea!“
 Și zău Turcii că stătea
 Lenca jos să coboreă
 Și în mare s'aruncă
 Și din gur' așa grăia:
 „Decât roabă Turcilor
 Mai bin' smoală petrilor
 Și mâncare peștilor“.

Cântece populare, culese din graiul mai multora:

Merseiu sara pe uliță
 Aflaiu pe mândra 'n porțiță
 „Bună sara“ nu dăduiu
 Mai mare potcă-mi făcui!
 Mă duseiu a doua oară.
 — „Bună sara, mândra mea!“
 — „Iată calea p'acolea!“
 Bine a zis frunza de vie
 Că nu-i dragostea moșie
 Numai potcă și mănăie;
 Bine a zis frunza de fag,

Că nu-i dragostea iosag
 Numai potcă și năcaz.

Cântă cucul, miera zice:
 Nu-ți bea banii, măi voinice,
 Că banii ți-or trebui,
 La vară cându-i cosi!
 Că ți-i rupe coasa 'n două
 Și ți-i luă alta nouă,
 Să cosăști iarba cu flori
 La fete și la feciori.

Din descântecile (chiuiturile) poporului la joc:

Vecină, dragă vecină!
 Dacă ție-ți pare rău
 Că iubesc feciorul tău:
 Pune gard pe după casă
 Numai loc de gură-mi lasă;
 Ingrădește-ți ocolul

Tot cu lin și cu pelin,
 Ca să nu ne întâlnim,
 Numai Sâmbătă odată
 Dumineca ziua toată,
 Toată vara pe la soare
 Și iarna în șezătoare.

Încheiere.

Pentru prosperarea economică a poporului s'au ținut și în trecut și se vor ține și în viitor anumite prelegeri și predici populare, în cari poporului i se dau învățături și povețe din agricultură, pomicultură și viticultură, combătându-se de altă parte toate viciile, de cari unii din popor s'au făcut vinovați. Dea Dumnezeu, că această comună mică să trăiască, să crească și să înflorească.

Șeghiște, în ziua Cuvioasei Paraschiva 1910.

Moise Popoviciu.

ORGANIZAREA ECONOMICĂ A ȚĂRĂNIMII.¹

Prin donațiunea de 50,000 coroane, pe care marele binefăcător al neamului nostru, d-l Vasile Stroescu, a făcut-o «Asociațiunii», cu scop de a înființa bănci populare la sate, instituția noastră se găsește în fața uneia dintre problemele cardinale ale vieții noastre naționale: Organizarea economică a țărănimii.

Dându-ne seama de importanța organizării economice a țărănimii, noi, cari stăm în fruntea acestei instituțiuni împreună cu toți cărturarii, avem un minunat prilej să dovedim în ce măsură ne înțelegem chemarea de îndrumători conștienți ai vieții noastre naționale și în ce măsură purtăm la inimă interesele obștei poporului nostru în numele căruia vorbim așa de des; avem rara ocazie să dăm o probă ce activitate suntem în stare să desfășurăm atunci când o idee mare ne chiamă la datorie și când o inimă darnică ne înlesnește munca.

Situația financiară a poporului nostru o cunoaștem cu toții. Știm că în ultima jumătate a veacului trecut s'au înființat mai multe bănci de credit și de economii pe acțiuni, cari astăzi în viața noastră economică sunt o putere de cea mai mare importanță. Numărul băncilor românești la sfârșitul anului 1909 a fost 147, cu un capital acționar de aproape 23 milioane cor. Acest capital, împreună cu fondurile de rezervă și de pensiuni s'a urcat la suma de 32 $\frac{1}{2}$ milioane cor.,² ceea ce înseamnă o avere națională capitalistă vrednică de luare aminte. Băncile noastre, mai ales decând s'au asociat, înființând însoțirea «Solidaritatea», constituie o adevărată autonomie financiară a poporului nostru, al cărei viitor e pe deplin asigurat prin corectitudinea și soliditatea operațiilor ce le săvârșesc institutele noastre financiare, căci ele se bucură de o reputație serioasă în cercurile financiare din patrie și prin urmare și de un credit îndestulitor ca să se poată întări și desvoltă în viitor.

Ca să arătăm rolul ce-l au băncile în viața noastră națională, e îndestul să relevăm numai momentele mai însemnate din activitatea lor.

Prin înființarea institutelor noastre de credit și economii, întreg prisosul de avere monetară al oamenilor noștri cu oarecare stare a fost concentrat și fructificat. Acest prisos mai înainte sau rămâneă neproductiv, sau eră plasat la institute streine. La sfârșitul anului 1909 depunerile spre fructificare la băncile noastre pe acțiuni se urcau la suma considerabilă de peste 79 milioane cor.

Dar rolul cel mai important al băncilor noastre este procurarea unui credit relativ ieftin atât pentru populația dela orașe cât și pentru cea dela sate. Imprumuturile personale, pe cambii, pe cari le-au dat băncile românești în anul 1909 se urcă la suma de 37 mil. cor. În împrejurările eco-

¹ Raport cetit în ședința din 18 Maiu a. c. a comitetului central al «Asociațiunii».

² Datele privitoare la bănci și la însoțiri sunt aproximativ exacte și sunt extrase din Anuarul Băncilor române pe 1911.

nomice destul de modeste ale poporului nostru, lipsit de întreprinderi industriale și comerciale, această circulație înseamnă, că, la noi, lipsa de credit e foarte mare. Și fără îndoială că împrumuturile poporului nostru la institutele financiare streine deasemenea se urcă la o sumă considerabilă. Puterea de producție și spiritul de întreprindere ale poporului nostru sunt deci așa de dezvoltate, încât operațiile de credit ale băncilor noastre au un teren larg și un viitor asigurat. Nu avem date la îndemână, dar suntem siguri că în majoritatea covârșitoare a cazurilor creditul se întrebuințează pentru o consumație productivă, deci contribuie la înaintarea economică a gospodăriilor noștri și numai rareori creditul se întrebuințează pentru o consumație personală, care, de regulă, înseamnă ruină și mizerie. Băncile au deci meritul, că din gospodăriile primitive ale țăranilor noștri au făcut gospodării de credit, în cari puterea de producție începe să fie potențată prin creditul ieftin, cu ajutorul căruia gospodarul român a putut să-și sporească pământul de exploatat, să-și perfecționeze inventarul agricol și să se gândească la întreprinderi. Acest progres economic al țăranimii a contribuit și la înaintarea ei culturală.

Dar institutele noastre financiare și-au câștigat un deosebit merit și prin sprijinirea directă a evoluției noastre social-culturale. Din profitul nett, pe care l-au realizat an de an, au jertfit o sumă oarecare pentru scopuri filantropice, ceea ce deosebește băncile noastre pe acțiuni de alte bănci similare. Așa din profitul nett al anului 1909 de aproape 3 milioane cor., băncile noastre au dat pentru scopuri culturale și de binefacere suma de 128,789 cor., adică $4\frac{1}{5}\%$ al profitului nett.

Această organizație financiară a poporului nostru nu e, însă, suficientă pentru a opune puterii economice străine o rezistență națională-economică destul de puternică. Prin băncile noastre am reușit să împiedecăm capitalismul străin să cucerească teren între noi și să ne subjuge. Dar dacă vom urmări cu atențiune tendințele de cucerire economică ale străinilor, vom observa că, dându-și seama de imposibilitatea de a slăbi actuala noastră organizație capitalistă, astăzi își concentrează acțiunea de cucerire a poporului nostru prin cooperatie. Imi lipsesc datele, ca să pot dovedi acțiunea lor conștientă în această direcție, dar unul dintre fruntașii noștri mi-a spus că cei interesați lucrează cu aparat mare și cu sume enorme pentru atingerea acestui scop. Căzându-mi în mână statutele societății cooperativelor asociate din Ungaria («A magyarországi szövetkezetek szövetsége») înființată în 1908, văd că toată mișcarea cooperativă e pe cale a se centraliza la Budapesta. Din aceste statute se vede că aproape toate societățile cooperative din Ungaria, în număr de 17, sunt fundatorii acestei însoțiri (vezi § 4 al statutelor pomenite).

Scopul principal al acestei însoțiri e să influențeze legislațiunea și să propoveduiască ideea cooperativă.

Din auzite și din informațiile ziarelor știm că mișcarea cooperativă străină a început să prindă rădăcini și în satele românești, mai ales coo-

perativele de consum «Hangya» și «Keresztényszövetkezet» au cucerit mai multe sate românești. Chiar și Anuarul băncilor române pe 1911 pomeneste de existența unor însoțiri dependente de centralele din Budapesta; câteva date mai găsim în articolul dlui Simu: «Din trecutul tovărășiilor economice ale Ungariei», apărut în «Revista Economică» din 1909.

F Cu toate informațiile nesigure și necomplete, astăzi nouă ni se impune ca acestei mișcări cooperative puternice, ce e foarte probabil să cucerească teren între noi, să-i opunem din vreme o organizare cooperativă națională, căci numai așa vom reuși să întărim și să dezvoltăm actuala noastră organizație financiară-economică. Institutele noastre financiare, împreună cu toți factorii cari știu că baza întregii noastre organizații naționale din viitor se va întemeia pe organizația economică, sunt deci datori să înceapă o muncă intensivă pentru a crea o organizație cooperativă în sânul poporului nostru, mai ales că acum avem spre acest scop suma de 50,000 cor. dăruită de dl Vasile Stroescu.

Organizarea economică a țărânimii prin cooperative ni se impune și de spiritul vremii în care trăim, când numai puterile asociate pot suporta lupta grea pentru existență și când numai cei asociați pot avea sorți de izbândă în viitor.

Importanța însoțirilor la noi nu se prea cunoaște, căci dacă s'ar cunoaște desigur li s'ar da o mai mare atențiune. De aceea nu găesc de prisos a accentua în câteva cuvinte importanța lor.

Mișcarea cooperativă, care la popoarele din apus are un trecut frumos și care a dobândit rezultate splendide este de o deosebită însemnătate din două puncte de vedere: material și moral. Mai ales partea morală a mișcării cooperative a fost și este aceea, care, de când ideile democratice și umane au început să se sălășuiască în sufletele oamenilor, a asigurat izbândă cooperăției în toate țările și la toate popoarele culte, deoarece la temelia cooperăției e spiritul de caritate, e altruismul, e principiul creștin al iubirii deaproapelui, care trebuie să fie și temelia vieții noastre, dacă voim să ne apropiem cât de cât de o desăvârșire socială și morală. Prin cooperăție principiul brutal al luptei pentru viață se înlocuiește prin principiul mai omenesc al unirii la viață, al solidarității sociale, al înfrățirii sufletelor și puterilor de muncă. Ideea creștină își găsește o minunată întrupare în cooperăție și e de mirat că până acum L biserica noastră s'a însuflețit așa de puțin de mișcarea cooperativă.

În ce privește importanța materială a mișcării cooperative e de ajuns să spunem că ea tinde a stabili o armonie și o organizare rațională în viața economică, prin asocierea mai multor persoane, cari au aceleași interese și cari prin o muncă în comun sunt chemate a îndeplini diferite roluri economice. Prin cooperăție, cooperatorul ajunge să fie în acelaș timp capitalist, întreprinzător și lucrător, și astfel devine stăpân pe forțele cari determină viața lui economică.¹

¹ Cf. Dr. I. Răducanu, *Cooperația și sistemele cooperative*, Vălenii de munte, 1909.

S'a spus și se spune de multeori, că la noi nu e teren potrivit pentru mișcarea cooperativă, fiindcă gradul de cultură al țărânilor e așa de modest, încât nu poate să-i aprecieze însemnătatea. Eu cred că această presupunere e neîntemeiată, deoarece în România, unde țăranul e mai inferior celui dela noi din punct de vedere cultural, în curs de 10 ani s'a putut naște, ce-i drept cu sprijinul și din inițiativa statului, o mișcare cooperativă puternică, care astăzi reprezintă un capital țăranesc de milioane de lei. Dacă în România, unde, după cum se știe, nu există adevărați mici proprietari, deoarece pământul ce-l stăpânesc e inalienabil și țăranului îi lipseau până de curând toate condițiile de existență ca mic proprietar și în parte îi lipsesc și astăzi, dacă acolo s'a putut naște o mișcare cooperativă înfloritoare, cu atât mai mult se poate naște la noi, unde terenul e cu mult mai prielnic, întrucât noi avem adevărați mici proprietari, pentru cari astăzi cooperarea începe să fie o adevărată condiție de existență. E adevărat că noi nu avem la spate statul, deaceia ne închipuim că nici nu vom putea crea o organizație cooperativă. Dar cum au făcut-o frații din Bucovina și Sașii din puterea lor proprie, cred că cu puțină înțelegere și bunăvoință o vom putea face și noi.

Inceputul trebuie făcut bineînțeles cu băncile populare, după cum propune și d-l Stroescu, fiindcă băncile populare sunt temelia întregii mișcări cooperative. Cu ajutorul băncilor populare și pe lângă ele se vor naște, rând pe rând, toate celelalte ramuri ale cooperăției dintre cari cooperativele de producțiune sunt coroana, ultima fază.

Inființarea băncilor populare întâmpină, însă, la aparență obiecțiuni foarte serioase. Se spune anume că băncile noastre pe acțiuni pot satisface trebuințele de credit ale populațiunii rurale și prin urmare băncile populare n'au nici un înțeles și nici un viitor.

Dacă apreciem însemnătatea băncilor populare numai din punct de vedere al speculațiunii financiare, al rentabilității capitalului și al creditului, fără îndoială că cei ce nu sunt prietini lor au deplină dreptate. Au dreptate, fiindcă capitalul plasat în băncile populare desigur nu va fi mai rentabil, în ce privește dividendele, ca actualul capital al băncilor pe acțiuni și nici creditul ce-l vor da băncile populare țărânilor probabil nu va fi mai ieftin ca cel acordat de actualele bănci pe acțiuni. Dar importanța băncilor populare nu trebuie judecată numai din punctul de vedere îngust al operațiunilor financiare. Ele trebuiesc apreciate dintr'un punct de vedere mai larg și anume cel social-economic. Prin băncile populare putem face educația economică a țărânilor, învățându-o cu toate operațiunile financiare, de cari astăzi în majoritatea ei e străină. Cu ajutorul lor vom putea trezi în ea conștiința de clasă și conștiința națională a unei puteri, care nu se lasă condusă și stăpânită de orice putere dușmană. Băncile populare vor mai avea menirea să concentreze o mulțime de mici capitaluri, cari nu se pot concentra la băncile pe acțiuni; ele vor deda pe țăran la mici economii, pe cari astăzi nu le poate face cu atâta în-

lesnire. În sfârșit băncile populare vor fi temelia organizației economice a țărânimii, care va fi la rândul ei temelia organizației noastre naționale. Din băncile populare se va putea naște o puternică organizație cooperativă în toate direcțiile, cari prin munca statornică și disciplinată, va contribui la crearea unei solidarități sociale a țărânimii, la înaintarea ei morală și culturală. Iar acești factori de ordin moral și material sunt hotărâtori pentru conservarea națională a poporului nostru din această țară, căci atunci când țărâניה va fi un organism organizat nu va mai fi putere din lume care să o supună și să o stăpânească.

Credința mea este, însă, ca în împrejurările date, înființarea băncilor populare fără concursul și sprijinul băncilor pe acțiuni e o imposibilitate.

Institutele noastre financiare au deci datoria morală să iee ele în mână organizarea economică a țărânimii prin bănci populare și prin alte cooperative. Și cu bucurie trebuie să constatăm că ele se și ocupă de această problemă.

Adunarea generală a «Solidarității» din Brașov, ținută în anul trecut, a adus următoarea hotărâre:

Adunarea generală invită băncile asociate ca în raionul lor de activitate să-și deie concursul material și moral pentru înființarea de însoțiri, special pentru însoțirile menite să ușureze și perfecționeze mijloacele de producțiune și circulațiune ale avutului poporului nostru.

În acest scop băncile asociate se invită ca acolo unde însoțirea e posibilă și folositoare să stăruiască cu cuvântul și cu fapta să se înființeze însoțirile reclamate prin necesitățile și împrejurările date; totasemenea le invită să supravegheze însoțirile înființate cu concursul lor ca activitatea acelora să fie corectă și folositoare, iar despre însoțirile înființate și supravegheate să raporteze în fiecare an direcțiunii «Solidarității».

Totodată adunarea generală decide să se oblige și revizorii experți ca cu ocaziunea revizuirilor ce le fac, să cerceteze, întrucât ajută băncile asociate acțiunea pentru înființarea de însoțiri și despre aceasta să facă raport special direcțiunii «Solidarității».

În fine adunarea generală enunță, că acțiunea pentru înființarea de însoțiri este în toate privințele liberă.

Prin această deciziune, «Solidaritatea» și-a luat angajamentul moral de a sprijini înființarea însoțirilor și în special pe cele cari sunt chemate să ușureze și să perfecționeze mijloacele de producțiune și de circulațiune ale poporului nostru, iar aceste nu pot fi altele decât băncile populare, fiindcă numai aceste pot ușura în primul rând mijloacele de producțiune și circulațiune. În «Revista Economică», organul oficial al băncilor noastre, s'a și stăruit, aproape număr de număr, asupra importanței cooperativelor, dar după cât știu, o singură bancă s'a conformat acestei deciziuni a «Solidarității» și anume «Economul» din Cluj, care a înființat zece bănci sistem Raiffeisen.¹

În raportul «Solidarității» către adunarea generală din anul acesta, în care se vorbește de activitatea revizorilor experți, nu găsim nici o mențiune întrucât aceștia s'au conformat deciziunii adunării generale din anul trecut de a controla băncile, dacă sprijinesc acțiunea pentru înființarea de

¹ Vezi raportul direcțiunii către adunarea generală din 1911.

însoțiri. În schimb în raport se spune că chestiunea cea mai urgentă de care se va ocupa «Solidaritatea» va fi cea a însoțirilor, căreia speră să-i dea o soluțiune mulțumitoare.¹

Nu știm dacă «Solidaritatea» vrea și în viitor numai să sprijinească înființarea însoțirilor sau are de gând să iee în mână organizarea lor sistematică. Tuturora trebuie să ne pară, însă, bine că chestiunea însoțirilor e îmbrățișată cu simpatie de băncile noastre asociate. Această simpatie, dacă e sinceră și n'avem absolut nici un motiv să o tragem la îndoială, desigur va contribui foarte mult să se înfăptuiască mult dorita organizație economică a țărânimii noastre prin cooperative.

«Asociațiunea», care a primit spre acest scop suma de 50,000 cor. dacă vrea să ajungă la rezultate concrete trebuie să se pună în înțelegere cu toți factorii hotărâtori, cari se ocupă cu chestiunea cooperativelor și în primul rând cu «Solidaritatea».

O organizare economică cooperativă în cadrele «Asociațiunii» e cu neputință, mai întâi fiindcă statutele n'ar admite-o, decât printr'o foarte binevoitoare și largă interpretare a §-ilor 2 și 37, pe urmă fiindcă angajându-se la o asemenea acțiune, ar trebui să institue o secție specială cu un personal nou, ceeace ar fi și foarte greu și nepractic.

Ceeace nu înseamnă că «Asociațiunea» trebuie să renunțe la donațiunea primită și la acțiunea înființării de cooperative. Dimpotrivă ea e chemată să inițieze crearea unei noi instituțiuni, din care să facă parte toate instituțiunile, cari au îmbrățișat ideea cooperativă. Această nouă instituțiune ar fi o centrală generală a cooperativelor, care s'ar ocupa numai cu propaganda și cu organizarea cooperativelor. Financierea creditului băncilor populare existente și celor ce se vor înființa de numita centrală, va rămâne să o facă băncile mai mari pe acțiuni, fiecare în raionul ei de activitate, după o normă stabilită de centrală, iar financierea creditului celorlalte cooperative ce se vor înființa, va rămâne pe seama băncilor populare. Astfel cred că băncile pe acțiuni se vor putea desvoltă în deplină armonie cu băncile populare, întrucât acestea din urmă vor prezenta o garanție mai mare de credit și vor simplifica multele și măruntele operațiuni de credit de astăzi ale băncilor pe acțiuni.

Centrala cooperativelor se va compune dintr'un consiliu de administrație, în care va fi reprezentată «Asociațiunea», «Solidaritatea», băncile mai mari în număr de 4—5, apoi «Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiu», care are înființate câteva bănci populare, și alte centrale de cooperative, cum e «Centrala din Orăștie pentru asigurarea vitelor» și cum va fi «Plugarul» din Blaj, eventual și altele. Această centrală generală înainte de toate va avea să se ocupe cu cele 47 de însoțiri de credit existente, cari în total reprezintă un capital de 1.257,986 cor. și cari realizează astăzi un profit net de 111,682 cor., din care împart spre sco-

¹ Vezi «Revista Economică», 1911, p. 213—214.

puri culturale 12,655 cor., adică peste 10% a profitului nett. Tot aceste însoțiri dispun de fonduri de binefacere în sumă de 83,425 cor. față de fondurile culturale ale băncilor, cari se urcă numai la suma de 108,825 cor. Aceste începuturi de bănci populare trebuiesc deci organizate și sporite. Și dacă biroul centralei va lucra cu pricepere și însuflețire e nădejde că în scurtă vreme și mișcarea cooperativă dela noi va prospera și se va întări în deplină armonie cu organizația financiară actuală a băncilor pe acțiuni.

Iată schița fugitivă a unei organizări economice a țărânimii, care, ca să poată fi discutată și întrupată, mai întâi trebuie studiată temeinic din partea oamenilor specialiști, cari sunt mai competenți ca mine în materie de economie națională.

Cu întreaga organizare economică a țărânimii nădăduim că ne vom mai ocupa și în această revistă, fiindcă această organizare are o deosebită importanță pentru evoluția culturală și națională a poporului nostru.

Oct. C. Tâslăuanu.

CONTRIBUȚII LA ISTORIA ȘCOALELOR NOASTRE.¹

(Comunicate de Dr. Onisifor Ghibu).

Monografia școlii gr.-or. române din Boian, de Emil Sămărghitan, învăț.

Timpurile de iobăgie au apăsătorie greu și asupra dezvoltării comunei noastre. Lipsindu-ne libertatea nu ne-am putut desvoltă, nici materialicește nici spiritualicește, pentru că marea parte a locuitorilor comunei noastre au fost iobagi și au lucrat pentru ridicarea și folosul altora. Atât în cele materiale cât și în cele culturale eram în o stare de compătimit, și dacă acum putem ceva, trebuie să fim mulțămitori acelor bărbați ai neamului nostru, cari ne-au povățuit și condus în cele politice, bisericești și școlare.

Prin stăruința neobosită a unor bărbați activi și dornici de înaintare, poziția comunei noastre Boian a luat o înfățișare mai favorabilă, și astfel și starea materială a comunei noastre s'a ridicat mult prin bune întocmiri economice. Cea mai însemnată norocire pentru această comună a fost buna ordine, buna înțelegere între conducătorii și fruntașii, cari la toate ocaziunile erau uniți și nici unul nu se retrăgea dela muncă pentru binele obștesc.

* * *

Și acum, după cât îmi este posibil și după datele aflate, mă voiu ni-zui să scot la iveală fazele prin cari a trecut școala noastră din această comună dela început până astăzi. La început recunosc a fi departe de a fi putut aduna materialul ce se cere pentru o monografie completă, nefiind date exacte din timpurile mai vechi decât cele rămase prin tradiție, căci pentru a prezenta o monografie cât se poate de corectă, necondiționat că sunt de lipsă unele documente, unele izvoare ca să ne servească ca punct de mănecare. Deoarece nu mi s'a dat posibilitatea să aflu documente mai pozitive, nu-mi rămâne altceva decât să-mi iau refugiu la tradiție.

¹ Vezi Nr. 1 a. c. din «Transilvania».

Mâncând de aici observ că fruntașii acestei comune au dovedit mult interes față de biserică și școală ca instituțiuni morale și culturale. Timpul cel mai vechiu despre existența sigură a școlii noastre este anul 1848—1849. Știm cu toții că până la anul 1848 se învățau în școală numai rugăciuni și cântări bisericești. Dela anul 1848, respective 1868, învățământul în școala poporală s'a regulat în altă formă, punându-se pond deosebit și pe alte studii. Marele Andreiu baron de Șaguna dispuse ca în toate parohiile să se înființeze școli și să se aleagă învățători vrednici de chemarea lor. Aceasta dispozițiune a marelui arhiepiscop a aflat răsunet în toate comunele Arhidiecezei. Oamenii acestei comune însuflețiți fiind de această idee sublimă și de câștigarea acestui drept de a ne zidi școlile noastre proprii confesionale, de care drept eram lipsiți noi Românii, îndată s'au pus pe muncă și la anul 1849 școala fu edificată din lemn cu o sală de învățământ, odaie pentru învățător și o pivniță, alegându-și învățător cu salar de o ferdelă cucuruz nesfârmit și 20 cr. de fiecare familie. Cine a fost învățător în această școală, nu se știe — până la anul 1864.

În anul 1864/5 și 6, funcționează ca învățător Ioanovici din Porumbac. Din anul 1866/7 până în 1868/9 servește Doctor din Păucea, din a. 1868/9—1870 funcționează Teodor Roman din Ațel. Din 1871/2—1874/5 funcționează Scutea din Mediaș. Din a. 1874/5—1878/9 funcționează Popovici din Moșna. În a. 1879—80 a servit cantorul Nicolae Proștean din Boian, nu în școală ci în o casă închiriată, demolându-se școala veche pentru a se zidi școala nouă în locul ei, nemai fiind corăspunzătoare cerințelor timpului de atunci. Pentru edificarea școlii în a. 1879 s'a făcut repartițiune pe popor à 2 fl. de familie și s'a făcut cărămida necesară pentru zidirea ei. În primăvara a. 1880 s'a început edificarea școlii prin zidarii George Duma dobașu și Mihail Klein din Boian, iar măiestru de lemn a fost Teodor Tăunean spaniol și soții, tot din Boian. Edificiul s'a terminat în toamna anului 1881 și s'a sfințit prin actualul paroh Iosif Crișan, ca delegat al oficiului protopopesesc din Deag, dându-se edificiul destinațiunei sale.

Școala a constat din o sală de învățământ, 2 odăi pentru locuința învățătorului și o cămară. Învățător la noua școală a fost ales Ioan Suciu din Gernesig, funcționând din a. 1881—1884/5. Din 1884/5—1885/6 funcționează Moșoiu din Moeciul inferior. Din a. 1885/6—1886/7 funcționează Ion Muntean din Tău. Din 1886/7—1887/9 este Constantin Costin din Herepea maghiară. Din 1888/9—1889/90 este Ion Sâmpălean din Sălcud. Din a. 1890/1—1891/2 Samuil Stan din Basna. Din a. 1891/2—1892/3 Basiliu Sariua din Feisa. Din 1892/3—1894/5 Nic. Nătescu din Oarba, cu salar de 600 cor. sistemizat fiind conform noii legi școlare din anul 1893. Din a. 1894/5—1897/8 funcționează Ion Floca din Chesler. Din a. 1897/8 Valeriu Platon din Șeulia română. Din a. 1898/9—1900/1 Ioan Pădurean din Coroiu. Din a. 1900/1—1901/2 Nic. Nătescu din Oarba. Din a. 1901/2—1902/3 Agapiu Ghișoiu din Reciu. În a. 1902, văzându-se lipsa pentru înființarea postului al II-lea de învățător, la școala noastră se face următoarea schimbare în edificiul școlii. Lărgind odaia mai mare de locuit a învățătorului se face a II-a sală de învățământ, rămânând o odaie mai mică în care locuia de mult timp văduva preoteasă Chretanovici; iar din fosta cămară se fac 2 odăi pentru învățător. În a. 1902/3 începe funcționarea alor 2 învățători în persoana lui Ștefan Pocan din Căpâlna inf. și Ana Coldea din Blaj. În a. 1903/4 s'a ales învățător definitiv, la postul I, Emil Sămărghițan din Cucerdea română, care funcționează și de prezent;

iar la al II-lea post s'a ales ca învăț. provizor Mihail Cucuiu din Cetatea de baltă. În anul 1904/5—1906/7 funcționează la al II-lea post Ion Popovici din Ațel. Din a. 1906/7—1908/9 funcționează Matei Alexandru din Ilimbav. În anul școlar 1909/10 s'a ales și la al II-lea post ca învățător definitiv Pompiliu Popa din Veneția superioară.

De prezent școala noastră din Boian are 2 învățători definitivii cu salariul ce se va sistematiza cu începerea anului 1910 conform legii școlare din 1907, à 1000 cor. salar fundamental și quinquenalele, parte din repartitie pe popor, parte prin ajutor dela stat.

Numărul școlarilor gr.-or. de toate zilele este de 140 iar la cursul de repetiție 46, iar gr.-cat. de toate zilele 14, de repetiție 6, pentru cari biserica gr.-cat. contribuie la salariul învățătoresc cu 130 cor. la an și un stânjin de lemne.

Instrucțiunea nu se poate face cu succes mai mulțămitor din cauză că copiii nu frecventează regulat școala, învățământul se începe în toată regula abia în Noemvrie și ține până prin Martie; astfel timpul instrucțiunii de 9 luni se reduce la 5 luni.

Vina o poartă antistia comunală, care în privința neglijenței copiilor nu face nimic. E regretabil apoi că copiii cari absolvă cursul de 6 ani de școală nu continuă studiile mai departe, aplicându-se la vre-o meserie. Comuna noastră care are 1200 suflete gr.-or., afară de gr.-cat. și sași, e lipsită cu totul de meseriași români, și astfel suntem siliți noi Românii a ne da banii tot în punga străinilor. Aceasta provine de acolo că Românii noștri consideră meseria ca un lucru dejositor.

Până în a. 1867 școala noastră nu posedă nici o avere, dar în a. 1867, prin împărțirea pășunatului comunal, s'a dat școalei 14 jug. pământ, care dându-se cu arândă, aduce acum venit anual de 460 cor., care sumă se întrebuințează pentru trebuințele școalei. Altă avere școala nu are decât pământul anumit, donat în anul 1867, din care venit până astăzi, dacă ar fi fost bine economizat — având în vedere împrejurările grele de cari suntem impresurați — s'ar fi putut pune bază unui fond școlar din care astăzi s'ar putea întregi salariul învățătoresc.

Boian, la 26 Octomvrie 1909.

*

Monografia școalei gr. or. române din Frâua, de Alexiu Chețan.

Înainte de a trece la monografia școalei permit ceva despre înființarea comunei Frâua:

Documente autentice despre înființarea comunei Frâua, nu se află. De crezut e, că Sașii ar fi înființat comuna, cu ocaziunea imigrării lor în Transilvania, cam pela anul 1141. Fiind acești Sași un popor muncitor și încâtva civilizat, au început a-și clădi locuințe statornice, având material în abundență spre a-și putea construi orișice. De unde-și va fi luat comuna numele de *Frauendorf*, nu se poate ști cu siguranță. Tradițiunea povestește fel de fel de lucruri, cari diferă foarte mult unele de altele, și pe cari nu le putem lua de bază. Se vorbește că într'un război oarecare, probabil sub regele Bela al IV-lea, au fost chemați toți bărbații la arme în contra dușmanului. Din acest războiu nici baremi unul nu s'a mai întors la vatra sa și așa satul a rămas fără bărbați. Femeile și orfanii rămași în urma lor, se spune că ar fi înaintat o jalbă la stăpânire plângându-se, că le rămân moșiile pustii în lipsa de bărbați, neavând cine să le cultive

și totodată cine să le câștige pâinea de toate zilele. Stăpânirea ar fi dat o circulară prin țară avizând pe cei interesați și recomandându-le a-și căta norocul în Frauendorf, adică: în satul femeilor.

Un document autentic despre comuna Frâua se află în cancelaria comunală, în care se adeverește că la anul 1414 comuna își avea numele de «Vila ecclesiae omnium sanctorum de Vila dominarum». Acest nume s'a păstrat până la anul 1684, iar de atunci încoace se numește Frauendorf. Se mai dă cu socoteala, că odinioară a fost mănăstire de călugărițe catolice și numai pe lângă mănăstire (respective în jurul ei) și-au format oamenii casele, luându-și numele neoficios de Frauendorf. La această părere se alătură și istoricii Sașilor. — Un alt document, pe care te poți baza mai sigur, este următorul: În a. c. s'a făcut reparația bisericei ev. luth. Săpând la fundamentul zidului nou, s'a dat peste o criptă, în care s'au aflat scheletele călugărițelor de odinioară. Dovadă despre aceea servește căițele femești, cari fiind de mătase nu au putrezit și pe cari odinioară le-ar fi purtat pe cap. Alte documente scrise nu s'au aflat. Primind Sașii religionea ev. luth. ar fi desființat ordul călugărițelor cat. prefăcând mănăstirea în biserică ev.-luterană. Cât privește existența Românilor pe timpul acela în com. Frâua, încă nu se poate ști, căci nu se face amintire despre Români nicăiri în acele documente vechi.

Probabil, însă, că poporul românesc s'a așezat printre Sași mai târziu, angajându-se ca păstori, sau lucrători la aceștia. Dovadă despre aceea ne poate servi următorul document: În comunele săsești nu întâlnim pe Români așezați cu locuințele în mijlocul satului, ci din contră tot pe la capetele satelor îi aflăm pretutindenea. Tot astfel vor fi fost așezați și Românii din Frâua la început, căci pe ei îi aflăm cu locuințele răslețiți în trei părți laterale.

Cât privește înființarea școalei române din Frâua, iar nu se poate ști nimic pozitiv, nepurtând nimeni evidență despre datele școlare. Nici chiar edificarea școalei celei vechi (care astăzi s'a transformat în cvartir pentru învățător) nu s'a putut constata în care an s'a clădit. Probabil că va fi peste 100 ani, căci nici omul cel mai bătrân din sat, care om e de 90 de ani, nu știe despre edificarea ei. Se știe însă atâta că înainte de 1848 a fost casă parohială, dar fostul preot de pe acel timp (cu numele Andron) a cedat această casă de școală, avându-și probabil locuința sa proprie.

Învățătorul cel dintâi, pe care l-am putut afla a fost Demian Rotariu, totodată și cantor bisericesc. S'a folosit la învățatul cetitului de alfabetul vechiu (az-buche). Disciplina în școală se susținea cu nuiaua, ba de multe ori îi venea în ajutor și dascălița, lovind pe copiii neastâmpărați cu furca de tors în cap. Nu arareori se ferbea rachiu în locuința învățătorului.

De remarcat e că, până începeau copiii să cetească, treceau 4—5 ani și totuși cetirea eră foarte defectuoasă. Preț mai mare se punea pe rugăciuni. Așa dară familia învățătorului lucră mână în mână cu școala, iar biserica își formă dascăli pentru școală din cantorii ei, pe cari preoții îi învățau ceva carte.

Acest învățător mai sus amintit a servit înainte de anul 1848. Timpul — de când și până când, — nu se știe. După Demian Rotariu a urmat fiul său, Achim Rotariu, învățând tot după metoda cel vechiu. Pedepsele în școală erau ceva mai ușoare ca în trecut, și anume: Copilul pedepsit eră silit a ședeă în genunchi pe boane de cucuruz. Ca mijloace de scris, se întrebuințau pene de gâscă, prinzând elevii, ori unde puteau, găștele oamenilor și smulgându-le penele dela aripi. Pe urmă să fi auzit blestem dela

femeile cu găștele jupuite de pene! Cerneala și-o pregăteau tot elevii din boabe negre de semințe de lemn cânesc, din cari se storcea negreala trebuincioasă. Acest învățător a funcționat după anul 1848, mai târziu însă părăsește cariera învățătoarească și se pune crâșmar.

În anul 1862 a urmat un învățător strein tot Rotariu, poreclit Turtoiu. Acest învățător murind în primăvara aceluia an, postul de învățător a rămas vacant ne mai funcționând nimenea ca învățător nici în anul 1863. Se spune că din unele neînțelegeri, cari s'ar fi ivit între popor și între fostul preot Văcăreanu. În anul 1864 urmează ca învățător-cantor Dumitru Chisăliță din Frăua, venit de curând dela școala nemțească din Sibiiu. Acest tânăr învățător a avut favorul de a nu fi înrolat la miliție, iar ca salar avea feldera de bucate. În anul următor după ce se vede liber de miliție părăsește cariera învățătoarească. Toți acești patru învățători părăsesc posturile învățătoarești îndată ce li se dă o altă ocaziune de a-și afla pâinea de toate zilele prin alte mijloace de traiu mai ușoare și totodată alte ocupațiuni — afară de unul care a decedat.

În anul 1865 e învățător Ioan Popa, absolvent al cursurilor preparandiale pedagogice din seminarul «Andreian». Acesta a făcut într'un singur an cele două cursuri pedagogice întorcându-se acasă cu diploma în buzunar. A funcționat 18 ani, dar cu întreruperi, căci în anul 1871 se știe că a funcționat ca învățător iarăși fostul său antecesor Dumitru Chisăliță, care părăsește în anul 1872 pentru totdeauna cariera învățătoarească și se aplică ca cantonier la căile ferate din Țară. În anul 1875 se știe că a funcționat ca învățător Scutea, actualul cantor bisericesc greco-oriental din Mediaș. Așa dară Ioan Popa întrerupe cariera învățătoarească în două rânduri, ocupându-se mai mult cu economia câmpului și totodată întreprinzând și unele cărăușii până pe la Sibiiu, câștigând bani frumoși, căci trenul nu circula spre Sibiiu în timpul acela. În anul 1883 părăsește pentru totdeauna cariera învățătoarească. Fiind salariul învățătoresc un bagatel pentru dânsul, ocupă mai bucuos postul de viceprimar comunal (funogiu mic), dar de cantorat nu s'a lăsat până la anul 1892. Popa trăește și astăzi în jurul familiei sale, ca om cinstit. Salarul învățătoresc, tot după uzul vechiu eră sistematizat din naturalii: fiecare familie, care avea copii de școală eră datorare a-i da simbrie dascălului o felderă de cucuruz ori grâu, care salar și-l încasaă însuși învățătorul. Nu arareori află învățătorul în bucate pleavă multă și capete de coceni de cucuruz, iar alții, în contul simbriei, îi făceau învățătorului o zi sau două de lucru și erau plătiți de el. Alții, mai ales cei renitenți cari nu prea își trimeteau copiii la școală, nu se supuneau la plată, motivând, că n'are drept dascălul să-i ceară simbria, căci nu li-a învățat copiii să cetească și că rugăciunile ce le-au învățat aceștia la școală, puteau să le învețe și acasă. În modul acesta învățătorul de multeori rămânea fără simbrie. Nu eră mirare când vedeai toamna pe învățători cu bagajul pe drumuri, căutându-și norocul din sat în sat. — Încălzitul salei de învățământ se făcea din partea învățătorului, iar copiii erau datori a aduce în toată dimineața câte o bucată de lemn sub-suoaară, pe care o predă învățătorului. De multeori se întâmplă că-și ardea învățătorul lemnele sale, servind totodată sala de învățământ și ca locuință învățătoarească. — Acest învățător a învățat cetitul după alfabetul latin. Dar cetitul tot mergea anevoie, dovadă că cercetarea școalei din partea elevilor eră slabă, iar unii învățători, ca să-și poată vedeă turma completă, se foloseau de fel și fel de apucături și anume: le cumpărau zaharicale și li le dădeau numai și numai ca să-i tragă inima pe bieții copilași a veni la

școală. Copiii ce e drept veneau cu droaia, nu numai cei obligați de a cercetă școala, dar și ceilalți, când eră vorba de bomboane. Dar pe dată ce lipseau bomboanele, din nou îl părăseau, umblând mai bucuros pe uliță, sau vagabondând prin grădinile oamenilor umplându-și sânul de poame, din cari nu arareori îi aduceau ca plocon, chiar și învățătorului, mințind că i le-ar fi trimis părinții în cinste, iar învățătorul neștiind nimic despre cele petrecute, se înțelege de sine, că le primea. Numai mai târziu află despre blestemățiile lor. În timpul iernei tot mai putea face învățătorul ceva spor, dar ce folos, că iarna eră foarte scurtă, iar primăvara când începea să cânte ciocârlia, nu mai aflai prin școală elevi mai mărișori, căci îi foloseau părinții la lucrările de economie. Pe unii îi opreau mamele ca să țină în brațe pe copilul cel mic, pe alții îi puneau să le facă țevi la rășboiu etc. Nu e mirare că astăzi întâlnim astfel de indivizi, cari deși au cercetat școala încâtva, nu mai știu din sfânta Cruce încolo nimic, așa că și ceeace au putut învăța, nu au învățat, dar și ce au învățat au uitat cu totul. Copiii ședea în bănci față în față, iar jumătate din ei erau siliți a-și întoarce spatele învățătorului, habar ne mai având de explicările lui, fiindcă așa erau întocmirile, după mesele cele lungi pe cari astăzi numai prin crășmele satului le mai aflăm.

În anul 1884/5 a urmat ca învățător Ioan Muntean din Vorumloc. Acest învățător a desvoltat o activitate rodnică în decurs de 4 ani, când apoi în anul 1889 a fost ales învățător în comuna sa natală, unde și-a purtat oficiul cu cinste, până la moarte. La anul 1899 a venit ca învățător Nătescu, de loc din Oarba de Câmpie. Acest învățător a desvoltat o activitate rodnică, la fel cu Ioan Muntean. Dovadă despre aceasta e că toți acei elevi, cari au cercetat școala lui Nătescu, știu ceti bine, iar științele naturale și istorice încă nu le-a neglijat. Și de prezent se mai află pe la foștii lui elevi câte un exemplar din manualele de pe timpul acela. Răspłata i-a fost că la anul 1892 membrii comitetului parohial, în frunte cu parohul Ioan Chendi, l-au scos afară din localul școlaei, cu tot bagajul și mobila ce a avut-o, iar dânsul a scăpat din mâinile lor ca prin urechile acului, având noroc cu un vecin de alături, la care s'a refugiat. Organele administrative aflând despre asta, l-au introdus iar în oficiu cu forța brachială, pedepsind aspru pe făptuitori, silindu-i a-i rebonifica toată pierderea ce a avut-o, cam cu vre-o 800 fl., purtând și proces unii cu alții mai mulți ani. Se poate, însă, că și învățătorul Nătescu își va fi avut păcatele sale.

În anul 1892/3 a venit ca învățător în locul lui Nătescu un învățător cu numele Vezan. Acest învățător a refuzat cvartirul învățătoresc constă-tător din o singură odaie, luându-și cvartir mai cinstit pe punga sa proprie. Progresul, după spusele oamenilor, a fost laudabil.

În anul 1893/4 a funcționat ca învățător Nicolae Popovici din Moșna, — om cu puțină pregătire și cu puțină diligență.

În anul 1894/5 a fost ales învățător Filon Albu, actualul învățător din Curciu, desvoltând o activitate laudabilă. E de însemnat că dintre toți învățătorii de până aici, cari s'au perândat până la Filon Albu, nici unul n'a avut pregătiri pedagogice moderne. Filon Albu este primul.

În anul 1895/6 urmează la postul de învățător iarăși Nicolae Popovici, om stăpânit de patima beției și care se dimita la petreceri cu țaranii prin crășmele satului.

În anul 1896/7 ocupă postul de învățător preotul actual Teofil Holgera, care funcționează totodată și ca preot. Din salariul învățătoresc nu primește decât foarte puțin.

În anul 1897/8 urmează de învățător Nicolae Andreiu, actualul preot din Dupusdorf. Salar după tocmeală.

În anul 1898/9 urmează de învățător Ioan Mănica, salar 200 fl. din repartitie dela popor, dar socotit fiind și un prânz în acei bani.

În anul 1899/900 urmează la postul învățătoresc iarăși Nicolae Andreiu, făcând progres mulțumitor.

În anul 1900/901 ocupă postul de învățător un bătrân cu numele Băcilă, întunecând mai tot ce a muncit antecesorii lui.

În anul 1901/2 urmează învățător Miron Racoța și Axente Trif. Miron Racoța vine toamna, conform uzului vechiu, făcând tocneală cu poporul, iar Axente Trif vine mai târziu cu vre-o lună, fiind numit de Prea Ven. Consistor. În urma acestei încurcături M. Racoța a trebuit să plece în alt sat, unde l-a numit Ven. Consistor.

Axente Trif a fost om impunător și totodată și cu pregătiri bune, dar ducea o mizerie cumplită, încât nevasta trebuia să lucreze cu ziua pe la Sași cu cei mai demoralizați oameni în rând, la sapă și la alte lucruri ordinare incompatibile cu cariera învățătorescă. Cu toate aceste totuși i se zicea «doamnă».

În anul 1902/3 am ocupat subscrisul postul de învățător, funcționând 8 ani, până de prezent. În anul prim al funcțiunei mele am fost silit să mă îndestulesc și eu cu cvartirul cel vechiu, în care atâția oameni au trebuit să sufere mizeria cea de necrezut. În anul al doilea am rugat și totodată am pretins dela comitetul parohial ca să mijlocească a-mi face cvartir corăspunzător, căci la dincontră voi fi silit a-mi lua casă cu chirie și poporul, respective susținătorii școlai, vor fi siliți a plăti acel cvartir. Abia și abia, cu mare luptă și sforțări s'a învoit sinodul parohial a-mi face două odăi ceva mai cinstite, dar umede și acestea. Banii trebuincioși pentru edificarea acestui cvartir nou lipseau cu totul din Cassa bisericeii, căci știut este că în urma fostului preot Ioan Chendi numai datorii au rămas la biserică.

Ca să poată acoperi cheltuielile cu edificarea noului cvartir învățătoresc au ridicat un împrumut de vre-o câteva sute de coroane din banca «Racoțana». Acum tot eră lucru mai cinstit, ca în trecut, dar legea școlară din anul 1907 le rupe capul la toate, nefiind sala de învățământ corăspunzătoare și în anul curent fiind silit poporul gr.-or. a demolă din nou locuința învățătorescă și în locul aceleia să zidească sala cea nouă de învățământ din zilele noastre, conform legii celei nouă școlare.

Se înțelege de sine, că această sarcină grea a sguduit din temelii poporul gr.-or. din Frăua. Mulți aveau de gând să părăsească confesiunea gr.-or. ca să se scape de repartitia școlară. Acest pas totuș nu l-a făcut nimenea din popor afară de unul, care mai înainte a fost tot unit, dar de sarcina sa tot n'a scăpat, căci lista de repartitie eră deja spre aprobare la Ven. Consistor, când respectivul făcea pașii de lipsă pentru trecerea la confesiunea gr.-catolică. Subscrisul, ca om străin în această comună, am contribuit cu suma de 160 cor. spre a putea împintea poporul la jertfă pentru o sfântă cauză. Recunoștința mi-a fost că mi-au cârpit podina dela odaia, care eră numită salon, cu scânduri dela un pălan vechiu, negiluite. Căci bine înțeles sala cea veche de învățământ, s'a transformat în cvartir învățătoresc. Trăgând un zid prin mijlocul salei — cvartirul învățătoresc a fost gata. Așadară edificiul, unde acum 100 ani învățau elevii satului, devine cvartir învățătoresc ne mai reparându-se nimic, afară de un

zid de 1 m. înălțime pe care l-a făcut, ca pripon la zidul vechiu, — nu cumva să se dărâme cvartirul învățătoresc!

Preliminarul de cheltueli al școalei noastre de astăzi a fost 5400 cor. și spre mirare cvartirul învățătoresc a rămas și de data acesta necorăspunzător.

Această luptă pentru clădirea școalei celei nouă și pentru ajungerea scopului sublim i se atribuie în parte mare și actualului preot Teofil Holgera, care încă a contribuit cu suma de 31 cor., dând pildă vie poporului spre a se jertfi pentru cultura neamului românesc și a ajunge totodată la ținta dorită.

Astăzi, după o activitate aproape de un deceniu ca învățător românesc, aduc mulțumită lui D-zeu că mi-a ajutat a pune bază și unei biblioteci din care tinerimea adultă să se poată folosi cu cărți bune, spre a se putea lumina și să cultive mai departe. Iar dintre elevii școalei gr.-or. cari sub mine au început a cercetă școala, de prezent nu mai există nici unul, care să nu știe ceti și scrie, afară de țigani, dintre cari unii sunt cerșitori, neputându-se susține în curățenie.

E băttor la ochi că, în decurs de vre-o 80 de ani s'au perândat la această școală 19 învățători, iar preoți numai 4 în parohie.

Mizeria în care au trăit acești 19 frați de muncă culturală n'am mai înșirat-o, căci o știm cu toții.

*

Monografia școalei gr.-orientale române din Hașag, de Aurel Oltean.

Comuna Hașag este situată la granița de cătră apus a comitatului Târnava-mare, și se mărginește de cătră apus cu comunele Armeni, Soroștin, Alămor, aparținătoare comitatului Alba-de-jos.

În această comună locuiau cam prin veacul al XVII-lea în parte covârșitoare, numai Sași, căci puținii Români erau mai mult în serviciul Sașilor.

Înmulțindu-se numărul Românilor au simțit și ei necesitatea învățării cetitului și scrisului, în urma cărora s'a aplicat ca învățător, fără de nici o calificăție, însă, George Nicula, la anul 1829. El a început în această comună primadată a răspândi cultura la copiii țaranilor români, lăsați până acum în grija sorții. Nefiind școală, a ținut prelegere în casa sa proprie. Timpul cel mai mult îl petrecea în învățarea rugăciunilor, în timpul mai din urmă însă a început a învăța și literile după vechea «Bucoavnă».

Acesta, ca salar, a avut dela fiecare familie o mierță de bucate, cari făceau la an cam 50—60 fl. Ei a funcționat timp de 10 ani, adecă până la anul 1839.

După acesta a urmat Ștefan Belășcu ca învățător, dela 1839—1855, tot fără de nici o calificăție. Neexistând un local de școală, prelegerile le ținea în casa proprie, unde se adunau copiii puțini, și unde învățământul decurgea în jurul unei mese. În periodul acesta s'au iscat niște certe în parohie, cari certe apoi au avut drept urmare că o parte a credincioșilor au trecut la confesiunea gr.-catolică.

Voind Ioan Vintilă cu orice preț să ajungă preot gr.-or. în această comună, însă nesucceșându-i, și-a luat refugiul la Blaj, promițând, că de va ajunge preot va face să treacă credincioșii la uniți.

Aceasta s'a și întâmplat, căci o parte din poporeni gr.-or. au trecut la unire. În chipul acesta Ioan Vintilă a ajuns preot unit în această comună. După el a urmat Ioan Belășcu ca învățător timp de 6 ani, până la anul 1861, ținând prelegeri tot în casa proprie.

La anul 1861 a fost ales de învățător Ioan Dordea, care studiasse în Sibiiu, și care, ca cel dintâi învățător la această școală, a ascultat cursul pedagogiei, care eră de 6 luni, fiind provăzut cu decret învățătoresc.

În cei trei ani dintâi în lipsa edificiului a ținut și el prelegerile în casa proprie. Simțind însă poporul din ce în ce mai mult lipsa unei școli a edificat în cimitirul bisericei o școală, care aveă o tindă ca antișambră și o mică sală de învățământ. În timpul acesta au început a se propune literile latine.

Ca salar a avut dela familia care aveă copii de școală o ferdelă bucate, iar dela cea fără copii o mierță bucate.

El a funcționat timp de 9 ani adecă până la anul 1870 când de bunăvoie a lăsat cariera de învățător la o parte.

În anul 1870 au ales de învățător pe Ioan Blotor, de origine din Șeica-mare. Acesta încă fusese câțiva ani pe la școalele din Sibiiu dar n'a fost calificat de învățător, ci mai mult ca să scape de miliție s'a aplicat pe această cariere. El a servit numai 2 ani, apoi a părăsit iarăș de bună voie cariera de învățător, căci salarul nu făcea anual decât cam 70 fl. În anul 1872 a devenit iarăș vacant postul de învățător. Fără a se mai publica concurs, poporul a ales pe Ioan Oltean, care absolvase 2 cl. gimnaziale la gimnaziul romano-catolic din Sibiiu, iar după aceea a ascultat cursul pedagogic. Sub acest învățător au început copiii a frecventă ceva mai regulat școala ca până acum, ceea ce se vede și din împrejurarea că aceia cari au umblat la școală la el, astăzi știu aproape toți ceti și scrie. În lipsa Abecedarului, învățătorul scria pe niște hârtii anumite litere, cari hârtii le primeau elevii și învățau de pe ele cetitul și scrisul. Mai aveă ca manual Istoria biblică și Catehismul. De salar s'a bucurat ca și antecesorul său. Ioan Oltean a servit până la anul 1885, când a abzis de această carieră.

Dela anul 1885—1890 a funcționat Ioan Frățiciu, cantor la biserica gr.-or. Salarul eră tot ca înainte, din care motiv în anul 1890 a abzis din nou.

Dela 1890—1894 a funcționat Samoilă Belășcu, care nu mai aveă salar mierță și ferdelă ci 80 fl. în bani gata, cari bani incurgeau din repartiție dela popor. Samoilă Belășcu a început mai întâi la această școală a folosi Abecedarul de Popescu, sunetele însă le pronunța așa: la sunetul «m» îi ziceă «em» la sunetul «d» îi ziceă «de» ș. a. Astfel că prin această metodă foarte cu greu învățau copiii cetitul. Voind a desface d. e. cuvântul «mac» în sonuri, sonurile le pronunța așa «em, a, ca», de unde cu greu veneă elevul la cuvântul «mac». Fiind Samoilă Belășcu altcum un cantor bun și conștientos, și în școală puneă preț pe rugăciuni, pe Psalmi, ba chiar și Apostolul, îl da să-l cetească elevii în biserică. În anul 1894 fiind bătrân, a lăsat și el cariera de învățător.

Dela 1894—1900 fost învățător Ioan Dan, cu un salar de 150 fl. din repartiție. El a fost mai înainte învățător gr.-cat. în Șeica-mare. Metodul cetitului și scrisului eră ca și la antecesorul său, din care motiv copiii umblători la școală pe timpul acela astăzi puțini știu ceti literile, altcum le cunosc, nu pot însă formă cuvântul, pentrucă luând d. e. cuvântul «foc» îl cetește așa: «ef, o, ca» și, când să pronunțe cuvântul, stă uimit și se gândește.

Înmulțindu-se numărul copiilor umblători la școală, vechea școală nu-i mai încăpea, din care motiv s'a decis poporul a edifica o altă școală mai spațioasă, mai corăspunzătoare și după un plan anumit. Fruntașii ace-

stei comune, dar mai ales Ioan Blotor și Ioan Oltean, în înțelegere cu ceilalți membri din comitetul comunal și fiind Românii în majoritate, au hotărât ca școala să se edifice pe teritoriul comunei, unde altcum eră cârciuma satului, dându-se și tot materialul din acel edificiu pentru edificarea noiei școli. Conlocuitorii Sași au protestat în contra acelei hotărâri, comitetul însă a aprobat hotărârea comitetului comunal. Astfel în primăvara anului 1899 au început edificarea școalei.

Bani adunați spre acest scop nu aveau. Tot lucrul l-a luat în mână proprietarul Ioan Blotor, care având o stare materială bună a supliniit lipsa, punând pentru cumpărarea celor necesare deocamdată din al său. La spesele școalei a contribuit și parohia gr.-cat. cu suma de 700 fl. neavând însă în schimb nici un drept, decât numai pe acela de a-și trimite copiii la școală. Școala are caracter gr.-or. român

La edificarea școalei s'a mai exoperat dela Preaveneratul Consistor arhidiecezan 100 fl., dela comuna politică încă 100 fl., restul până la 3600 fl. l-a împlinit poporul, dând în cei 2 ani următori dijmă de grâu, tot din 10 clăi una.

Astfel s'a acoperit în 12 ani împrumutul luat.

Școala s'a provăzut cu 16 bănci și o catedră. Ea s'a clădit pe un loc foarte potrivit și este destul de spațioasă, cecece a mulțămii deplin și organele administrative.

Învățătorul Ioan Dan a funcționat până în anul 1900 când fii pensionat.

În anul 1901 fii numit provizor Ioan Băcilă din Vorumloc, iar în 1902, iarăș provizor, preotul de aici Ioan Dordea.

În anul 1903 s'a publicat concurs, când am fost ales eu de învățător al acestei comune, pe lângă un salariu de 300 fl. din repartiiie.

Ținta principală mi-a fost ca să introduc cu totul alte metode, mai corăspunzătoare, în locul celor vechi, cari cele mai multe erau numai o torură pe elevi.

Văzând necesitatea rechizitelor școlare, am aranjat atât cu copiii de școală cât și cu tinerimea adultă, producciiuni teatrale, din venitul cărora s'a cumpărat harta Ungariei, a Europei, globul pământului, mașina de comput și tabelele de intuițiune de Hölzel. S'a înaintat o rugare comitetului comunal pentru votarea unui paușal permanent, din care să se împărtășască elevii săraci cu cărți, care rugare în una din ședințele comitetului comunal din anul 1908 fii primită, acordându-ni-se anual un paușal de 30 cor.

Astfel școala gr.-or. română din Hașag este provăzută în parte cu cele de lipsă, iar cele prescise de instrucțiunea art. de lege XXVII. din 1907 se vor procură în viitor.

Reverse D-zeu darul său asupra tuturor școalelor noastre confesionale, cari au menirea de a da generațiunii viitoare o cultură religioasă-morală, și ca copiii ieșiți din aceste școale să devie tot atăția bărbați vrednici, pentru a putea sta și poporul român pe aceeaș treaptă de cultură pe care stau astăzi popoarele înaintate.

Învățătorii dela aceste școale să aibă totdeauna la inimă întărirea și înflorirea neamului românesc!

DESCÂNTECE DIN BĂNAT

adunate de E. Hodoș.

17. De deochi.

Se rostește de nouă ori după olaltă, și de câteori se sfârșește descântecul, de atâtea ori descântătoarea suflă peste capul bolnavului:

Cine te-o fi deocheat,	De-o fi din moș bătrân,
Să fie crepat!	Să-i puie șerpii 'n sân,
Cine te-o pocit	Și din barbă
Să fie pocnit!	Cuib să-și facă!
5 De-o fi din fată mare,	15 Să nu mai deoache!
Crepe-i țitele,	Când s'a deochea pământul,
Pice-i cosițele!	Atunci să te deochi!
De-o fi din nevastă tinăra,	Cum dă soarele,
Să-i crepe țitele,	Așa să dea deochiul!
10 Să-i cură laptele! ~	

Scriș în Voiteg și comunicat de Alexandru Țăran.

18. De deochi.

Se aduce apă într'un păhar și se face cruce:

Plecai pe cale, pe cărare,	20 — «Taci N., nu te văcăra,
Și ieșii în dealul mare;	Că ieu voi chiți:
Acolo mă 'ntâlnii:	Inimă la inimă, ¹
Cu strigoniul, cu strigoanea,	Ficatul la ficat,
5 Cu muroniul, cu muroanea,	Jăgărițele la jăgăriți, ²
Cu pocitorul, cu pocitoarea,	25 Mânile la mâni,
Cu rămnitorul, cu rămnitoarea,	Picioarele la picioare,
Cu dracul, cu drăcoanea.	Capul la cap,
Pe N. jos îl (o) trântea,	Gura la gură,
10 Sângele-i vărsă,	Urechile la urechi, —
Inima-i mână.	30 Mai bine de cum au fost!»
Iar Maica Precistă-l (o) auzeă,	N., rămâni curat (ă),
Crucea în mână luă,	Luminat (ă),
Și se scoboră	Cum Maica Precistă din cer
15 Pe scară	Te-a lăsat!
De ceară,	35 Leac să-ți fie
Și de strigoni îl (o) apără,	Din gura mea,
Și-i îndepărtă,	Din inima mea!
Și din gură cuvântă:	

Auzit dela Solomia Guia în Caransebeș.

¹ Stomacul la stomac.

² Plumănilă și inima.

19. De deochi.

Descântătoarea face cruce bolnavului, îi suflă peste frunte și zice:

Amin! Amin!	Ne rugăm lui Dumnezeu,
Descânt descântecul	Să lecuim,
Maichii Marii.	Să izbăvim,
Io Ana, descântătoare,	Amin! Amin!
5 Cu Maica Marie lecuitoare	

Iarăș suflă peste fruntea bolnavului și urmează:

10 Nu suflai suflatul,	De ochi de fată fetiță
Ci deocheatul,	De nevestă 'nfrântă,
Resmieratul,	De văduvă văduvită:
Rămnitul	25 Fugi deocheate!
Și pocitul.	Fugi resmierate,
15 Cine-o fi deocheat,	Și rămnite,
Să fie crepat!	Și pocite,
Cine-o fi rămnit și pocit,	Urgisite,
Să fie pocnit!	30 Năprăcite!
De-o fi deocheat	Că io cu sufletul te-am suflat,
20 De ochi de vecin,	Și cu schipeți ¹ te-am spălat.
De ochi de străin,	

Descântătoarea suflând peste fruntea celui bolnav, își udă degetul cel mare dela mâna dreaptă cu scuipat, unge fruntea trăgând cruciș și curmeziș.

In Dunăre te-am aruncat,	Ci el să rămână luminat,
In năsip te-am îngropat, —	Ca aurul curat,
35 Acolo să-ți fie casa	Ca Maica Mărie ce l-a lăsat,
Și masa,	45 Ca moașa ce l-a scădat,
Acolo să-ți fie scocul	Ca nașul ce l-a botezat,
Și jocul;	Mai vartos
Că N. nu te poate țineă,	Ca Domnul Cristos, —
40 Nici purtă,	Leac să-i fie!
Nici culcă;	

La sfârșit suflă, ca și mai nainte; apoi ia un cuțit și-l împlântă'n pământ după ușă. Dacă gazda îi dă ceva bani, descântătoarea îi pune jos și-i calcă cu piciorul, repetând:

50 Leac să-i fie,	Amin! Amin!
Din Maica Mărie!	

Din Caransebeș.

¹ Scuipat.

20. De deochi.

Descântătoarea linge la frunte pe cel bolnav de «gigiochi», și-i suflă peste frunte, apoi zice:

	Dedeochi,	15	Pulpa să-i pocnească!
	Dedeochi!		De-o fi de muiere,
	Să te duci dela N.,		Pieptul să-i pleznească,
	Din gene,		Pulpa să-i pocnească!
5	Din sprincene,		Și părul să-i pice!
	Din inimă,	20	De-o fi de om,
	Din tulpină,		Pulpa să-i pocnească,
	Din ficat, din rărunchi!		Barba să-i pice!
	Cine-o fi deocheat,		N. să rămână
10	Să fie crepat!		Curat,
	Cine-o fi rămnit	25	Străcurat,
	Să fie perit!		Ca aurul și argintul!
	De-o fi de fată mare,		Leac să-i fie,
	Țitelele să-i pleznească,		Sfântă Maică Marie!

Auzit dela Sauta (Safta) Jivan din Mircovăț, com. de elevul Mina Nemoian.

21. De deochi.

Descântătoarea linge pe cel cu durerea de cap — deocheat — pe frunte, zicând:

	Cum își linge oaea mielul		Așa să se potolească,
	Și vaca vițelul,		Toate strâcnetile ¹ ,
	Ciuta-și linge <i>roiul</i> ,		Toate fiorele
	Și eu puilul:		Din creerii capului,
5	De mureni și de mureane,	15	Din fața obrazului,
	De strigoni și de strigoane,		Să ugească N. luminat,
	De-ochituri și rămnituri,		Străcurat,
	De mânături și făcături.		Ca argintul curat,
	Cum se potolește vântul		Ca poala Sfintei Maicii Marii, —
10	Și pământul,	20	Leac lui N. să fie!

Dela Maria Cleopa, de 48 ani, din Slatina-mică, com. de R. Șandru.

22. De deochi.

Mama descântă copilului său, îl linge pe frunte în formă de cruce și zice:

	Doamne-ajută!	5	Io ling copilul meu:
	Vaca linge vițelul,		De toate deochiturile,
	Oaea linge mielul,		De toate străpungăturile,
	Capra linge iedul, —		De toți ochii răi,

¹ Zgârciurile.

	De toate inimile rele,	15	Ca steaua pe cer,
10	De toate vânturile,		Ca roua pe pământ,
	De toate bubile,		Ca dela Maica Preacurată lăsat!
	De toate frigurile.		Leac să-i dea Dumnezeu
	Copilul meu să rămână curat		Din limba mea,
	Luminat,	20	Din gura mea!

Com. de elevul Teodor Savescu din Caransebeș.

23. De deochi.

Trei fire de mătură, tămâie și cuțit.

	Fugi, deocheate!		Și sprincene,
	Fugi, muroane!		Din dinți
	Cu gura te-am descântat,	15	Și din măsele,
	Cu mătura te-am măturat,		Din toate 'ncheeturile.
5	Cu tămâia te-am tămâiat,		Cum se scutură vaca de vițel,
	Cu cuțitul te-am tăiat,		Și găina de ou,
	Și pe ușă te-am lăpădat.		Și muierea de copil,
	Apoi te-am suflat	20	De se ușurește, —
	Din creerii capului,		Să fii și tu curățat,
10	Din fața obrazului,		Să rămâi curat,
	Din zgârciul nasului,		Ca argintul cel spălat!
	Din gene		

Dela Maria Petrovici din Găvojdia, com. de el. G. Săcoșan.

24. De deochi.

	Amin! Amin!	15	De-o fi deocheat de om,
	Sfântă Maică Marie!		Să-i crepe foalele,
	Cine-o fi deocheat,		Să-i pice mațele!
	Să fie crepat!		De-o fi deocheat din fată mare,
5	Cine-o fi rămnit,		Să-i crepe capul,
	Să fie pleznit!	20	Să-i cură sângele,
	Deochitoare,		Să-i pice cosițele,
	Rămnitoare!		Să rămână pleasă!
	Deochiul în munte,		N. să rămână curat,
10	Leacul în frunte!		Luminat,
	De-o fi deocheat de muere,	25	Ca steaua pe ceri,
	Să-i crepe pieptul,		Ca apa pe mări,
	Să-i cură laptele,		Ca argintul curat,
	Să-i moară copilul de foame!		Ca maica ciudat!

Spus de Liena Hamza în Crușovă, comunicat de eleva Ermina Rădulescu.

25. De deochi.

Doamne-ajută!	Putere la putere;
A plecat strigoane cu strigoniul,	Eu voiui mână:
Și deochitoarea cu deochitorul,	Pe strigoane și pe strigoni,
Și pe N. au rămnit.	Pe deochitoare și pe deochitor,
5 Iar a plecat	20 Pe rămnitoare și pe rămnitor
Pe cale,	Peste munți
Pe cărare,	Cărunți.
Și s'a 'ntâlnit Maica Precista	Acolo să stee,
Cu bolnavul în cale.	Acolo să bee,
10 «Bolnavule, nu te năcăji,	25 Acolo să mance,
Nu te amări,	Acolo se pocească,
Că eu ți-oiu aduce de astăzi îna-	Unde nu-i glas de cocoș,
[jinte:	Nici tăetură de topor!»
Inimă la inimă,	Eu să fiu descântătoarea,
Sânge la sânge,	30 Maica Precistă lecuitoarea!
15 Carne la carne,	

Scris în comuna Vălișoara de elevul Ioan Dorca.

26. De deochi.

Doamne-ajută!	Să-i crepe boașele,
Sfântă Maică Mărie,	Să-l pornească pișății!
Leac să-i fie!	15 Cine s'a mirat,
Eu m'am sculat,	Să se mire lumea și țara de el!
5 Cu limba te-am descântat,	Și N. să rămână
Nouă hotare te-am mânat.	Curat,
Cine te-o rămnit,	Luminat,
O pleznit.	20 Ca steaua din cer,
De-o fi de muere,	Ca roua din câmp,
10 Să-i crepe țițele,	Ca poala sfintei Maicii Mărie!
Să-i curgă laptele!	Leac din gura mea să-i fie!
De-o fi de voinic,	

Auzit dela țiganca Nanii Nițu din Petroșnița și comunicat de Teodor Șandru, elev.

27. De deochi.

Cine-o fi deocheat,	5 Cine-o fi vorbit,
Să fie crepat!	Să fi orbit!
Cine-o fi rămnit,	Dacă o fi deocheat de om, ¹
Să fie pleznit!	Să-l doară boașele,

¹ Aici : bărbat.

- Să-i cură pișății,
 10 *Să se mire lumea și genea!*¹
 De-o fi deocheat de fată mare
 S'o doară capul,
 Și să-i pice părul!
 Să se mire lumea și genea!
 15 De-o fi deocheat de muere,
 S'o doară țatele
- Și să-i moară copiii,
 Să se mire lumea și genea!
 Ear N. să rămână curat,
 20 Luminat,
 Ca dela Sfânta Maică Mărie
 Lăsat!
 Leac, Sfântă Maică Mărie,
 Lui N. să-i fie!
- Dela Sofia Vrâncuța din Globurău, com. de elevul Iancu Băcilă.*

28. De deochi.

- Muroni cu ochii verzi,
 Muroni cu ochii 'ntunecați
 Muroni cu ochii 'nveninați!
 De pe capul lui N. să plecați,
 5 Să vă duceți în vânt,
 Și pe sub pământ!
 Că cine l-a deocheat
 Inima i-a crepat.
 De va fi dedeochiul
 10 De om:
 Să-i crape boasele,
 Să-i cură pișății,
 Să fie de mirul voinicilor!
 De va fi dedeochiul
 15 De muere:
 Să-i crape țatele,
 Să-i cură laptele,
 Să-i moară copilul de foame!
- De va fi dedeochiul
 20 De fată mare:
 Să-i pice tot părul,
 Să-i ugească² circubeta goală,
 Să fie de mirul fetelor!
 Iar Sfânta Maică Maria
 25 Se scoboră,
 Și în umărul drept se puneă,
 Și cu poala-l astrucă
 De rămnitori,
 De deochetori.
 30 Și ugeă N. curat,
 Luminat,
 Ca steaua din cer,
 Ca roua câmpului,
 Ca poala Maicii Mării.
 35 Amin!
- Auzit dela Versavia Floarea din Borlovenii vechi și com. de elevul R. Boldea.*

29. De deochi.

- Voi muroni
 Cu 9 feluri de ochi răi,
 Cu ochi verzi,
 Cu ochi viorinți,
 5 Nu mirareți,
 Nu desmirareți!
 Ci napoi să vă 'ntoarceți
 Din cap, de după cap,
 Din creeri, de subt creeri,
 10 Din gene
 Din sprâncene,
- Din dinți,
 Din măsele,
 Din toate încheeturile lui N.
 15 Io cu tămăie v'am tămăiat,
 Cu suflatu v'am suflat.
 În copitele șerpilor v'am aruncat,
 Șerpilor în copite v'au zdrobit,
 N. curat a ugit.³
 20 Leac să fie
 Dela Sfânta Maică Marie!
- Spus de Maria Petrovici din Găvojdia, com. de elevul G. Săcoșan.*

¹ Expresie din Bănat, «genea» și «geanea»: mulțimea.

² Să-i rămână. — ³ Rămas.

30. De strădomaş.

La durere de cap ?...

Bună dimineata, nouă frați,	Napoi să vă'ntoarceți!
Ca nouă împărați!	Că io cu usturoi v'am usturat,
Nu vis ¹ nouă frați	Cu piper v'am pipărat,
Ca nouă 'mpărați;	Cu prav v'am împuşcat,
5 Voi vis 9 feluri de strădomaşi	20 In ostrovul mărilor v'am aruncat.
Cu strădomăşițe, și 9 feluri de	Acolo veți beà,
[ochi răi.	Acolo veți mânca,
Voi toți ați plecat pe cale,	Acolo aveți pat de culcat.
Pe cărare,	N. să rămână curat,
V'ați întâlnit cu N. în cale,	25 Ca argintul străcurat,
10 Și l-ați săgetat,	Ca steaua din cer,
Și l-ați fulgerat.	Ca roua din câmp,
Voi dela voinicul ăsta,	Ca poala Maicii Marii!
Din fața obrazului,	Leac să fie din gura mea,
Din zgârciul nasului,	30 Din limba mea!
15 Din creerii capului	

Dela Ana Moise din Găvojdia, com. de elevul G. Săcoșan.

31. De izdat

Sau de durere de foale (urdinare, diaree).

Descântătoarea are un cuțit în mână, și-l mișcă deasupra foalelui zicând:

Fugi izdate,	Că io cu limba te-am descântat,
Blăsternate!	Cu cuțitul te-am tăiat,
Nu dureà,	15 In mare te-am înecat,
Nu ustură,	In peatră seacă te-am încheiat
5 Nu coace și nu răscoace,	Și 'n lemn stărp te-am aninat.
Ci napoi te 'ntoarce!	Acolo să trăești,
Că N. nu te poate purtă,	Acolo să viecuesti,
Nu te poate sătură,	20 In munți,
Nu te poate adăpă,	Cărunți,
10 Nu te poate cinsti,	Unde nu-i urmă de săcure
Și nu te poate odihni.	Și nici glas de cocoș,
Ci tu du-te dela el (sau dela ea),	Amin!

Dela Trandafira Murariu, de 58 de ani, din Slatina mică, com. de elevul R. Șandru.

¹ «Nu vis» = nu sânteți. «Voi vis» = voi sânteți.

32. De izdat

Sau de durere de «inimă». Descântătoarea face semne cu un cuțit de-asupra «inimii», și zice:

Fugi izdate,
Blăstămate!
Că ce-ai căutat,
N'ai aflat,	15 Eu am venit
Să-ți fac loc de cruce. —
Când va fi cap de lup
La trup de urs,
Și trup de urs
5 Ce-ai curs,
N'ai ajuns.
Pe subt pământ ai venit,
Pe subt pământ să te duci;
Cum nu te-a văzut nime	20 La cap de lup,
Atunci să mai vină izdatu
Cu apucatu,
Atunci și nici atunci.
Să ugească N. luminat,
10 Până ai venit,
Așa să nu te vadă nime
Până ti-i duce;
Că tu ai venit la N.
Să-ți faci loc de casă,	25 Ca argintul curat,
Ca steaua din cer,
Ca roua din câmp.
Amin! Leac să fie!

Dela Maria Cleopa, de 48 ani, din Slatina-mică, com. de R. Sandru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

33. De izdat.

Descântătoarea face mai întâi cruce de trei ori spre pânțele bolnavului; după aceea suflă cruciș de trei ori tot peste locul acela. Incepe apoi să rostească descântecul, și în vreme ce-l rostește își așează palma întreagă pe pânțele bolnavului, o ridică și iarăș o așează, dar totdeauna o așează în cruce, până ce a făcut așa șapte cruci.

Se zice descântecul de 9 ori:

Fugi, izdate,
Blăstămate!
Fugi, spurcate,
Blăstămate!	10 Cu udat te udai,
Și 'n mare te 'necai.
Ear N. să fie curat,
Luminat,
5 Fugi, drace,
Necurate!	Ca argintul străcurat,
Că eu cu tămâe te tămâeai,
Cu suc te uscai,
Cu ai ¹ te aii,	15 Ca aurul lămurit,
De-acuma zviduit, ²
Amin! Amin!
Amin!

Comunicat de Eva Ogrin, învățătoare în Lugoj.

¹ Usturoi.

² Mântuit, scăpat, vindecat = zviduit.

34. De izdat.

Descântătoarea pune tămâie pe cărbuni aprinși și afumă până ce descântă. Piciorul drept îl ține la foalele bolnavului.

Izdat de un hotar,
 „ „ două hotare,
 „ „ trei „
 „ „ patru „
 5 „ „ cinci „
 „ „ șase „
 „ „ șapte „
 „ „ opt „
 „ „ nouă „
 10 Izdat necurat!
 Tu ai venit, venit la N.,
 Lin și cătin,
 Io te mân cu calul
 Dolac¹ înșelat,
 15 In pinteni tăiat,
 Peste mare aruncat;
 Că omul ăsta
 Nu te poate țineă,
 Nu te poate purtă,
 20 Să-l lași curat,
 Străcurat,
 Ca aurul și ca argintul.
 Leac să-i fie,
 Sfântă Maică Marie!
 (De trei ori se zice).

25 Izdat dela o pivniță,
 „ „ două pivniți,
 „ „ trei „
 „ „ patru „
 „ „ cinci „
 30 „ „ șase „
 „ „ șapte „
 „ „ opt „
 „ „ nouă „
 Izdat necurat!
 35 Tu ai venit, venit la N.,
 Lin și cătin,
 Io te mân cu calul
 Dolac înșelat,
 In pinteni tăiat,
 40 Peste mare aruncat;
 Că omul ăsta
 Nu te poate țineă,
 Nu te poate purta,
 Să-l lași curat,
 45 Străcurat,
 Ca aurul și ca argintul.
 Leac să-i fie,
 Sfântă Maică Marie!
 (De trei ori).

Descântătoarea pleznește în palme de trei ori, și urmează:

Izdat pleznit,
 50 Izdat pocnit,
 Tu ai venit la N.,
 Lin
 Și cătin,
 Io te mân cu calul
 55 Dolac înșelat,
 In pinteni tăiat,
 Peste mare aruncat,

Că omul ăsta
 Nu te poate țineă,
 60 Nu te poate purtă,
 Să-l lași curat,
 Străcurat,
 Ca aurul și ca argintul,
 Leac să-i fie,
 65 Sfântă Maică Marie!
 (De 3 ori).

Auzit dela Sauta (Safta) Jivan din Mircovăț, com. de elevul Mina Nemoian.

¹ Frumos ?

35. De izdat.

Descântătoarea pune mâna dreaptă, sau piciorul drept, sau p'amândouă la foalele aceluia, cui vrea să-i descânte. Zice apoi de trei ori descântecul :

<p>5 Fugi, izdate,
 Ş'apucate!
 Nu îmfla,
 Nu gâmfă,
 Nu izbî,
 Nu poci!
10 Că io cu piciorul te calc,
 Cu mâna te mân,
 Anume
 În lume
 La celce te-a mânat:
 De-o fi ăp,
 ăp să crepe!</p> | <p>15 De-o fi cocoş,
 Cocoş să crepe!
 De-o fi mânz,
 Mânz să crepe!
 N. să rămână curat
 Luminat,
20 Ca sfânta Maică Marie,
 Ce l-a lăsat!
 Leac să fie,
 Descântecul Maicii Sfinte Marii,
 Din limba mea curată,
25 Din mâna mea dreaptă! Amin.</p> |
|--|--|

Com. de elevul Iosif Stoica din Topleţ.

36. De izdat.

Trei căfeî de ai (usturoi) se pisează cu muchea toporului şi se mestecă cu prav de puşcă, după aceea se pune „la inimă“ (la stomac) sau la locul unde-i durerea. Descântătoarea, în decursul descântecului, afumă pe bolnav cu fum de tămâie şi-l atinge cu piciorul drept la locul, unde-l doare.

Descântecul se zice numai odată, în orice zi, în oricare ceas.

<p>5 Fugi izdat,
 Blăstămat,
 Dela N.,
 Din creerii capului,
 Din faţa obrazului,
 Din zgârciul nasului,
 Din piept din inimă,
 Din ficat,
 Din mâni, din picioare,
10 Din toate 'ncheeturile!
 Izdat porcesc,
 Izdat văcesc, —
 Izdat rumânesc,
 Izdat nemţesc,
15 Izdat unguresc,
 Izdat jidovesc, —
 Izdat greu,
 Izdat domol,
 Izdat de 99 de feluri!
20 Ieşi şi te du în slog,¹</p> | <p> Până-i da de-al tău loc;
 Că tu la N. n'ai loc,
 Nici de stat,
 Nici de 'ncins,
25 Nici de cuprins!
 Nu săgetă,
 Că N. cu prav te-o împuşcat,
 De tine nimic n'o lăsat,
 Şi cu ai² te-o ait,
30 De tine nimic n'o ugiţ,³
 Cu piciorul te-o călcat,
 Sub pământ te-o băgat.
 Te du, unde se duc
 Toate apele,
35 Pe sub toate punţile!
 N. să rămână curat,
 Ca dela Dumnezeu lăsat,
 Ca 'n ceasul ce-o născut,
 Când beteşug n'o avut!</p> |
|---|---|

Com. de elevul Dum. Roşca din Caransebeş.

¹ Răzor. — ² Usturoi. — ³ Rămas.

37. De izdat.

Descântătoarea cu un cuțit în mână trage linii în aer, cruciș și curmeziș, d'asupra pântecelui omului bolnav, și zice:

La inimă: inimă de vidră,	5	Crucea sfântă,
La cap: cap de lup		Ear la cea dreaptă:
Și ureche de urs,		Sfta Maica Marie.

La mâna stângă:

Se zice de două ori. Apoi descântă așa:

	Fugi, izdate, dela N.,		Din putere;
	Din inimă, ¹	15	Că io cu sufletul te-am suflat,
10	Din ficăței,		Cu gura te-am descântat,
	Din sângele lui,		Du cuțitul te-am tăiat,
	Din rărunchi,		În mările negre te-am aruncat,
	Din smagă,		Și'n inima ¹ lui N. nu te-am lăsat.

Acestea se descântă de 3 ori; la sjârșit împlântă cuțitul după ușă jos, și zice:

20	Cum se 'ntoarce ușa,		Toate pociturile,
	Așa să se 'ntoarcă dela N.		Toate năprăcirile.
	Toate durerile,	25	Amin!

Din Caransebeș.

38. De izdat.

	Fugi izdate,	25	Că ieu te mân cu șapte,
	Blastămate!		Tu vii cu opt;
	Nu încinge,		Că ieu te mân cu opt,
	Nu cuprinde,		Tu vii cu nouă, —
5	Nu umflă,		Ear ieu te mân
	Nu gâmfă,	30	Cu mânilor-amândouă.
	Nu coace,		leși din fața obrazului,
	Nu răscoace,		Din zgârciul nasului,
	Napoi întoarce!		leși din mâțele lui, —
10	Că ieu m'am sculat,		Din piele,
	Cu cuțitul te-am tăeat,	35	De sub piele,
	Nouă hotare te-am mânat.		leși din foalele lui,
	Că ieu te mân cu unul,		Din in ma lui!
	Tu vii cu doi;		Că N. nu te poate adăpă,
15	Că ieu te mân cu doi,		Nu te poate culcă;
	Tu vii cu trei;	50	Du-te'n văi și munți
	Că ieu te mân cu trei,		Cărunți,
	Tu vii cu patru;		Acolo-s mese 'ntinse
	Că ieu te mân cu patru,		Și făclii dalbe
20	Tu vii cu cinci;		Aprinse,
	Că ieu te mân cu cinci,	45	Și păhare scrise.
	Tu vii cu șase;		Acolo să lăcuești,
	Că ieu te mân cu șase,		Și să sălășluești!
	Tu vii cu șapte;		

Auzit dela Nina Nițu din Petroșnița, l. Caransebeș, și comunicat de elevul Ioan Ghergulescu.

¹ Stomac.

39. De izdat.

Fugi, izdate, Blăstămate! Nu izdă, Nu blăstămă! 5 Cu tămâe dela nouă greci Te-oi tămâeă, Cu mătura te-oi mătura, În Marea-Neagră te-oi aruncă! <i>Auzit dela Liena Hamza din Crușovăț (Caraș-Severin) și comunicat de Ermina Radulescu.</i>	De amar ce-i fi, 10 Nici peștii nu te-or înghiți. N. să rămână curat, Luminat, Ca steaua pe ceri, Ca apa pe mări, Ca argintul curat, Ca maica ciudat! 15
--	--

40. De izdat.

Fugi, izdate, Blăstămate! Nu izda, N'apucă, 5 Nu săgetă, Nu încinge, Nu cuprinde, Nu pocî, Nu trânti, 10 Nu izbî! Cu gura l-oi descântă, Cu cuțitul l-oi tăia, Și cu mâna l-oi lua, Cu tămâe l-oi tămâia, 15 În Marea-Neagră l-oi lăpădă! În copitele ciutelor, Și'n coarnele cerbilor, — Acolo să mănânce, <i>Comunicat de Vasile Tărianu din Pătaș, l. Bozovici (Caraș-Severin).</i>	Acolo să zdrumice, 20 Acolo să cinstească, Acolo să <i>sgozbească</i>!¹ Și N. <i>ugi</i> curat, Luminat, Ca argintul curat, 25 Ca aurul străcurat, Ca maica ce l-a dat, Ca poala Maicii Mării! Leac să fie, Maică Precistă, 30 Maică Mărie! Leac să fie, Din gura mea, Din limba mea, Cu leacul tău 35 Ș'al lui Dumnezeu!
---	---

41. De izdat.

Fugi, izdate, Blăstămate! Ieși din mațe, Și din brațe, 5 Din inimă, Din tulpină!... Voi pocituri	Și făcături, Nu încingereți, 10 Nu cuprindereți! Că aici nu-i locul vostru, Ci ie loc de cruce, — Crucea vă despică, Crucea vă dărâme!
---	---

¹ Să ospeteze.

15 Cu crucea vă crucișai,
Cu cuțitul vă tăeai,
Și la muntele Semenici

Vă mânai
Și'n pământ vă băgai!

*Auzit dela baba Alecsandrina Suru din Vălișoara, l. Caransebeș,
și comunicat de Ana Seracin.*

42. De izdat.

Fugi, izdate,
Blăstămate,
Blăstămat de nouă sate!
Aici nu-i loc pentru tine,
5 Că-i loc pentru biserică.
Fugi, blăstămate!

Din Caransebeș.

Că pe tine te-oi lua,
Cu cuțitul te-oi tăia,
In vârf de deal te-oi aruncă,
10 In picioarele cailor te-oi lăpăda,
Cu tămâie te-oi tămâia,
Și'n pământ te-oi băga.

43. De colăcit.

Descântecul de «colăcit» sau de «încolăcit», durere de stomac, se descântă cu tămâie, cu un fir de mătură, și cu un cuțit. Tămâea o bea bolnavul cu apă sfințită. Dacă n'are apă sfințită, e bună și cea de izvor. Firul de mătură îl pune după ușă, cuțitul îl împlântă tot acolo, la sfârșitul descântecului, și le lasă puțin timp să stea acolo.

Se mai poate descântă și cu nouă fuse de tort. Fusele, după descântec, se împlântă cu vârful în pământ.

De-i fi, colăcite:
Din vărsat de nori,
Din răsărit de soare,
Din prânz,
5 Din ameazi,
Din cină,
Din miez de noapte,
Din cântat de cocoș, —
Să te domolești,
10 Să te potolești!
Nu urlă
Ca vadurile,
Nu vâjâi
Ca vânturile,
15 Nu te zvârcoli
Ca șerpele!
Că ieu te-am suflat,

Și te-am mânat
In munți
20 Cărunți.
Acolo te-așteaptă a tăi
Cu mese 'ntinse,
Cu făclii aprinse!
Acolo voi să beți,
25 Acolo să mâncați,
Acolo să sălășluiți,
Acolo s'odihniți!
Că N. n'are loc,
Nici d'a vă culcă,
30 Nici d'a vă adăpă,
Niți de-a odihni,
Nici de-a sălășlui;
Că ieu, cu gura, v'am suflat, —
Și Maica Precistă leac ți-a dat. —

Auzit dela Cumbria Pocreanu din Jupa și comunicat de George Gruea.

44. De colăcit.

Omul, ori dobitocul, care suferă de «încolăcitul lietnic», nu se umflă deodată, ci tot încetișor, până când s'a făcut ca o bute.

Descântecul se zice de nouă ori, și totdeauna se suflă peste cel bolnav.

Fugi, încolăcit!	Te-oi mână,
Că ieu te-oi descântă,	15 Unde cocoșii
Și 'n codrul mare	N'or cântă,
Te-oi mână,	Și glas de voinic
5 Nici de leac	Nu s'aude,
Nu te-oi iasă!	Urmă de săcure
Ieși încolăcit grabnic,	20 Nu se vede.
Ieși încolăcit lietnic, ¹	În codrul mare:
Incolăcit nemțesc,	Acolo să te <i>odorești!</i> ²
10 Incolăcit rumânesc,	Că-s mese întinse
Incolăcit sârbesc,	Și făclii aprinse,
Incolăcit de 99 de feluri!	25 Acolo să te odorești,
Ieu în codrul mare	Și să te oprești!

Comunicat de Alex. Țăranu din Voiteg.

45. De colăcit.

Descântătoarea își face cruce și zice încet:

Fugi, colăcite,	Sub tufă de răchită,
Rătăcite!	Acolo vei conăci,
Fugi, izdate,	Acolo vei sălășlui!
Blăstămate!	N. să rămână curat,
5 Fugi, că aici n'ai loc!	15 Luminat,
Aici e loc de cruce.	Cum Maica Precistă din cer
Că ieu cu limba te-oi descântă,	L-a lăsat!
Cu tămâie te-oi tămâia,	Leac să fie,
Și te-oi lua,	Din gura mea,
10 Și te-oi mână	20 Din inima mea!

Auzit dela Rusălina Murariu din Slagna, (lângă Caransebeș) și comunicat de elevul Nichifor Lazăr.

46. De colăcit.

Amin! Amin!	5 Ce-ai stat, d'ai încins?
Descântecul Sfintei Maicii Mării:	Ce-ai stat, d'ai cuprins?
Fugi, colăcite,	Fugi, izdate,
Fugi, rătăcite!	Fugi, pipărate!

¹ „Lietnic“ = încet, lăsător. ² Să te sfarmi?

Că io cu gura te-oi descântă,	15	Acolo te-oi așeză!
10 Cu cuțitul te-oi tăia,		Să rămână N. curat,
Cu sufletul te-oi suflă,		Luminat,
Peste mări te-oi aruncă,		Ca Maica din cer
Nici de leac nu te-oi lăsa!		Ce l-a lăsat!
Acolo te-oi potoli,		(De trei ori și cu cuțitul).

Comunicat de elevul Simeon Lațcu din Alibunar.

47. De întors

Sau «de mânătură», sau «de desfacere»

Pentru a întoarce dela bolnav „mânătura“, „făcătura“, „aruncătura“, descântătoarea ia un cuțit și o amestecătură de: unsoare, prav de pușcă, tămâie și ai (usturoi), le ține în palmă și glăsuește:

Io descânt cu numele Domnului,		Io vă 'ntorc cu zece, —
Și a Sfintei Maice Marie,		Cu unu mai mult,
Leac din gura mea să fie!	30.	Cu vârf și 'ndesat
Plecă N. pe cale,		In capu aceleia,
5 Pe cărare,		Care v'o mânat, —
Se'ntâlni cu facerile 'n cale.		Și să-i faceți:
Faceri spurcate,		Din cap
Faceri necurate,	35	Peri de țap,
Faceri sorocite,		Din mâni
10 Faceri întâlnite!		Peri de câni,
V'o fi mânat cu unu,		Din țâțe
Io vă 'ntorc cu doi;		Peri de mâte,
V'o fi mânat cu doi,	40	Din trup
Io vă 'ntorc cu trei;		Peri de lup,
(Și tot așa cu 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9).		Din picioare
25. V'o fi mânat cu nouă,		Piele de urs!

Se rostește de 3 ori. Apoi descântătoarea ia 3 crețari și-i aruncă spre sfințitul soarelui, fără să privească într'acolo; — dacă în odaie se află fereastră, ce se deschide spre apus de soare, banii se pot aruncă și pe fereastră; iar dacă nu se află, descântătoarea trebuie să-i arunce d'afară spre apus. — Cu unsoarea descântată unge pe bolnav în cruci peste tot corpul.

Dela Trandafira Murariu, de 58 de ani, din Slatina-mică, com. de R. Șandru.

48. De întors.

Pe un vătrai cu cărbuni aprinși descântătoarea pune tămâie, apoi ia o cămașă de-a bolnavului, o întoarce pe dos și vârându-și mâinile într'însa o întoarce pe după mâni d'asupra vătraiului, descântând :

Nu întorc c'o mână,	Și mai mânioase,
Ci întorc cu două;	Napoi la cine-o vrăjit.
Nu întorc cu două,	Să se ducă de unde-s
Ci întorc cu trei;	45 Descântate
5 Nu întorc cu trei,	Și mânate,
(<i>Si tot așa cu 4, 5, 6, 7, 8</i>),	Acolo să facă dureri,
15 Nu întorc cu opt,	Acolo să facă fiori,
Ci întorc cu nouă,	Acolo să facă străcnete, ²
Intorc cu 99:	50 Acolo să facă săgeți,
Făcăturile,	Și mâinii, și sfezi!
Mănăturile,	Că io Ana, descântătoare,
20 Năprăciturile,	Cu Maica Marie lecuitoare,
Supusăturile	Ear m'am mîniat,
Din lume și țară,	55 De 99 de ori n'apoi le-am înturnat ;
Să se ducă 'napoi iară	Cine-o 'ntors cu 9,
De unde-s venite,	Să 'ntoarcă cu 8,
25 De unde-s sorocite,	Cine-o 'ntors cu opt,
De unde-s năprăcite,	Să 'ntoarcă cu 7 ;
De unde-s mânate,	(<i>Si tot așa până la 1</i>).
De unde-s descântate.	Io napoi le-am înturnat,
D'o fi din țară,	Nici de leac nu le-am lăsat,
30 D'o fi din lume,	Mai încintate,
D'o fi din târguri	75 Mai înfocate,
Mânate,	Și napoi înturnate,
Descântate,	Toate durerile,
Sorocite,	Toate arsurile,
35 Năprăcite,	Toate mănăturile,
Io le 'ntorc napoi	80 Toate făcăturile.
De 99 de ori,	Io pe N. am lămurit,
Mai încintate,	L-am curățit
Mai înfocate,	Și izbăvit.
40 Să se ducă napoi	Amin!
Și mai sunducoase ¹ ,	

Din Caransebeș.

¹ Moroase. ² Zgârciuri.

49. De aruncătură.

Nu se simte bine cineva și crede, că s'a bolnăvit prin faptul aruncării pe ascuns a unui lucru tocmai în drumul pe unde a trecut, descântătoarea îi descântă pentru a desface de aruncătură.

Versurile ce urmează sânt rostite întâi la un râu, din care se scoate apă descântată, pe urmă apa se duce acasă, se rostesc a doua oară versurile și bolnavul este spălat pe cap și pe trup cu apa aceea.

Apă limpede,	Cine-a făcut cu cinci,
Apă lin curgătoare,	20 Io desfac cu șase;
Pe N. să mi-l speli	Cine-a făcut cu șase,
Și să-l limpezești	Io desfac cu șapte;
5 De aruncătură de sară,	Cine-a făcut cu șapte,
De aruncătură de miezul nopții,	Io desfac cu opt;
De aruncătură de zori,	25 Cine-a făcut cu opt,
De aruncătură de dimineață,	Io desfac cu nouă;
De aprins,	Cine-a făcut cu nouă,
10 De foc nestins!	Io desfac cu mâinile amândouă.
Cine-a făcut c'o mână,	Apă lină,
Io desfac cu două;	30 Cristalină,
Cine-a făcut cu două,	Curăță pe N.
Io desfac cu trei;	De aruncătură!
15 Cine-a făcut cu trei,	N. să rămână
Io desfac cu patru;	Curat
Cine-a făcut cu patru	Cum Dumnezeu l-a dat,
Io desfac cu cinci;	Amin!

Auzit dela Eremia Voina din Sălha și com. de Sidonia Vița, elevă.

(Va urmă).

DOCUMENTE ISTORICE.

Regulatio Diocesis Transilvanicae Disunitae anno 1805.

(Sfârșit).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus	Tempus	Appertinentiae Ecclesiasticae
		petrumfam- lias inclusis viduab et zingaris Templorum	eractionis templi impetratas desuper ab R. R. G. resolut.	agrorum cubuli foenatorum curtus vinearum urnae
<i>Circulus inferior</i> sub R. Tractus				
10 Agyagfalva	F. ad 32	5		
27 Alsó Boldogasszonyfalva	M. c. 3, 4, 8 (c. inf.) 30, 34—6	16	1	RP 1/2
1 Bardotz	F. ad 9	4		
28 Bethfalva	F. ad 32	1)		
2 Bibartzfalva	F. ad 9	8		
11 Bögöz	F. ad 32	12		
20 Dálya	F. ad 32	4		
12 Ders	F. ad 32	9		
13 Dobófalva	ao 1804 evanuerunt			
29 Fiáthfalva	F. ad 27	18		
3 Füle	F. ad 9	14		
21 Homoród Almás	ao 1805 evanuerunt			
22 Homorod Karátsonfalva	F. ad 32	4		
23 Homorod Oklánd	F. ad 32	5		
24 Homorod Szent Pál	F. ad 32	4		
37 Homorod Szent Márton	F. ad 32	3		
25 Homorod Ujfalu	ao 1805 evanuerunt			
14 Iásfalva	ao 1804 evanuerunt			
10 Kányád	F. ad 32	12		
30 Keresztúr Falva	F. ad 27	12		
4 Kis Batzon	F. ad 9	6		
31 Kis Galambfalva	F. ad 32	4		
5 Magyar Hermány	F. ad 29	12		
17 Magyaros	F. ad 32	8		
16 Mátisfalva	F. ad 32			
18 Musna	F. ad 32	9		
32 Nagy Galambfalva	M. c. 11-12, 15-18, 20, 22- 4, 26, 28, 31, 37	66	1	
6 Olasz Telek	F. ad 9	3		
33 Rugonfalva	ao 1804 exceptis duabus familiis omnes transierunt			
34 Siményfalva	ao 1805 excepta una familia omnes transierunt			
7 Száldobos	F. ad 9	16		
8 Telegdi Batzon	F. ad 9	13		
35 Timafalva	F. ad 27	4		
36 Új Székely	F. ad 27	13		
19 Vágás	ao 1805 evanuerunt			
9 Vargyas	M. c. 1-8	37		
26 Városfalva	F. ad 32	4		
13. <i>Sedes Sic. Marus, circulus su-</i> <i>Tractus Marusiensis</i> sub				
31 Atosfalva	F. ad 33	4		
21 Andrásfalva	ao 1805 evanuerunt			
41 Bere	" " evanuerunt			
22 Bere-Keresztúr	F. ad 17	2		[Ao 1814 transierunt ad Unionem]
13 Búzaháza	ao 1805 evanuerunt			
14 Csikfalva	F. ad 17	5		[Ao 1814 transierunt ad Unionem]
1 Csóka	F. ad 4 c. inf.	5		[" " " " "]
32 Csokfalva	F. ad 37	4		[" " " " "]
16 Deményháza	F. ad 17	3		[" " " " "]
26 Demeterfalva	F. ad 18 c. inf.	5		
33 Erdő Szent György	M. c. 3, 5, 31, 39, 40	118	1	

summarius	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt					Reflexiones
			Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	Supernume- rarii	

Perc. Georgii Ferentzi.
ut supra.

1	Mihail Boj	Buda 1779						1
---	------------	-----------	--	--	--	--	--	---

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1	Ionask Petrutz	Trans. 1772						1
---	----------------	-------------	--	--	--	--	--	---

Vacat. Parochum Iac. Csoflek vide in Árapatak (Cottus Alba-superior)

perior sub R. Perc. Ioannis Szeredai.
AD. Michaelis Radovits.

1	Vaszile Pantye	Trans. 1793						1
---	----------------	-------------	--	--	--	--	--	---

Nomina Locorum et ecclesiarum		Titulus ecclesiae specificus	patrumfamili- as inclusas viliuab. et zingaris	Temporum	Tempus erectionis templi	Appertinentiae Ecclesiasticae			
						impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	agrorum cubuli	foenitorum curtus	vinearum urnae
2	Fintaháza	F. ad 18 c. inf.	27		[Ao 1814 transierunt]				
3	Geges	F. ad 33	5						
4	Harasztkerek	M. c. 10-2, 34	13	1					
5	Havad	F. ad 33	4						
34	Havadtő	F. ad 4	3						
6	Ilentzfalva	F. ad 4 c. inf.	5		[Ao 1814 transierunt]				
17	lobbágyfalva	M. c. 14-16, 18, 22, 24, 30	30	1					
43	Iszló	ao 1804 transierunt							
35	Kibéd	F. ad 37	5						
7	Lórintzfalva	F. ad 4 circ. inf.	3		[Transiuit ad unionem ao 1814]				
8	Luka	F. ad 4 circ. inf.	5		{ " " " " " }				
24	Magyaros	F. ad 37 circ. inf.	8		{ " " " " " }				
36	Makfalva	F. ad 37	1						
18	Markod	F. ad 17	3		[Ao 1814 transierunt]				
19	Mikháza	ao 1803 evanuerunt							
25	Nagy Adorján	" 1805 evanuerunt							
42	Rigmány	" 1805 evanuerunt							
26	Seprőd	" 1805 evanuerunt							
27	Siketfalva	F. ad 18 c. inf.	10						
9	Somosd	F. ad 4 c. inf.	5		[Ao 1814 transierunt]				
37	Sóvárad	M. c. 24, 32, 35-6	16						
10	Szent Gerlitze	F. ad 4	18		[Ao 1815 exceptis 15 familiis tran- sierunt]				
38	Szent István	ao 1805 evanuerunt							
28	Szent Simon	ao 1805 evanuerunt							
29	Szereda (Nyárád)	F. ad 17	2		[Ao 1814 transierunt]				
30	Szent Anna (Nyárád)	F. ad 17	3		[Ao 1814 transierunt]				
39	Szováta	F. ad 33	7						
11	Szővérd	F. ad 4	8		[Transierunt]				
15	Tsik Szent Márton	F. ad 17	5		[Ao 1814 transierunt]				
20	Vadad	ao 1804 evanuerunt							
40	Vadasd	F. ad 33	7						
12	Vaja	F. ad 4	6		[Ao 1807 transierunt]				

Circulus inferior sub R.
Tractus

1	Ákosfalva	F. ad 7	13						
2	Bálintfalva	M. c. 35	20	1			RP 6	3	
23	Bergénye	M. c. 30	89	1					
9	Boós	F. ad 13	13						
8	Bőő	F. ad 17	4						
10	Csejd	ao 1804 evanuerunt			per amplexam S. Unionem				
3	Cserfalva	F. ad 7	3						
24	Csit Szent Iván	ao 1804 transierunt							
25	Egerszeg	M. c. 32, 33, 36	21	1					
36	Hidvég	F. ad 25	4		Ao 1804 transierunt				
11	Iedod	F. ad 13	3						
12	Kaál	F. ad 17	11		[Ao 1814 transierunt]				
34	Kakasd	F. ad 6	3						
4	Káposztás Szent Miklos	M. c. 1-2, 6-9 circ. sup.	14	1	1803		RP 2	2	
13	Kebele	M. c. 9, 11, 14	23	1	1798				
34	Kebele Szt. Iván	F. ad 13	19	1			RP 4	3	
26	Kisfalud	F. ad 29	35						
37	Kis Ikland	ao 1804 transierunt							
15	Koronka	F. ad 16	51	1					
27	Malomfalva	M. c. 31	58	1			RP 6	4	
5	Maros Keresztúr	F. ad 6	36	1					
16	Maros Szent György	M. c. 15	74	1					

summarius	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt				R e f l e x i o n e s
			Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	
						Supernumerarii	
1	Ioan Ludosan ¹	Trans. 1790			1		¹ [Ao 1813 una cum popa transierunt]. ² [Anno 1814 praeter parochum transierunt]. ³ [Anno 1824 pars maxima pagi una cum parochio transivit]
1	Ioan Timár	Trans. 1793			1		

1	Ioan Popovits	Arad 1797			1		
---	---------------	-----------	--	--	---	--	--

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Perc. Ladislai Antal.
ut supra.

1	Georgie Andrej	Arad 1804			1		
1	Ioan Popovits	Trans. 1795			1		
1	Pasku Roska	Arad 1799			1		
1	Ioan Krisan ²	Trans. 1785			1		
1	Matej Popovits ³	Arad 1804			1		
1	Theodor Popovits	Arad 1799				1	
1	Nicolae Teksa	Buda 1779	1				
1	Simeon Szücs	Karlovetz 1781			1		
1	Simeon Muresan	Buda 1780			1		

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus		Appertinentiae Koolesiasticae		
		patrumfamilias inclusis viduab et zingaris	Temporum	erectionis templi	impetratae desuper ab R. B. G. resolut.	agrorum cubuli	foenitorum currus	vinearum urnae
6 Megyesfalva	M. c. 5, 34 et 2							
	Loca Taxalia	65	1			RP	2	
28 Mező Bánd	Ecc. p. se	196	1					
17 Moson	M. c. 8, 12, 22	30	1					
29 Náznánfalva	M. c. 26	51	1					
30 Panith	F. ad 23	48	1					
33 Remeteszeg	F. ad 25	16						
18 Sárd	M. c. 23 c. inf.	37	1					
39 Sós Patak	F. ad 27	21	1			RP 3	2	
17 Székes	ao 1804 transierunt							
31 Szent Benedek	M. c. 1, 3	40	1					
22 Szent Király	F. ad 25	38						
35 Szent László	F. ad 2	18						
20 Tótfalva	ao 1803 transierunt							
21 Tompa	" " evanuerunt							
22 Vétzke	F. ad 17	22						

14. Sedes Sic. Háromszék, Circulus

Tractus Háromszékiensis cum subdiaconatu filiali Ud-

1 Albis	F. ad 2	8						
2 Alsó Csernáton	M. c. 1, 3, 5, 6, 22, 24, 25	34	1					
17 Barátos	F. ad 28	6						
29 Beretzk	Ecc. p. se.	226	1					
18 Bita	ao 1803 evanuerunt							
20 Bodza	F. ad 19	50						
19 Bodza Fordulása	M. c. 20	44	1			RP 1		
21 Czofalva	F. ad 28 c. inf.	50						
22 Dálnok	F. ad 2	16						
3 Felső Csernáton	F. ad 2	6						
4 Hatojka	ao 1803 evanuerunt							
5 Ikafalva	F. ad 2	5						
13 Kovászna	M. c. 12, 14, 16, 26	15	1					
12 Körös	F. ad 13	3						
9 Lemhény	F. ad 10	3						
23 Létzfalva	F. ad 28 c. inf.	3						
24 Markosfalva	F. ad 2	17						
7 Mártonfalva	F. ad 2	14						
10 Mártonos	M. c. 8, 9, 11	47	1	1797				
7 Mátisfalva	ao 1803 evanuerunt							
25 Maksza	F. ad 2	11						
11 Osdola	F. ad 10	19						
26 Páké	F. ad 13	3						
27 Papoltz	F. ad 28	32	1					
14 Páva	F. ad 13	17						
8 Szent Katolna	F. ad 10	5						
15 Telek	ao 1803 evanuerunt							
30 Várhegy	" " evanuerunt							
16 Zabola	F. ad 13	23	1					
28 Zágon	M. c. 17, 27	84	1					

Circulus inferior sub R.
Tractus

1 Al Doboly	M. c. 4, 11	60	1					
13 Angyalos	F. ad 36	3						
38 Árkos	ao 1803 evanuerunt							
14 Barót	M. c. 2, 6, 9, 16	29						
23 Bikfalva	F. ad 31	45						
2 Bodos	F. ad 14	7						

summarus	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt					Reflexiones
			Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	Supernume- rarii	
1	Mihail Radovits ¹	Arad 1783				1		¹ [Archi Diaconus].
1	Vasilie Moldovan	Temes 1798				1		² [Anno 1814 transierunt].
1	Simeon Koluzan	Buda 1778				1		³ [Anno 1809 transierunt].
1	Ieremie Popovits	Trans. 1794				1		⁴ [Anno 1824 transierunt].
1	Theodor Sandu ²	Arad 1804					1	
1	Ioan Popovits ³	Trans. 1789				1		
1	Georgie Muntyan ⁴	Buda 1778				1		
1	Simeon Szücs	Trans. 1762				1		

superior sub R. Perc. Moysis Imecs.

varhelyiensi conjunctus sub A. D. Nicolai Popovits.

1	Mihail Hosszu	Arad 1798				1		
2	Toma Popovits sen.	Val. 1764				1		
	„ „ jun.	Trans. 1794				1		
1	Georgie Nyága	Arad 1801				1		

1	Ioan Aldulye	Trans. 1791				1		
---	--------------	-------------	--	--	--	---	--	--

1	Georgie Báts	Trans. 1791				1		
---	--------------	-------------	--	--	--	---	--	--

1	Nicolae Popovits	Arad 1804				1		
---	------------------	-----------	--	--	--	---	--	--

Perc. Andreae Czirjék.

ut supra.

1	Iosziv Popovits	Trans. 1785				1		
---	-----------------	-------------	--	--	--	---	--	--

1	Benjamin Buksa	Arad 1804				1		
---	----------------	-----------	--	--	--	---	--	--

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus		Appertinentiae Ecclesiasticae			
		patrumfam- iliae inclusis viduas et zingaris	Templorum	erectionis templi	impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	agrorum cubuli	foenetorum currus	vinearum	urnae
24 Bőllő	Ecc. p. se.	87	1						
37 Dobolló	F. ad 31	51	1						
25 Egerpatak	F. ad 28	5							
15 Eresztevény	ao 1804 evanuerunt								
26 Farkas Vágó	F. ad 29	10							
27 Fel Doboly	F. ad 28	7							
3 Illyefalva Oppidum	ao 1804 evanuerunt								
4 Illyénfalva	F. ad 1	22	1	[Transierunt]					
5 Kilyén	F. ad 29	13							
28 Kis Borosnyó	M. c. 25, 27, 34. 35 et 21, 23 circ. sup.	38	1						
17 Komolló	F. ad 36	13							
29 Kökös	M. c. 5, 26	38	1						
16 Köpetz	F. ad 14	10	1						
30 Közép Ajta	F. ad 33	42							
31 Lisznyó	M. c. 23. 32, 37	42	1						
32 Magyaros	F. ad 31	11							
18 Málnás	F. ad 7	4							
19 Miklósvár	F. ad 33	11							
33 Nagy Ajta	M. c. 19, 30	22	1				RP 1		
34 Nagy Borosnyó	F. ad 28	2							
20 Oltszem	F. ad 7	3							
21 Réty	F. ad 36	5							
6 Sepsi Batzon	F. ad 14	6							
7 Sepsi Szent György Oppidum	M. c. 8, 20, 10, 18	32	1						
8 Sepsi Szent György Villa	F. ad 7	19	1						
22 Szent Ivány-Laborfalva	F. ad 36	49							
9 Száraz Ajta	F. ad 14	20							
35 Szatsva	F. ad 28	7							
10 Szemeria	F. ad 7	6							
11 Szent Király	F. ad 1	5							
12 Szotyor	ao 1804 evanuerunt								
36 Uzon	M. c. 13, 17, 21, 22	49	1				RP 3		

15. Sedes Sic. Aranyas sub
Subarchidiacon. tractus Thordensis in-

1 Alsó Szent Mihályfalva	M. c. 3, 10	82	1						
2 Csegez	M. c. 5, 6	53	1						
3 Felső Szent Mihályfalva	F. ad 1	40							
7 Harasztos	M. c. 4	90	1						
8 Hidas	Ecc. p. se	111	1	1804 Limitan.					
9 Inakfalva	ao 1803 transierunt								
4 Kertsed	F. ad 7	57	1				RP		15
10 Polyán	F. ad 1	4							
5 Rákos	F. ad 2	38							
11 Székely Földvár	M. c. 12	90	1				RP 7		6
12 Székely Kocsárd	F. ad 11	72	1						
6 Várfalva	F. ad 2	40	1						
13 Veresmarth	ao 1804 evanuerunt								

16. Loca

1 Claudopolis Eccl. Graecorum	Ecc. p. se.	46	1						
2 Maros Vásárhely F. ad 6 S. Marus	Circ. inf.	24	1						
3 Alba Carolina	Ecc. p. se.	450	{1 1}	1791 1794					

summaris	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt				Reflexiones
			Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles Supernumerarii	
1	Georgie Popovits	Arad 1803				1	¹ [Amotus est interimaliter, quoad ulterius semet legitimaret]. ² Pertinet ad tractum Kolosiens. inf. ³ Pertinet ad tractum Marus. ² Pertinet ad tractum Albensem.
1	Nicolae Popovits ¹	Arad 1796	1				
1	Iosziv Popovits	Arad 1805				1	
	Vacat						
1	Ioan Popovits	Arad 1797				1	
1	Nicolae Popovits	Buda 1780				1	
1	David Popovits	Trans. 1789				1	
	David Popovits	Arad 1802				1	
	R. Perc. Ioannis Szilágyi. terioris sub A. D. Ignatii Karabetz.						
1	Ioan Tarka	Trans. 1787				1	
1	Simeon Szász	S.Andrej 1780				1	
1	Blag Muntyan	Arad 1799				1	
1	Theodor Pan	Trans. 1791				1	
1	Elisie Ilye	Arad 1797				1	
1	Iakob Iova	Trans. 1793				1	
	Taxalia.						
1	Ilie Fulye ²	Trans. 1791				1	
3	Ioan Muntyan ³	Trans. 1772	1				
	Nicolae Panovits ⁴	Arad 1796				1	
	Nicolae Rosor	„ 1804				1	

Nomina Locorum et ecclesiarum		Titulus ecclesiae specificus	Numerus patrumfam- ilias inclusi- vi ius, et zingaris Temporum	Tempus erectionis templi impetratae desuper ab R. E. G. resolut.	Appertinentiae Ecclesiasticae agrorum cubuli foenitorum currus vinearum urnae
17. Districtus Fogaras sub Tractus Fogarasiensis sub					
27	Alsó Árpás	Ecc. p. se	80 1	1794 Limit.	
41	Alsó Komána	" " "	156 1		
28	Alsó Porumbák	" " "	197	Limit.	
1	Alsó Szombatfalva	" " "	121 1	1802	
30	Alsó Utsa	M. c. 36	165 1		
42	Alsó Venitze	Ecc. p. se	142 1		
29	Alsó Vist	" " "	135 1		
2	Bethlen	M. c. 5	155 1		
3	Bráza	M. c. 16	178 1		
4	Desány	ao 1803 transierunt ad unionem			
31	Drágus	Ecc. p. se.	187 1	Limit.	
5	Dridiff	F. ad 2	66 1	1789 E fundo limit. 1	
6	Fogaras Oppidum	Ecc. p. se.	205 1		
32	Felső Árpás	M. c. 40	193 1	Renov. 1801 Limit.	
43	" Komána	M. c. 44	84 1		
33	" Porumbák	Ecc. p. se.	227 2	Limit.	
7	" Szombatfalva orientalis	" " "	171 1		
8	" Szombatfalva occidentalis	" " "	196 1		
35	" Utsa	Ecc. p. se.	229 1	Limit.	
44	" Venitze	F. ad 43	59 1		
34	" Vist	Ecc. p. se.	249 1	Limit.	
45	Grid	Ecc. p. se.	126 1		
18	Herszény	F. ad 25	52 1	1790	
46	Holbák	Ecc. p. se.	117 1		
9	Huréz	F. ad 23	49 1	1795	
19	Illyén	ao 1803 transierunt			
20	Kis Berivoj	M. c. 22	80 1	1796	
10	Kis Vajdafalva	F. ad 14	60 1	Limit.	
36	Korb	F. ad 30	108 1		
47	Kutsuláta	M. c. 48	237 1		
11	Lésza	Ecc. p. se	153 1	Limit.	
12	Ludişor	F. ad 13	61 1	1798	
48	Lupsa	F. ad 47	22 1		

Ex his sunt

summarium

Numerus Poparum
specificusLocus
Annus
ordinationis

Amoti

Amovendi

Resignati

Fungibiles

Supernume-
rari

Reflexiones

R. Perc. Antonii Szevesztrényi.
administratore Bazilii Kiss.

2	Alexie Bika	Arad 1801			1	¹ Anno 1798 amotus
	Szamoil Nan ¹	Val. 1759	1			² Per generalem amnestiam functioni redditus et per Eppum in Transilvania Novakovits confirmatus nunc decrepitus inhabilis.
1	Ioan Popovits	Buda 1781			1	
1	Alexandru Vulk	Trans. 1772			1	
1	Ioan Tanaszie	Arad 1798			1	
2	Toma Man ³	Val. 1758	1			³ Z. Ludosan graeco-cath. popa, igitur cathologo disunitorum indebite ad scriptus per politicam conscriptionem.
	Akim Buzuletz	Buda 1778			1	
1	Ioan Rozsoj	Trans. 1793			1	
2	Sztenile Kerzse	" 1767			1	
	Vaszile Borza	Arad 1799			1	⁴ Senex inhabilis.
3	Ioan Berszan ⁵	Buda 1781	1			⁵ Viribus fractus inhabilis cessit filio nro 2-o notato, qua in Transilvania ao 1762 confirmatus.
	Ioan Tofflan	Arad 1799			1	
	Zachej Ludosan ⁴					⁶ Administrator.
2	Ioan Leabu	Trans. 1792			1	⁷ Anno 1797 resign.
	Bukur Hadsu	Arad 1802			1	⁸ Adeo debiles, ut citati coram Commissione pro deponenda declaratione, utrum porro quoque fungibiles sint aut minus, comparere nequiverunt, igitur qua subseque in Transilvania per suos episcopos confirmati misericordia digni.
3	Ioan Sztoje ⁵	Val. 1759		1		⁹ Anno 1775 factus unitus, quo jure syngeliam etiam ab Eppo Major impetravit; anno 1780 iterum relabsus (sic!) est et inscia sua superioritate sacerdotali munere fungebatur ad annum usque 1793, quo demum anno ad examen tractus, ut praevaricator ab ulteriori functione simpliciter amotus.
	Matei Szofronie	Arad 1802			1	
	Naftanail Sztoje	" 1802			1	
1	David Grama	Trans. 1799			1	
1	Vaszilie Kiss ⁶	" 1793			1	
2	Ioan Dobrel	" 1791			1	
	Pavel Alde	Arad 1803			1	
2	Mihail Greav sen. ⁷	Val. 1760	1			
	Mihail Greav jun.	Arad 1797			1	
2	Spiridon Cszmäs	Trans. 1788			1	
	Vaszile Nyantetz	" 1790			1	
3	Mathei Vlegera ⁸	Val. 1759	1			
	Ioan Popovits	" 1759	1			
	Ioan Iszpok	Arad 1798			1	
3	Mathei Petru	Trans. 1795			1	
	Bukur Bega	Val. 1762			1	
	Mathei Mardan	Arad 1798			1	
2	Adam Vojla	Trans. 1791			1	
	Szavu Vlad	Arad 1798			1	
1	Radu Moga	Val. 1759			1	
4	Maftis Vulkan ⁹	Val. 1768	1			¹⁰ Ob illegalem unitorum copulationem anno 1803 amotus
	Moyse Versozsa	Trans. 1772			1	
	Eftimie Buctde (?)	" 1789			1	¹¹ Nunquam in functione vel confirmatus exstitit, igitur omni ex parte praevaricator.
	Naftalie Sandru	" 1794			1	¹² Archi Diaconus
1	Bukur Popovits	Trans. 1786			1	¹³ Resign. anno 1796.
1	Sztan Misa	Arad 1800			1	¹⁴ Popae sunt limitaneae conditionis.
2	Ioan Popovits ¹⁰	Val. 1758	1			¹⁵ Propter illegalem copulationem et ministerium sacrorum unitis hic loci templo et parrocho provisus praestitum.
	Ioan Popa	Arad 1803			1	
1	Pavel Kösde	Trans. 1792			1	
2	Ioan al. Vaszile Ramba ¹¹	Val. 1775	1			
	Moyse Navin Stelja	Arad 1800			1	
2	Ioan Popovits ¹²	Trans. 1773			1	
	Ioan Koszta	Arad 1801			1	
3	Emanuel Sztrimbu ¹³	Trans. 1772		1		
	Angyelake Pulca	" 1793			1	
	Georgie Sztrimbu	Arad 1797			1	
2	Nicolae Gravu ¹⁴	" 1798			1	
	Nicolae Gezdacu	" 1800			1	
1	Nicolae Lakatos ¹⁵	" 1800	1			

Nomina Locorum et ecclesiarum		Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus	Appertinentiae Ecclesiasticae			
			patrumfam- lias inclusis vitiab. et zingaris	Templorum	erectionis templi	impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	agrorum cubuli	foenestorum currus	vinearum urnae
13	Lutza	M. c. 12	44	1					
21	Mundra	Ecc. p. se.	182	1		Limit.			
22	Nagy Berivoj	F. ad 20	64	1					
14	Nagy Vajdalfalva	M. c. 10	92	1		Limitanea			
15	Netot	ao 1803 transierunt							
37	Opra Kertzisora	Ecc. p. se.	98	1					
49	Paro	M. c. 52	213	1					
50	Persány	Ecc. p. se.	147	1					
51	Pojána Merului	Ecc. p. se.	274	1					
23	Rusször	M. c. 9	52	1		Limit.			
52	Sárkány	F. ad 49	66	1					
24	Sarkaitza	Epse	164	1					
38	Szeráta	M. c. 39	167	1					
39	Szkorej	F. ad 38	88	1		Limit.			
40	Sztréza Kertzisoara	F. ad 32	70	1					
16	Teleki Rétse	F. ad 3	79	1	1794				
25	Todoritza	M. c. 18 et 38 Lim.	147	1					
53	Uj Sinka	Ecc. p. se.	215	1					
26	Vajda Rétse	transierunt							
17	Vojla	Ecc. p. se.	41	1		Limit.			
18. Sedes Saxonialis Cibiniensis									
Tractus Cibiniensis I. sub									
2	Bolkáts	M. c. 16	33						
3	Gális	Ecc. p. se.	266	1		RE prov. molaris annual. 200 fl. RP 2			
6	Gurarou	Ecc. p. se.	551	1					
4	Grosau	M. c. 9, 13	118	1					
5	Grosz-Probsdorff	M. c. 8	89						
7	Kákova	Ecc. p. se.	380	1		RE et P. 200 fl. prov. molaris annuatim			
8	Klein Probsdorf	F. ad 5	38						
9	Klein Scheuer	F. ad 4	8						
10	Neppenndorff	F. ad 1	57						
11	Omlás	F. ad 17	55						
12	Popláka	Ecc. p. se.	421	1	1793			RP 15	
13	Reissdörffel	F. ad 4	22						
14	Reissen	F. ad 31 Tr. II.	113	1	1798				
1	Suburbium Civitatis	M. c. 10	40	1	1791				
			367	1	1784				
22	Compagnia Graecorum Cibir	Ecc. p. se.	38						

Ex his sunt

summarius	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	Supernumerarii	Reflexiones
1	Vasziŕe Pop	Arad 1801				1		¹ Resign. anno 1791.
2	David Szakács	" 1801				1		² Popa est limitaneae conditionis.
	Tencas Teflan	" 1804				1		
1	Naftalie Reduletz	" 1797				1		³ Cum coram Cossione statutus, non modo juxta acta penes Consist. exstantia et E. R. G. occasione illa, dum Ioan Barbát pro ejate fungente popa est resolutus, remonstrata pro inhabili esset repertus, verum nunc quoque valde debilis, morbidus et scripturae ignotus esset, a functione amovendum esse invenit Cossio, tanto magis quod indebite stolar. provenit perceptio non tantum agenti penes ipsum, sed et aliis praejudiciosa foret.
3	Ioan Bika sen. ¹	Val. ?			1	1		
	Ioan Bika jun.	Trans. 1791				1		
	Alexie Bika	Arad 1801				1		
1	Iosziv Matei Done	" 1803				1		
1	Szamoile Butta	Trans. 1795				1		
1	Adam Mendrianu	" 1794				1		
1	Bukur Flanza	Arad 1797				1		
1	Szamoile Grama ²	" 1801				1		
1	Bucur Petku	" 1804				1		
2	Ioan Berle ³	Temes 1782		1		1		
	Ioan Barbat	Arad 1798				1		
1	Gavril Szkutsule	Trans. 1793				1		
1	Sandru Sztrezsa	" 1793				1		⁴ Popa hic non modo in propriis suis longa serie sub No. Gbli 1442/1800 E. R. G. exhibitis scriptis pro inhabili declaratus est, verum personaliter etiam statutus pro tali et viribus fractus adeo inventus est, ut vix intelligi possit, proinde a functione amoveri eo addito censuit Cossio, ut causae amotionis benigna reflexio habeatur.
2	Onya Bantsu	Val. 1759			1	1		
	Matei Bantsu	Trans. 1795				1		
1	Bukur Kúsde	" 1794				1		
2	Ioan Toma ⁴	" 1771		1		1		
	Georgie Misa	Arad 1800				1		
2	Georgie Debu	Buda 1782				1		
	David Flukus	Trans. 1794				1		
1	Ioan Neagoie	Arad 1804				1		⁵ [Ao 1808 transivit].
sub R. Perc. Adolphi Kiffling.								
Archi Diac. Eliae Popovits.								
1	Ilie Todje ⁵	Arad 1804				1		⁶ Relicta dote et appertinentiis anno adhoc 1786 in Valachiam transiisse domiciliumque fixisse refertur, jure disponendi quoad possessorium retento.
3	Ioan Popa ⁶	Trans. 1772				1		
	Opra Szász	" 1795				1		
	Nicolae Muntyán	" 1799				1		
4	Stephan Arsenie ⁷	" 1761			1	1		⁷ Decreptus inhabilis.
	Kosztandin Arsenie	" 1766				1		
	Ioan Demian ⁸	Buda 1781		1		1		
	Ioan Manta	Arad 1798				1		⁸ Amotus anno 1804.
1	Ioan Popovits	Trans. 1790				1		⁹ [Anno 1825 transierunt].
1	Mihail Ienya ⁹	Temes 1783				1		¹⁰ Resign. anno 1796.
3	Ioan Proka ¹⁰	Karlovetz 1762			1	1		¹¹ Popa 1. et 2. sine iure successoris reducendo numero poparum.
	Ioan Berszan	Arad 1796				1		
	Toma Popovits	Trans. 1802				1		¹² Cum popa hic Graecus per loci archidiaconum interrogatus, ordinationem suam in presbyterium non modo reclare nolisset, allegando, quod iudex Graecorum interdixerit, quin imo exeodem principio se nec iurisdictioni Consistorii, multo minus archidiaconali subesse respondisset, locus et annus popizationis ipsius exponi nequivit, quod ipsum pro medella altiori trutinio non invento exponendum esse invenit commissioni.
3	Radul Nyagre	S. Andrej 1779				1		
	Ioan Nyagre	Trans. 1790				1		
	Ioan Bedile	Arad 1797				1		
1	Dimitrie Negre	Arad 1802				1		
4	Bukur Bobes ¹¹	Buda 1780				1		
	Elias Popovits	Trans 1791				1		
	Nicolae Aftanaszie	" 1795				1		
	Georgie Bobes	Arad 1803				1		
1	Archimandrit Makarie ¹²	? ?				1		

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus		Appertinentiae Ecclesiasticae	
		patrumfam- ilias inclusis viduab. et zingaris	Templorum	erectionis templi	impetratae desuper ab E. - R. G. resolut.	agrorum cubuli	foenectorum currus vinearum urnae
17 Szelistye	M. c. 11	1264	2			RE	2
18 Szetsel	Ecc. p. se	250					
19 Szibiel	Ecc. p. se	478	1	1762		RP	8
20 Tiliska	Ecc. p. se	694	1			RE 2 et fl. 100 prov. mol.	
21 Válye	Ecc. p. se	334	1			RE 1/4	1
16 'Sidve	F. ad 2	31					
15 Sinna	Ecc. p. se.	326	1		Limit.		

Circulus							
Tractus Cibiensis II. sub							
1 Apesdorf	F. ad 4	29				RE	21
2 Boitza	Ecc. p. se	424	1	1638		RP 4	3
3 Bongard	M. c. 11	109	1			RP 4	4
4 Burgberg	M. c. 1	136	1				
5 Czood	M. c. 13	347	1	1757			
6 Dolmán	F. ad 23	44					
7 Földvár	Ecc. p. se.	288	1			RP 7 1/2	
8 Freck	" " "	559	1			RE 1 1/4 RP 4	1
9 Girelsau (Hirsdorf)	F. ad 32	50					
10 Gross Scheuer	M. c. 12	130	1	1785			
11 Hammersdorf	F. ad 3	68					
12 Hannebach	F. ad 10	75			[Transierunt]		
13 Heltau	F. ad 5	32			Oratorium		
18 Hortobágyfalva	Ecc. p. se.	91	1	1790			
14 Kaszthenholtz	F. ad 22	62			[Ao 1813 transierunt 29 familiae]		
15 Kertz	Ecc. p. se.	92	1				
16 Klosdorff	F. ad 19	28					
17 Kolun	Ecc. p. se	222	1			RP 4	
19 Kreitz	M. c. 16, 20	43					
20 Mesendorff	F. ad 19	49					

summaris	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt					Reflexiones
			Amoti	Amovendi	Designati	Fungibiles	Supernume- rarii	
8	Moysé Moga ¹	Val. 1746			1			¹ Poparum in Szelistye numerus redu- cendus est ad ternarium juxta nrum 517/1806 Gubl.
	Ioan Nyam alias Szamoil	Val. 1761			1			
	Asesor c. Stefan Mark s.	Trans. 1770				1		
	Dumitru Szamoile	Buda 1778				1		² Reducendus num. ad 2.
	Nicolae Moga	Trans. 1791				1		³ Reducendus num. ad 2.
	Stefan Mark jun.	" 1794				1		⁴ Resign. ao 1798.
	Sztán Moga	" 1795				1		⁵ Bigamus ab anno 1801 inclus.
	Daniel Szamoile	Arad 1796				1		
2	Iuon Popovits	Val. 1752				1		⁶ Iste nec syngeliam produxit, nec pro fungente consideratus, sed qua de- sertor praehabitae suae ecclesiae Pálos ao 1793 hic commorator et minus applicabilis et mente captus.
	Aftanaszie Mark	Buda 1791				1		
3	Ioan Miku	Trans. 1767				1		
	Sztán Teban ²	Buda 1778				1		
	Ioan Szerój	Trans. 1795				1		
4	Miron Lal ³	Balázsf. 1773				1		⁷ [Ao 1815 transierunt].
	Ioan Terhenye	Balázsf. 1773				1		
	Dionisie Miklós	Trans. 1791				1		⁸ Iste indebite est pro disunito popa conscriptus, cum sit nñitus cantorem solum in disunita ecclesia agens.
	Daniel Miklós	Arad 1797				1		
2	Koman Otzelle	Trans. 1787				1		⁹ Hic in publicis conscriptionibus etiam celatus fuit semper, nec aliquando in popatu confirmatus, igitur omni ex parte praevaricatorie hucdum fungens.
	Toma Popovits	Arad 1798				1		
3	Ioan Sztreule	Trans. 1763				1		
	Dumitru Boja	" 1786				1		
	Ioan Szavu	" 1792				1		

ut supra.

A. D. Ioannis Popovits.

4	Bants Kerpitorja ¹	Balázsf. 1755			1		
	Vartolomej Katona	Trans. 1790				1	
	Ioan Katona	" 1792				1	
	Mark Katona	Arad 1798				1	
1	Ioan Dorgye	Temes 1782				1	
1	Georgie Banya	Trans. 1789				1	
3	Ioan Szava	Buda 1782				1	
	Ioan Stefanovits	Trans. 1795				1	
	Arsenie Popovits	Arad 1800				1	
4	Ioan Angelovits	Trans. 1793				1	
	Ioan Popovits ⁵	" 1788		1			
	Adam Serban	Arad 1798				1	
	Nicolae Popovits	" 1801			Vide Mártonhegy		
3	Ioniszie Sztanilovits	" 1797				1	
	Vaszilie Bukur	" 1799				1	
	Ioan Rakote ⁶	Trans. ?		1			
1	Ioan Dumitru	Trans. 1766				1	
1	Nicolae Popovits	Arad 1798				1	
1	Vaszilie Opris ⁷	Arad 1797				1	
4	Moysé Toader	Trans. 1772				1	
	Sandru Popa ⁸	Balázsf. 1775					
	Georgie Stroja ⁹	Val. 1768			1		
	Nicolae Dragomir	Arad 1799				1	
1	Teodor Beretzki	Arad 1801				1	

Nomina Locorum et ecclesiarum		Titulus ecclesiae specificus	Numerus patrumfam- iliae inclusae viduab. et zingaris Templorum		Tempus erectionis templi		Appertinentiae Ecclesiasticae agrorum cubuli foenecorum currus vinearum urnae		
21	Michelsberg	ao 1803 evanuerunt							
22	Moichen	M. c. 14, 28	283	1	1784		RP 10	6	
23	Neudorff	M. c. 6, 26	91						
24	Portsesd	Ecc. p. se.	335	1					
25	Resinár	Ecc. p. se.	1075	1	1755	Templum 2. in Riu Sza-			
				1	1770	duluf habet annuatim fl.			
				1	1801	30 proventum molinarem			
26	Rothberg	F. ad 23	60						
27	Rukkor	Ecc. p. se.	258	1					
28	Schellenberg	F. ad 22	37						
29	Sebes Inferior	Ecc. p. se	287	1					
30	Sebes Superior	„ „ „	342	1					
31	Stolzenburg	M. c. 14	325	1	1785				
32	Szacadáth	M. c. 9	250	1	1794		RE 1/2		
33	Talmáts	F. ad 34	31						
34	Talmatsel	M. c. 33	350	1			RP 2	15	

19. **Sedes Sax.**
Tractus Schässburgiensis

2	Bene	F. ad 4	36						
3	Dános	Ecc. p. se.	169	1			RP 13	2 1/2	
4	Erked	M. c. 2, 10, 13	58						
5	Hégen	M. c. 8, 4	98	1			RP 1 1/2	2	
6	Holdvilág	F. ad 15	44						
7	Nagy Szöllős	F. ad 1	40						
8	Nethus	F. ad 5	60						
9	Prodt	F. ad 15	28						
10	Rados	F. ad 4	18						
11	Segesd	F. ad 16	82						
1	Segesvár	M. c. 7	340	1	1788				
12	Szász Buda	F. ad 4	35						
13	Szász Dálya	M. c. 14	83	1			RP 3	3	
14	Szász Kézd	F. ad 13	70						
15	Szász Szent László	M. c. 6, 9	78	1			RP 12	4	
16	Troppold	M. c. 11	99	1					

summarus	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt					Reflexiones
			Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	Supernume- rari	
3	Bants Branya Ioachim Popovits Nicolae Branya	Trans. 1762 " 1790 " 1796				1 1 1		¹ Resign. ao 1797. ² Inhabiles.
1	Ionask Bants	Temes 1783				1		³ Assessor consistorialis.
4	Ioan Oprintye ¹ Ioan Dengyel Ioan Gile alias Oprintye Nicolae Aron	Buda 1779 Trans. 1791 Arad 1797 " 1798			1	1 1 1		⁴ Numerus poparum reducendus ad 6. ⁵ Amoti sunt dicti ao 1799 vi. decr, 2479 Gubl., horum tamen ultimum Attan. Szava defendit consistorium, quod de scandalosa ipsius vita nihil aliup obstare videatur, quam reni- tentia.
10	Komán Berszan ² Isaie Metz sen. ² Iacob Izrael Szavu Berszan sen. Ioan Kezan ³ Szavu Berszan jun. Aleman Kezan Dan Berszan Isaie Metz jnn. Ioan Bontye ⁴	Val. 1740 " 1760 " 1761 " 1768 Trans. 1771 " 1791 " 1794 Arad 1796 " 1796 " 1799		1 1				⁶ Ordinatus pro Kornetz, qua non unitus, tandem factus unitus et de- mum iterum non unitus. ⁷ Num. poparum ad 2 reducendus. ⁸ Archi Diaconus.
2	Iuon Mihejle Moise Popovits	Trans. 1785 " 1790				1 1		
2	Angyel Tsóka Mihail Totan	Buda 1778 " 1779				1 1		
3	Ioan Bobanka sen. Ioan Bobanka jun. Atyim Zacharie	Val. 1753 Arad 1797 Trans. 1795				1 1 1		
3	Nicolae Popovits ⁵ Simeon Gergely Athanaszie Szava ⁶	" 1762 Buda 1778 Trans. 1795	1			1		
3	Toma Bants ⁷ Ilie Dobrok Ioan Prie	" 1770 Buda 1781 Arad 1796			1		1	
3	Mihail Vesteman ¹ Konstandin Vesteman Ioan Szekerja	Trans. 1773 Karlovetz 1759 Arad 1800				1 1 1		

Schässburgiensis ?

sub A. D. Stephani Balás.

1	Teodor Delbe	Val. 1761				1	
1	Iános Toma	Trans. 1791				1	
1	Ilie Medre	Peterv. 1781				1	
2	Stephan Balás ⁸ Michael Dregits	Trans. 1775 Trans. 1790				1 1	
1	Ileszie German	Trans. 1785				1	
1	Ioan Tatár	Arad 1802				1	
1	Lazar Brendur	Buda 1780				1	

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus	Appertinentiae Ecclesiasticae		
		patrumfam- lias inclusis viduab. et ziugaris	Temporum		erectionis templi	impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	agrorum cubuli foenetorum curus vinearum urnae
20. Sedes Sax.							
Tractus Mediensis sub admi-							
2 Almen	F. ad 17	10					
3 Arbegyen	M. c. 15	133	1			RP 2 ¹ / ₄	10
4 Basen	F. ad 26	12					
5 Berethalom	Ecc. p. se.	141	1	1792			
6 Bogesdorff	F. ad 13	72					
7 Buzd	F. ad 20	81	1				
8 Ebesdorff	Ecc. p. se	134	1				
9 Frauendorff	" " "	155	1			RE 2 ¹ / ₂	2
10 Gross Kopisch	M. c. 25	107	1			RE 3	2
11 Hásszág	Ecc. p. se	104	1			RE	1
12 Hetzeldorff	" " "	174	1			RP	4
13 Kirts	M. c. 6	156	1	1798		RP	7
14 Kis Kapus	F. ad 27	35	1				
15 Kis Selyk	F. ad 3	16					
16 Markt Schelken	Ecc. p. se.	113	1			RE	10
1 Medgyes	" " "	368	1				
17 Meschen	M. c. 2, 19	119	1				
18 Mordisch	F. ad 22	50					
19 Niemesch	F. ad 17	26					
20 Pretey	M. c. 7	92	1				
21 Reichersdorff	M. c. 24	93	1				
22 Schalendorff	M. c. 18	71	1	1802		RE 2	2
23 Sáros	Ecc. p. se.	144	1				
24 Tobsdorff	F. ad 21	60					
25 Waldhüten	F. ad 10	50					
26 Völzen	M. c. 4	91	1				
27 Vurmloch	M. c. 14	105	1	1799		RE 1 ¹ / ₄	

21. Sedes Sax. Nagy Sink, circu-							
Tractus N. Sinkensis cum Ujegyháziensi							
1 Brulya	F. ad 6	70	1				
2 Gerdály	F. ad 8	29					
3 Kálbor	M. c. 4, 9	254	1				
4 Kis Sink	F. ad 3	74	1	1794			
5 Leses	M. c. 4 c. inf.	124	1	1793			
6 Márton Hegye	M. c. 1	90	1				
7 Nagy Sink	Ecc. pro se.	260	1				
8 Prázsmár	M. c. 2	105	1	1790			
9 Rohrbach	F. ad 3	74	1	1797			
10 Szász Vessződ	F. ad 11	62	1	1804			
11 Vérd	M. c. 10	93	1	1791			

Circulus inferior sub R.							
Subarchidiaconatus Sinkensis cum							
2 Báránykút	M. c. 8	97	1				
1 Boholtz	Ecc. p. se.	235	1			RP 5	
11 Boldog Város	M. c. 5	66	1				
3 Iakabfalva	F. ad 9	43					
4 Morgonda	F. ad 5 c. sup.	97	1				

summaris	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt					Reflexiones
			Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	Supernumerarii	
Medgyes ?								
nistratone Nicolai Popovits.								
1	Ioan Dorka ¹	Arad 1797				1		¹ [Ao 1814 transierunt].
1	Vaszilie Popovits	Trans. 1790				1		² Exponitur inter amovendos, qua a functione semper prohibitus, consequenter inde ab auspicio suae popizationis in hodiernum usque exemptione a publicis oneribus perperam gaudens verbo usurpator regis.
1	Toma Popovits	Arad 1802				1		³ Num. ad unum reducendus.
2	Ioan Popovits	Peterv. 1781				1		⁴ [Ao 1818 transierunt 16 familiae].
	Alexie Popovits ²	Val. 1768	1					⁵ Resign. ao 1797.
1	Ilie Popovits	Arad 1776				1		⁶ Popa est amotus propter vitam scandalosam ao 1804.
1	Lazar Moldovan	„ 1802				1		⁷ [Ao 1826 maxima pars pagi una cum parocho transierat].
1	Andrej Popa	„ 1799				1		⁸ [Ao 1822 praeter 16 familiis transierunt].
1	Ioan Iuga	Buda 1781				1		⁹ Numerus poparum reducendus ad unum.
2	Sztan Kurtyan a. Popovits ³	Trans. 1761				1		
	Ioan Kurtyan	Temes 1782				1		
1	Ioan Balás ⁴	Trans. 1763				1		
1	Gligor Radul	„ 1793				1		
2	Simeon Popovits	Arad 1799				1		
	Teodor Popovits	Arad 1802				1		
1	Teodor Popovits	Arad 1797				1		
2	Ioan Szabó ⁵	Trans. 1762		1				
	Onya Popovits	Arad 1797				1		
1	Akszentye Triff	Arad 1803				1		
1	Petru Popovits	Arad 1802				1		
1	Georg Kenda	Val. 1761				1		
1	Nicolae Balkos ⁶	Arad 1799	1					
1	Ioan Serban	Arad 1803				1		
1	Nicolae Tzorika	Trans. 1793				1		

lus superior sub R. Perc. Meltzer.
conjuncta sub admin. Stan Radovits.

2	Zaharie Pajk	Buda 1780				1	
	Ioan Miku	Arad 1800				1	
1	Ioan Bunye	Trans. 1788				1	
1	Nicolae Ursz	Arad 1801				1	
2	Vaszilie Pajk	Trans. 1761				1	
	Vaszilie Mika	Trans. 1791				1	
1	Toma Felmerian ⁷	Trans. 1790				1	
1	Iacob Kendja	Trans. 1789				1	

Perc. Michaelis Capesius.
Rupensi conjuncta A. D. vacat.

1	Zaharie Ilya ⁸	Trans. 1794				1	
2	Ioan Zaharie sen.	Temes 1783				1	
	Ioan Zaharie jun. ⁹	Trans. 1794				1	
1	Teodor Ursz	Trans. 1789				1	
1	Szavu Deisorjan	Temes. 1782				1	

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus		Appertinentiae Ecclesiasticae			
		petrumfani- las inclusis viduab. et zingaris	Templorum	erectionis templi	impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	agrorum cubuli	foenetorum curtus	vinearum urnae	
5 Neustadt	F. ad 11	48							
6 Prépostfalva	F. ad 7	78	1	1798					
7 Rosonda	M. c. 6	91	1	1794					
8 Sáros	F. ad 2	74	1						
9 Szászhalom	M. c. 3	68	1						
10 Szent Ágota	Ecc. p. se.	118	1	1795					

22. *Sedes Sax. Rupensis, Circulus su-*
Tractus Rupensis cum tractu Sinkensi

1 Darótz	F. ad 3	62	1	1801	RE	5			
2 Homoród	F. ad 4	78		[Ao 1823	transierunt	213	auditores		
3 Katza	M. c. 1	24	1	1796					
4 Kóhalom	M. c. 2	128	1						
5 Schweitzer	F. ad 2 c. inf.	43							
6 Streiffort	M. c. 6	95	1	1787					
7 Weisskirch	F. ad 2 c. inf.	43							
8 Sombor	F. ad 7	46							

Circulus inferior sub
Tractus

1 Felmér	M. c. 4, 5	89	1	1804					
2 Garád	M. c. 7 et 5, 8 circ. sup.	87							
3 Halmágy	F. ad 6	49							
4 Kóbor	F. ad 1	37							
5 Lebnek	F. ad 1	61							
6 Oláh Tyúkos	M. c. 3, 6	200	1						
7 Sibera	F. ad 2	64							
8 Sóna	M. c. 3, 4	302	1						
9 Szász Tyúkos	F. ad 6	58							
10 Ugra	Ecc. p. se.	107	1			RP 2			

23. *Sedes Sax. Saboesiensis*
Tractus Saboesiensis sub

2 Dál	Ecc. p. se.	252	1						
3 Kelnek	" " "	137	1						
4 Lámkerék	" " "	271	1			RE 22	4		
5 Lomán	" " "	212	1						
6 Oláh Pián	" " "	400	1						
2 Péterfalva	F. ad 9	80							
8 Reho	Ecc. p. se.	397	1			RP 14	8		
9 Rekita	M. c. 7, 11	154	1						
10 Szász Pián	Ecc. p. se.	211	1						
1 Szász Sebes	" " "	578	1						
11 Sztrungár	F. ad 9	28	1						

Ex his sunt

R e f l e x i o n e s

summarius	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	Supernumerarii	
								¹ [Ao 1820 transierunt 194 auditores].
1	Gavril Greku	Arad 1799				1		² [Ao 1810 exceptis 76 personis transierat pagus ad Unionum].
1	Iakob Veress	Arad 1799				1		³ [Ao 1816 transierunt excentis 42 personis].
1	Kretsun Tatarovits	Buda 1782				1		
<i>perior</i> sub R. Perc. Teophil Schobel. inferiore conjuncta A. D. vacat.								
ad S. Unionem]								
1	Petru Magda	Trans. 1796				1		⁴ Ao 1802 resignavit, numerum caeteroquin ad 2 reducendum invenit Cossio.
1	Ioan Popovits ¹	Trans. 1788				1		⁵ Pars maxima auditorum ecclesiae disunitae in hoc pago constat e zingaris.
1	Adam Buksa	Trans. 1789				1		⁶ Resign. Ao 1792.
R. Perc. Georgii Grév. ut supra								
	[Iuon Salka	Arad 1805]						⁷ Numerus poporum reducendus.
1	Bukur Farkas	Trans. 1791				1		⁸ Archi Diaconus.
								⁹ Capellanus Archi Diaconi.
BCU Cluj / Central University Library Cluj								
2	Philip Lup	Arad 1799				1		
	Simeon Popovits	Buda 1780				1		
3	Ioan Solke ²	Val. 1760				1		
	Mihail Rajta	„ 1760				1		
	Bukur Rajta	Arad 1800				1		
1	Ioan Roska ³	Trans. 1794				1		
sub R. Perc. Iacobi Hutter. A. D. Zachariae Moga.								
2	Ioan Negre	Trans. 1790				1		
	Simeon Duka	Arad 1801				1		
1	Nisztor Tzinte	Trans. 1791				1		
2	Iuon Petrâsk	Buda 1780				1		
	Iuon Ionask	Temes 1789				1		
3	Opre Sztenus ⁴	Val. 1757			1			
	Pantilimon Phileimon	Trans. 1791				1		
	Nicolae Sztenus	Arad 1802				1		
3	Dimitrie Popovits	Trans. 1792				1		
	Ioan Moyse	Trans. 1794				1		
	Daniel Popovits	Arad 1799				1		
3	Nicolae Kerpenisan ⁵	Trans. 1791				1		
	Georgie Popovits	Trans. 1795				1		
	Kiril Májer	Arad 1798				1		
3	Ioan Rajka ⁶	Trans. 1763			1			
	Ioan Dents ⁷	Trans. 1772				1		
	Gligor Rajka	Trans. 1792				1		
2	Avram Bena	S. Andr. 1778				1		
	Nicolae Bena	Arad 1798				1		
3	Ilie Moga	Buda 1779				1		
	Zaharie Moga ⁸	Trans. 1792				1		
	Vaszile Moga ⁹	Arad 1798				1		

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus		Appertinentiae Ecclesiasticae
		patrumfamiliae incluiss viduab. et zingaris	Templorum	erectionis templi	impetratae desuper ab E. K. G. resolut.	
						agrorum cubuli fontetorum curtus vinearum urnae
24. Sedes Sax.						
Tractus Mercuriensis sub						
1 Doborka	F. ad 4	52				
2 Kerpenyes	M. c. 7	201	1	1771		RP 2
3 Kis Apold	Ecc. p. se.	523	1			
4 Nagy Apold	M. c. 1	88	1	1799		
5 Nagy Ludas	Ecc. p. se.	420	1	1802		
6 Polyána	„ „ „	706		1766		RE 3
7 Réts	F. ad 2	60				
8 Rodt	Ecc. p. se.	349	1			
9 Szász Orbó	„ „ „	152	1	1787		
10 Szerdahely	„ „ „	115	1			
11 Toportsa	„ „ „	385	1			
25. Sedes Sax. Szászvárosien-						
Tractus Szászvárosiensis						
1 Al Kenyér	Ecc. p. se	200	1			
2 Balomir	„ „ „	136	1			
3 Berény	„ „ „	232	1			RP 3
4 Fel Kenyer	M. c. 15	290	1			
5 Kasztó	Ecc. p. se	202	1			
15 Kudsir	F. ad 4	51				
6 Perkász	Ecc. p. se.	213	1			Disuniti sunt omnes inquilini; in- RP 4 ¹ 4
7 Romosz Hely	„ „ „	321	1			
8 Romosz	„ „ „	290	1			
9 Sebes Hely	M. c. 14	145	1			RP 3 3
10 Szász Város	Eccl. p. se.	340	1			RE 3 ¹ ₂ RP 1 ¹ ₂
11 Szereka	„ „ „	121	1			
2 Tordas	„ „ „	109	1			
13 Vajdej	„ „ „	290	1			RP 1 ¹ / ₄ 1
14 Officina Ferraria	F. ad. 9	51	1	1798		

Ex his sunt

Reflexiones

Summarie	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Amoti	Amovendi	Resignati	Fungibiles	Supernumerarii	
	Mercuriensis ?							
	A. D. Theodoris Tanoj.							
	1							¹ Templum unitis cessatum.
2	Ioan Soffan	Trans. 1771						² Hi duo scripturae ignari nunquam
	Matej Kozma	" 1795						erant in functione, nec praeter syn-
4	Ioan Bunya	" 1761						gelias simplices in Valahia obtentas
	Moyse Beltyán	Val. 1768						alias super popatu habent resolu-
	Nicolae Orestian	Trans. 1787						tiones, igitur in hodiernum usque qua
	Moyse Mark	Arad 1801						praevaricatores veniunt considerandi,
1	Vaszile Nitzu	Arad 1800						habito tamen respectu adultae aet-
5	Szavu Muntyán ³	Val. 1768	1					tatis... in rubrica plebeorum rusti-
	Toma Sztenile ²	Val. 1768	1					corum manent.
	Georgie Fulya	Trans. 1772						³ Primus nunquam adprobatus, quin
	Vaszile Popovits al. Rásze	" 1789						imo nec negativa aliqua resolutione
	Gavril Popovits	" 1795						provisus.
4	Moyse Oprian	Val. 1769		1				⁴ Reducendus ad unum!
	Nicolae Dobrok sen. ³	Trans. 1770						⁵ [Ao 1818 transierunt]
	Nicolae Dobrok jun.	" 1789						⁶ Indebilis.
	Bukur Szerb	Arad 1797						⁷ [Transierunt ad alia vota 1823.]
2	Ioan Bants	Arad 1798						⁸ Resign. ao 1801.
	Ioan Florje	Arad 1804						⁹ Num. ad 2 reducendus.
1	Petru Tserts	Buda 1779						¹⁰ Archi Diaconis.
1	Dumitru Flescher	Arad 1801						¹¹ [Ao 1824 transierunt 33 patres fa-
3	Adam Lupu	Val. 1758						miliis].
	Iosziv Muntyan	Trans. 1767						
	Antonie Szkian	" 1792						

sis sub R. Perc. Ladisl. Kászoni.

sub A. D. Steph. Lázár.

2	Ioan Avram ⁴	Temes 1789						
	Ioan Armyan	Arad 1800						
1	Nicolae Opritza	Arad 1798						
2	Georgie Popovits	Trans. 1795						
	Ioan Popovits	Arad 1796						
2	Petru Ureteszku	Buda 1778						
	Matej Kretsun	Trans. 1792						
2	Nicolae Popovits	" 1792						
	Ioan alias Popa Denile	Arad 1805						
	colae pagi limitaneae conditionis ritum gr.-catolicum tenentes. ⁵							
2	Ioan Manyutz	Trans. 1772						
	Adam Vlad	Arad 1796						
1	Ispasz Popovits	Trans. 1791						
3	Adam Vejdejan ⁶	" 1771	1					
	Vaszile Dregan	Arad 1797						
	Ispasz Baba ⁷	" 1803						
3	Ionask Israel ⁸	Val. 1761						
	Ioan Popovits ⁹	Arad 1797						
	Adam Vlad	Arad 1801						
2	Stephan Lázár ¹⁰	Trans. 1763						
	Ilie Popovits	Arad 1796						
1	Ioan Michail	Trans. 1771						
1	Petru Vlad ¹¹	" 1790						
3	Ioan Petike	" 1772						
	Adam Szokol	Buda 1781						
	Elissej Szokol	Trans. 1791						

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus		Tempus		Appertinentiae Ecclesiasticae
		patrum fami- liae inclusis viuab. et zingaris	Temporum	erectionis templi	impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	
						agrorum cubuli foeneterum curtus vinearum urnae
26. Sedes Sax. Ujegyház						
Tractus Ujegyháziensis cum filiali superiore Sedis						
1 Altzen	Ecc. p. se	217	1			
2 Bendorff	M. c. 10	218	1			RP 2 ¹ / ₂
3 Tzikkendal	Ecc. p. se	161	1	1791		
4 Fofeld	" " "	324	1			
5 Glimboka	M. c. 6	159	1			RP 1
6 Holtzmány	F. ad 5	112	1	1801	[Ao 1829 transierunt]	
7 Illenbach	Ecc. per se.	296	1	1782		RP 2 ¹ / ₄
8 Kürpöd	F. ad 12	116	1			
9 Leschkirch	M. c. 11	78				
10 Megerej	F. ad 2	76				
11 Márpod	F. ad 9	72				
12 Szász Almás	M. c. 8	340	1		[Ao 1824 transierunt 8 patres fam.] 1777	

BCU Cluj / Central University Library Cluj

27. Districtus Coronensis. Circulus Tractus Coronensis I. sub

1 Civitas Coronensis:						
Cathedr. Civitatis		52				
" Corporis		18				
" Petri	Ecc. per se.	31	1	1786		
" Porticae		12				
" Graecorum		47				
" Bolgárszegiensis						
" Suburbium	Ecc. per se.	574	1			RE 101
" Corporis		826				
		1569				
" Petri Ó-Brassó suburb.		179				
Porticae Bolyony	Eccl. p. se	317	1			
Apiarium Ó-Brassó	" " "	110	1	1786		
3 Batsfalu	M. c. 2	199	1			
4 Tsernátfalu	Ecc. p. se.	194	1			
2 Fullones	F. ad 2	90				RP 2
5 Hosszufalu	Ecc. p. se.	500	1			
6 Pürkeretz	M. c. 9	114	1			
7 Tatrang	Eccl. p. se	134	1			
8 Türkös	" " "	317	1			
9 Zajzon	F. ad 6	37				

Numerus Poparum
specificusLocus
Annus
ordinationis

Ex his sunt

Amoti
Amovendi
Resignati
Fungibiles
Supernume-
rati

R e f l e x i o n e s

sub R. Perc. Theod. Albrich.

Nagy Sink conjuncta sub A. D. Sztan Radovits.

1	Szimion Popovits	Arad 1799		1	¹ [Ao 1816 transiv. ad 2 vota].
2	Ioan Popovits	" 1797		1	
	Matei Popovits ¹	Arad 1802		1	² Vide penes ecclesiam pagi Burgberg.
1	Petru Banya ²	Trans. 1785		1	[*] Qua nunquam confirmati aut in func-
4	Toma Vaszilie *	Val. 1768	1		tionibus existentes in publicis conscrip-
	Ioan Kirtop sen. *	" 1768	1		tionibus cum exemptione perperam
	Ioan Kirtop jun.	Arad 1797		1	fuere inducti; igitur inde ab anno
	Nathaniel Zacharie	" 1797		1	ordinationis semper praevaricatores
2	Sztan Radovits ³	Trans. 1788		1	exstitere.
	Sztan Philimon	" 1793		1	⁴ Archi-Diaconus.
					⁵ Resign. ao 1797.
4	Ioan Popovits sen. ⁴	Val. 1759	1		⁶ In Valahia ordinati scripturae ignari
	Ioan Kende	Trans. 1785		1	resignaverunt ao 1798.
	Stefan Popovits	Arad 1797		1	
	Ioan Popovits jun.	" 1797		1	⁶ Cum per localem archidiaconum
1	Simion Fokone	" 1802		1	jussu mixtae Cossionis vocati fuissent
					dicti duo graecorum popae, ut annus
5	Georgie Bunya sen. ⁵	Val. 1758	1		consecrationis per productionem syn-
	Georgie Matej ⁵	Trans. 1763	1		geliarum constare posset, respon-
	Georgie Bunya jun.	Arad 1798		1	derunt, se nihil horum scire velle,
	Ioan Matej	" 1798		1	nam illi nec consistorio, nec Archi-
	Mihail Bants	" 1801		1	Diacono subsunt, unde necessarius
					scitu Presbyteratus illorum status res-
					ciri nequivit, proinde cum regnum

I. sub R. Perc. Georg. Enyetter.

A. D. Rudolphi Tempian.

2	Archimandrita Gabriel ⁶	? ?		1	in Regno publicae administratione
	Ignatius Kaleistis	? ?		1	adversetur, ut hi ad rectum admini-
					strationis ordinem trahantur, E. R.
					G. demisse proponit commissio.
					⁷ Resign. ao 1795.
5	Georgie Radovits	Buda 1778		1	
	Georgie Lebul	Trans. 1788		1	
	Rudolf Tempian Archidiac.	" 1794		1	
	Eustas. Ketona	" 1794		1	
	Ioan Stefanovits	Arad 1800		1	
2	Dimitrie Ieremia	Trans. 1786		1	
	Nicolae Rusoj	" 1793		1	
1	Ioan Ieremia	" 1791		1	
1	Ieremia Ieremia	" 1791		1	
1	Iacob Popovits	Buda 1779		1	
1	Toma Berszan	Arad 1799		1	
4	Radu Verza sen.	Trans. 1778		1	
	Ioan Martinovits	" 1778		1	
	Radu Verza jun.	" 1793		1	
	Opra Verza	Arad 1799		1	
1	Georgie Bogdan	" 1797		1	
1	Georgie Bratu	Trans. 1791		1	
3	Kosztandin Sztan ⁷	Val. 1755	1		
	Leontie Puskás	Arad 1798		1	
	Vaszilie Grecu	Trans. 1795		1	

Nomina Locorum et ecclesiarum		Titulus ecclesiae specificus	Numerus patrumfam- ilias inclusis viduab. et zingaris Templorum	Tempus erectionis templi impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	Appertinentiae Ecclesiasticae agrorum cubuli foenitorum curtus vinearum urnae
Circulus II. sub R.					
Tractus					
1	Apátza	F. ad 6	76	1	
2	Botfalú	Ecc. p. se.	127	1	
3	Földvár	M. c. 9	217	1	
4	Hermány	Ecc. p. se.	140	1	RP 6 5
5	Krizba	M. c. 10	105	1	RP 2
6	Magyarós	M. c. 1	105	1	
7	Prásmár	Ecc. p. se.	243	1	RP 2
8	Szent Péter		104	1	RP 5
9	Új Falu	F. ad 5	33		
10	Veresmarth	F. ad 3	96	1	1787 RE 3

Circulus III. sub R.
Tractus Coronensis II.

1 Fekete Halom	Ecc. p. se.	201	1						
2 Hőltővény	" " "	106	1						
3 Keresztényfalva	" " "	169	1						
4 Rosnyó	" " "	415	1				RP 37		
5 Szunyogszék	" " "	182	1		Limit.		RP	10	
6 Törtsfalva	Ecc. pro se.	180	1						
7 Törtsvár: Alsó-Moets			1				RP	2	
Felső-Moets			1						
Fundáta			1						
Ktyeje			1						
Magura Pestere	Ecc. per se.	1351	1	1796					
Predeal Simon			1	1801			RP	1	
Szernye			1				RP	1	
Szohodol Porta Branului			1						
8 Vidombák	M. c. 10	93	1						
9 Vledény	Ecc. per se.	331	1				RE 6½	2	
10 Volkány	F. ad 8	83	1						
11 Zernest	Ecc. per se.	670	1	1793			RP 30	11	

summaria	Numerus Poparum specificus	Locus Annus ordinationis	Ex his sunt	Reflexiones
			Amoti Amovendi Resignati Fugibiles Supernume- rarii	
Perc. Andreae Klein.				
ut supra.				
1	Vaszile Morar	Trans. 1770	1	¹ Resign. ao 1791.
1	Simion Sztojan	Buda 1779	1	² Ao 1793 amotus per Eppum Adamo- vits qua antea etiam illegitime fun- gens praevaricator; confirmationem enim obtinuerat unquam.
1	Dimitrie Martinovits	" 1778	1	
1	Petru Theodorits	Arad 1793	1	
1	Ioan Dutza	" 1798	1	
1	Georgie Morar	" 1800	1	³ Resign. anno 1793.
2	Nicolae Frates	Buda 1780	1	⁴ Resign. anno 1793.
	Radu Popovits	Trans. 1785	1	⁵ Transivit ad 2-a vota.
1	Ioan Bukur	" 1795	1	⁶ Resign. anno 1802.
1	Serban Popovits	Arad 1798	1	⁷ Archi Diaconus.
Perc. Iosephi Frank.				
sub A. D. Bratu Báju.				
1	Ioan Ilie	Trans. 1793	1	
1	Toma Ienakie	" 1791	1	
2	Bukur Sztojka ¹	" 1763	1	
	Sztojka Popovits	" 1791	1	
2	Oancsa Balka	" 1779	1	
	Radu Sztojka	" 1791	1	
1	Sofronie Popovits	Arad 1797	1	
2	Bukur Puskas	Trans. 1762	1	
	Sztan Bencsile	Arad 1805	1	
2	Ioan Fota	Trans. 1793	1	
	Theodor Aldulya	Arad 1798	1	
2	Sztantsu Trurja	Trans. 1790	1	
	Ioan Titske	Val. 1759	1	
2	Sztan Mosoj	Val. 1773	1	
	Ioan Ontsoj	Arad 1800	1	
2	Ioan Zsázsa	" 1802	1	
	Koman Zsázsa ²	Val. 1775	1	
1	Radu Talpe	Val. 1773	1	
2	Nicolae Tipei	Trans. 1793	1	
	Sztan Tipei ³	Val. 1754	1	
1	Vojku Balka	Trans. 1762	1	
2	Ioan Monoj	" 1790	1	
	Nicolae Vartolomej	Arad 1802	1	
2	Radu Tzepesz	Trans. 1793	1	
	Vlad Tzepesz ¹	Val. 1754	1	
1	Dimitrie Kerszte	Traus. 1779	1	
1	Averkule Fetule	" 1794	1	
1	Bukur Dregits	" 1773	1	
2	Ioan Bokotsa	" 1794	1	
	Ioan Sztantsel ⁵	" 1794	1	
2	Mihail Barbu ⁶	" 1771	1	
	Bukur Barbu	Arad 1802	1	
5	Sztan Kretsun	Buda 1780	1	
	Ioan Manojle	Trans. 1787	1	
	Bratul Bajul ⁷	" 1790	1	
	Ioan Komsa	Arad 1797	1	
	Vlad Dan	" 1797	1	

Nomina Locorum et ecclesiarum	Titulus ecclesiae specificus	Numerus	Tempus	Appertinentiae Ecclesiasticae
		patrnfami- liae inclusae viduae et zingaris	erectionis templi	
		Templorum	impetratae desuper ab E. R. G. resolut.	
			arcum cubuli	
			foenectorum currus	
			vinearum urnae	
29. I. Legio Vala-				
9 Alsó Árpás	Ecc. per se.	32	Districtus Fogaras	
36 » Porumbák	" " "	4	" "	
12 » Utsa	M.	26	" "	
13 » Vist	Ecc. per se.	40	" "	
5 Bajesd	F. ad 6	15	Cottus Hunyad	
4 Bătsi	—	24	" "	
22 Brăza	M.	5	Distr. Fogaras	
34 Brettelin	M.	5	Cottus Hunyad	
20 Drăgus	Ecc. per se.	60	Districtus Fogaras	
18 Dridiff	F.	31	" "	
10 Felső Árpás	M.	19	" "	
25 » Porumbák	Ecc. per se.	17	" "	
6 » Szálláspatak	M. c. 5	?	Cottus Hunyad	
8 » Szilvás	F. ad 1 (V. Hátzeg)	50	" "	
11 » Utsa	Ecc. per se.	44	Districtus Fogaras	
14 » Vist	" " "	40	" "	
7 Hátzeg	M.	113	Cottus Hunyad	
2 Huréz	—	9	Distr. Fogaras	
33 Kerzets	F.	30	Cottus Hunyad	
31 Keresztúr	M.	13	" "	
30 Keresztény Almás	F.	5	" "	
19 Kis Bartsa	F.	14	" "	
16 Kis Vajdafalva	F. ad 17	7	Distr. Fogaras	
35 Kaun	F.	3	Cottus Hunyad	
8 Kopatsel	F. ad 25 (Fogaras)	1	Distr. Fogaras	
26 Korolye	F.	8	Cottus Hunyad	
3 Kudsír	—	1	Sedes Sax. Szász-Város	
21 Lésza	Ecc. per se.	145	Districtus Fogaras	
19 Lutza	M.	9	" "	
28 Magyarosd	M.	8	Cottus Hunyad	
17 Nagy Vajdafalva	M. c. 16	24	Distr. Fogaras	
27 Rákosd	F.	9	Cottus Hunyad	
1 Reusor	—	1	Distr. Fogaras	
32 Száraz Almás	M.	37	Cottus Hunyad	
24 Szkoré	F.	12	Distr. Fogaras	
37 Szunyogszék	Ecc. per se.	182	Distr. Coronensis	
15 Vojla	" " "	18	Distr. Fogaras	
23 Sinna	" " "	292	Sedes Sax. Cibiniensis	

30.* II. Legio Va-

Tractus limitaneus Borgoienis sub

6 Bisztritz	Ecc. per se.	105	1	
3 Mislotsény	" " "	105	1	
5 Prund	" " "	140	1	
1 Rusz-Borgó	" " "	72	1	
2 Szoszény	" " "	74	1	1796
4 Szuszény	" " "	105	1	

28.* Districtus

Iád
Kis-Besztertze
Lekentze
Nagy-Demeter
Petrés
Ujfalu

Conspectus Summarius.

N ^o rus	Nomina jurisdictionum	Templa	Cub. aratr.	Curr. focnet	Urneae vini	Archi Diac.	Num. Poparum			Fungent.	Superum.	In summa	Numerus patrumfamilias
							amot.	anorend.	resign.				
1	Cottus Alba Superior	45	122 ³ / ₄	58	—	1	1	3	10	38	5	57	4712
2	" " Inferior	44	168 ¹ / ₂	125	—	3	3	1	2	32	10	48	4334
	circulus { superior	108	90	42	719	3	4	5	10	101	19	139	17353
	{ inferior												
3	" Küküllő	23	124 ¹ / ₂	59	266	2	—	—	5	20	1	26	2088
	circulus { superior	38	202 ¹ / ₄	95	256	2	4	—	7	28	8	47	2965
	{ inferior												
4	" Thorda	39	183	48	40	3	2	2	—	26	5	35	3009
	circulus { superior	38	65 ¹ / ₄	81	—	3	1	—	3	34	2	40	3977
	{ inferior												
5	" Kolos	33	54	47	—	2	—	2	—	23	5	30	2548
	circulus { superior	18	84 ³ / ₄	57	—	2	—	—	1	16	3	20	1933
	{ inferior												
6	" Doboka	26	130	120	4	1	—	1	1	19	8	29	2209
	circulus { superior	20	66 ¹ / ₄	54	280	1	—	1	1	16	4	22	1483
	{ inferior												
7	" Szolnok Interior	44	44	40	—	1	6	—	7	34	12	59	3779
	circulus { superior	20	42	36	—	1	—	1	1	12	6	20	1198
	{ inferior	10	4	—	—		—	—	1	6	—	7	532
8	" Hunyad c. Vallis Hátszeg	125	150 ¹ / ₂	62 ¹ / ₂	35	3	2	2	11	82	7	104	12244
	Circ. Cis-Marus.	105	77 ¹ / ₂	46	12		2	2	6	71	8	89	5497
	" Trans. Marus.	1	2	3	30	Doboka	—	—	—	1	—	1	84
9	" Szolnok Mediocris	51	8 ¹ / ₂	18	—	1	3	—	5	44	3	55	5879
10	" Zaránd	34	15	22	—	1	2	1	1	21	4	29	2694
11	Districtus Kővár												
12	Sedes Sic. Udvarhely	1	—	—	—	Háromszék	—	—	—	1	—	1	125
	circulus { superior	2	—	—	—		—	—	—	3	—	3	338
	{ inferior												
13	" " Marus	3	—	—	—	1	1	—	—	4	—	4	329
	circulus { superior	18	21	16	—	1	—	—	—	13	3	17	1066
	{ inferior												
14	" " Háromszék	8	1	—	—	1	—	—	—	7	—	7	751
	circulus { superior	12	4	—	—	1	1	—	—	8	—	9	1337
	{ inferior	8	7	6	15	Thorda tr. inf	—	—	—	6	—	6	671
15	" " Aranyos	4	—	—	—		1	—	—	3	—	4	520
16	Loca Taxalia	49	8	9	—	1	4	7	5	54	8	78	6165
17	Districtus Fogaras	14	17 ¹ / ₄	13	—	2	2	1	3	38	—	44	5973
18	Sedes Sax. Cibiniensis c. I	21	37 ¹ / ₄	53	—		4	3	2	46	1	56	6602
	c. II	6	29 ¹ / ₂	11 ¹ / ₂	—	1	—	—	—	8	—	8	1348
19	" " Schaessburgiensis	19	16 ¹ / ₂	15	20	1	1	1	1	20	1	24	2672
20	" " Mediensis												
21	" " Nagy Sink	10	—	—	—	Ujegyház	—	—	—	8	—	8	1235
	circulus { superior	9	5	—	—	Kőhalom	—	—	—	8	—	8	1015
	{ inferior												
22	" " Rupensis c. I.	4	—	5	—	1	—	—	—	3	—	3	519
	c. II	4	2	—	—	1	—	—	—	7	—	7	1054
23	" " Saboesiensis	10	36	12	—	1	—	—	2	20	—	22	2202
24	" " Mercuriensis	9	5	—	—	1	—	3	—	18	2	23	3051
25	" " Szász-Város	14	14 ¹ / ₂	8	—	1	—	1	1	22	1	25	2991
26	" " Uj-Egyház	9	4 ¹ / ₄	1	—	1	—	—	5	14	1	20	2169
27	District. Coronensis c. I.	10	103	—	—		—	—	1	19	2	22	3751
	c. II	9	18	5	—	1	—	—	—	10	—	10	1246
	c. III	23	73 ¹ / ₂	30	—		1	1	4	26	5	37	3781
28	" Bistritziensis	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	I. Legio Val.-Limitanea	2	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	206
30	II. " " "	6	—	—	—	1	—	—	—	7	—	7	601

Per delegatam ab Excelso Gubernio Mixtam Commissionem Sign. Cibinii 19° Mensis Octobris die quippe continuatae operationis ultimo Anni 1805.

Alexander Dósa m. p.,
ingressistam exactorem exmissum Cossarium,

ABREVIATIONES.

1. A. D. = Archi Diaconus et Archi Diaconatus	10. No. = Numeros
2. Ao = Anno	11. P. = Pagus
3. Balásf. = Balázsfalva	12. R. E. = Rata Ecclesiae
4. Circ. = Circulus	13. R. P. = Rata Popae
5. Cottus = Comitatus	14. R. P. = Regius Perceptor et Regius Perceptoratus
6. E. R. G. = Excelsum Regium Gubernium	15. Temes. = Temesvar
7. Ecc. p. se. = Ecclesia pro se	16. Trans. = Transilvania
8. F. ad = Filia ad...	17. Val. = Valachia
9. M. c. = Mater cum...	18. Cossio = Commissio
	19. Tr. = Tractus

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bibliografia publicaţiunilor româneşti din Ungaria pe anul 1910.*)

I. Istorie şi istorie culturală.

Stefan Buzilă, *Monografia comunei Sântiosif*, ediţia I. Tipografia G. Matheiu, Bistriţa, 1910, 8°, 358 pag. Preţul: cor. 3'20.

Dr. E. Dăian, *Prinos canonicului Dr. Augustin Bunea*, ediţia I. Tipografia „Carmen” Petru P. Bariţiu, Cluj, 1910, 8°, 128 pag. Preţul: 3 cor.

Societatea „Inocenţiu Micu Clain” a teologilor din Blaj, *Albumul Bunea*, Editura societăţii, Tipografia şi Librăria Seminarului teol. gr.-cat., Blaj, 1910, 8° 224 pag. Preţul: 7 cor.

Iosif St. Şuluţu de Cărpeneş, *Continuare din broşura Adaus la partea a VI-a a memoriului*. Edit. autorului. Tipografia Kraft. Sibiu, 1910.

Dr. E. Dăian, *Baronul Vasile L. Pop*, (Disertaţie), Tipografia „Carmen” Petru P. Bariţiu, Cluj, 1910, 8°, 16 pag.

Z. Păclişan, *Biserica şi Românişmul*, ediţia I., Tipografia „Carmen” Petru P. Bariţiu, Cluj, 1910, 8°, 64 pag. Preţul: 1 cor.

Dr. Vasile Stan, *Centenarul Şaguna şi opinia publică românească*. Retipărire din Anuarul Seminarului Andreian. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 52 pag.

II. Geografie, Antropologie, Etnografie şi Folclor.

Dr. Iosif Popovici, *Poezia populară română*, (Bocetele rom.), ediţia I., Tipografia „Progresul”, soc. pe acţii, Oraviţa, 1910, 8°, 74 pag. Preţul: 80 bani.

Dr. Iosif Popovici, *Poezii populare române*, (Balade populare din Banat), ediţia I. vol. I., Tipografia „Progresul”, soc. pe acţii, Oraviţa, 1910, 8°, 124 pag. Preţul: cor. 1'80

Ioan Pricu, *O căldătorie de studii*. Tipografia Ciureu, Braşov, 1910. Preţul: 60 bani.

III. Filozofie.

— *Psihologie, Logică, Estetică, Morală şi Metafizică*. —

Dr. Vasile Suciu, *Raportul dintre religie, ştiinţă şi societate*, Blaj 1910. Preţul 1 coroană.

IV. Religie şi biserică.

a) Teologie.

Dr. Tarnavsky Nirntschi, *Predici*, Tipografia şi librăria diecezană, Caransebeş, 1910, 8°.

Tit Bud, *Ritual*, ediţia II. Tipografia diecezană, Gherla, 1910, 8°, 62 pag. Preţul: 40 bani.

Societatea Bis. lit. „Alexi Şincăi”, *Catehismul* de I. Deharbe, ediţia II. Tipografia diecezană, Gherla, 1910, 8°, 460 pag. Preţul: 5 cor.

Dr. Alex. Rusu, *Papok năstăse*, (Teză de doctorat), Tipografia „Poporul Român” Budapesta, 1910, 8°.

G. Pop, *Predici*, vol. I., ediţia II. Editura autorului. Tipografia şi librăria semin. teol. gr.-cat., Blaj, 1910, 8°, 200 pag. Preţul: cor. 1'50.

*) Bibliografia începută în anul trecut o continuăm în aceleaşi condiţii. Lipsurile au fost şi de astădată inevitabile, deoarece n'am primit răspuns dela toate tipografiile şi editurile. Intru cât am putut le-am completat. Rugăm din nou pe toţi autorii şi editorii să trimită „Asociaţiunii”, toate publicaţiunile ce le tipăresc.

b) Administrație bisericească.

Consistorul mitropolitan, *Protocolul congresului*. Tipografia arhiepiscopală, Sibiu, 1910. Preț: 3 cor.

Consistorul mitropolitan, *Statutul organic*. Tipografia arhiepiscopală, Sibiu, 1910, 8°, 70 pag. Preț: 50 bani.

Consistorul arhiepiscopănesc, *Protocolul sinodului din 1910*. Tipografia arhiepiscopală, Sibiu, 1910, 8°, 177 pag. Preț: 2 cor.

c) Reviste și foi bisericești.

„*Telegraful Român*“. Redactor: T. V. Păcățian. Apare de 3 ori pe săptămână. Tipografia arhiepiscopală, Sibiu. Abonamentul: 16 cor. pe an.

„*Revista Preoților*“. Prim-redactor: D. Voniga, preot. Apare de 3 ori pe lună. Abonamentul: 10 cor. pe an.

„*Unirea*“. Redactor: Aurel Domșa. A apărut odată pe săptămână, în Blaj. Abonament: 12 cor. pe an.

„*Păstorul sufletesc*“. Redactor: Al. Coste. Apare odată pe lună. Tipografia „Victoria“, Șimleu, 8°. Abonamentul: 10 cor. pe an.

„*Foaia diecezană*“. Redactor: Dr. Iuliu Olariu. Tipografia diecezană, Caransebeș, folio. Apare odată pe săptămână. Abonamentul: 10 cor. pe an.

„*Biserica și școala*“. Redactor: Roman R. Ciorogariu. Apare săptămânal. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 4°. Abonament: 10 cor. pe an.

„*Revista Teologică*“. Redactor: Dr. N. Bălan. Apare de 2 ori pe lună. Tipografia arhiepiscopală, Sibiu, 8°. Abonamentul: 10 cor. pe an.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V. Pedagogie.

a) Scrieri pedagogice.

Planul de învățământ pentru pedagogi, ediția I. Tipografia și Librăria semin. teol. gr.-cat., Blaj, 1910, 8°. Preț: 1 cor.

Victor Stanciu, *Cum să studiem*, extras din Anuarul școlii civile de fete a Asociațiunii. Sibiu, 1910, 16 pag. Preț: 1 cor.

b) Cărți didactice.

Sulică Nicol., *Carte de citire*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 226 pag. Preț: 90 bani.

Tipografia diecezană, *Istoria biblică*, testamentul vechiu, ediția VI. Tipografia diecezană, Gherla, 1910, 8°, 64 pag. Preț: 36 bani.

Erődi I. și N. Sulică, *Constituția*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 64 pag. Preț: 40 bani.

Prietinii școlii, *Abecedar*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 80 pag. Preț: 40 bani.

Nemes Sándor, *Földrajz az elemi népiskolák V. és VI. oszt. számára*, ediția I. Tipografia și librăria diecezană, Caransebeș, 1910, 8°, 108 pag. Preț: 60 bani.

Prietinii școlii, *A II-a carte de citire*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 120 pag. Preț: 56 bani.

S. Nestor și Dr. E. Szabó, *Istoria universală*. Partea II. (după Márki), ediția I. Tipografia și librăria semin. teol. gr.-cat. Blaj, 1910, 8°, 284 pag. Preț: cor. 3.40.

Szörényi—Nemes, *Földrajz az elemi népiskolák III. oszt. számára*. Tipografia și librăria diecezană, Caransebeș, 1910, 8°, 64 pag. Preț: 60 bani.

Iuliu Vuia, *Istoria Ungariei*, ediția V. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 60 pag. Preț: 40 bani.

Iuliu Vuia, *Abecedar ilustrat*, Ediția II. Editura autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 64 pag. Prețul: 40 bani.

Dr. Petru Barbu, *Istorie bisericești*, ediția VII. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 48 pag. Prețul: 30 bani.

Iuliu Vuia, *Geografia*, ediția VI. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 100 pag. Prețul: 60 bani.

Iuliu Vuia, *Abc. Gabel*, ediția V. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 52 pag. Prețul: 40 bani.

Dr. Petru Barbu, *Catehism*, ediția VII. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 72 pag. Prețul: 40 bani.

Iuliu Vuia, *Carte de cetire pentru clasa 5 și 6-a*, ediția III. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 120 pag. Prețul: 60 bani.

Iuliu Groșorean și soții, *A patra carte de cetire*, ediția II. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 124 pag. Prețul: 60 bani.

Iuliu Groșorean și soții, *Carte de cetire pentru cl. V. și VI*. Ediția II. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 246 pag. Prețul: 1 cor.

Iuliu Vuia, *Istoria Ungariei*, Ediția VI. ed. autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 60 pag. Prețul: 40 bani.

Iuliu Vuia, *Limba maghiară pentru clasa 4, 5 și 6*, ediția III. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 136 pag. Prețul: 50 bani.

Iuliu Vuia, *Curs practic de aritmetică*, ediția VII. Ed. autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 96 pag. Prețul: 60 bani.

Iuliu Vuia, *Fizica*, ediția III. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 56 pag. Prețul: 50 bani.

Iuliu Vuia, *A doua carte de cetire*, ediția IV. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, Prețul: 36 bani.

Nicolae Crișmar, *Istorie biblice*, ed. II. Ediția autorului. Tipografia diecezană, 1910, 8°, 104 pag. Prețul: 45 bani.

Iuliu Vuia, *Limba maghiară pentru clasa 1, 2 și 3*, ediția III. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 128 pag. Prețul: 50 bani.

Tipografia diecezană, *Catehismul mic*, ediția XXI. Tipografia diecezană, Gherla, 1910, 8°, 32 pag. Prețul: 20 bani.

S. Nestor și Dr. E. Szabó, *Istoria universală*, partea I. (după Márki), ediția I. Tipografia și librăria semin. teol. gr.-cat. Blaj, 1910, 8°, 282 pag. Prețul: cor. 3-40

Iosif Moldovan și soții, *Abecdar*, ediția VIII. Ed. autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 72 pag. Prețul: 40 bani.

Iuliu Vuia, *Abecdar ilustrat*, ed. VII. Ed. autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 64 pag. Prețul: 40 bani.

Iuliu Groșorean și soții, *A doua carte de cetire*, ediția VI. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 67 pag. Prețul: 40 bani.

Iuliu Vuia, *Limba română*, ediția VII. Ed. autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 112 pag. Prețul: 60 bani.

Iuliu Vuia, *Aritmetică și Geografie*, ediția IV, Ed. autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 46 pag. Prețul: 36 bani.

Dr. Petru Barbu, *Istoria biblică*, ed. X. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 67 pag. Prețul: 30 bani.

Iuliu Vuia, *Limba maghiară pentru clasa a 4, 5 și 6-a*, ediția IV. Ediția autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 136 pag. Prețul: 50 bani.

David Voniga, *Istoria biblică*, ediția II. Editura Polatsek, Timișoara. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 125 pag. Prețul: 50 bani.

Iuliu Vuia, *Limba maghiară pentru clasa 1, 2, 3*, ed. IV. Ed. autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 120 pag. Prețul: 50 bani.

Nicolau Ștef. și consoții, *A treia carte de cetire română*, ediția III. Ed. autorilor. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 119 pag. Prețul 60 bani.

Iuliu Groșorean și consoții, *A patra carte de cetire română*, ediția II. Ed. autorilor. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 123 pag. Prețul: 60 bani.

Iuliu Groșorean și consoții, *A doua carte de cetire română*, ediția VI. Ed. autorilor. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 70 pag. Prețul: 40 bani.

Iosif Moldovan și consoții, *Abcdar prima carte de cetire română*, ediția VIII. Ed. autorilor. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 70 pag. Prețul: 40 bani.

Iuliu Groșorean și consoții, *Carte de cetire pentru cl. claselor V. și VI. et. II. Ed. autorilor. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 240 pag. Prețul: 1 cor.*

Iosif Moldovan și Iuliu Groșorean, *Limba maghiară*, ediția III. Ed. autorilor. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 151 pag. Prețul: 50 bani.

I. Bota, învățător, *Abcdar pentru analfabeți*. Ediția autorului. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 72 pag. Prețul: 40 bani.

Dr. I. Stroia, D. Lăpădat și I. Crișan, *Carte de cetire pentru școlile pop. anul II*, ediția II. Editura autorilor. Tipografia arhidiecezană, 1910, 8°, 109 pag. Prețul: 50 bani.

Dr. Petru Șpan, *Carte de cetire*. (Aldus), ediția II. Tipografia W. Krafft, Sibiu, 1910, 8°, 25 pag. Prețul: 60 bani.

I. Popovici, *Manualul limbei maghiare*, ediția II. Tipografia W. Krafft, Sibiu, 1910, 8°, 136 pag. Prețul: 1 cor.

Librăria arhidiecezană, *Istoria biblică*, Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 139 pag. Prețul: 60 bani.

Dr. I. Stroia, D. Lăpădat și I. Crișan, *Cartea de cetire a IV-a*. Editura autorilor. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8° 156 pag. Prețul: 70 bani.

Iuliu Crișan, învățător, Săliște, *Magyar olvasókönyv*. Editura autorului. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 38 pag. Prețul: 50 bani.

Dr. Ilarion Pușcariu, *Istoria bisericească*. Editura Librăriei arhidiecezane. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 56 pag. Prețul: 50 bani.

D. Voniga, „*Istoria biblică*“ *Carte de religieune*, ediția II. Editura autorului. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 125 pag. Prețul: 50 bani.

D. Voniga, *Micul catehism*, Editura Librăriei Polatsek, Timișoara. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 24 pag. Prețul: 24 bani.

D. Voniga, *Credința și morala creștinească*. Carte de religieune. Editura Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910. 80, 89 pag.

c) Programe școlare.

Virgil Onițiu, *Anuarul XLVI al gimnaziului gr. or. român din Brașov, al școlii reale și al școlilor centrale primare pe al 60-lea an școlar, 1909-10*. Brașov, 1910. Gheorghe Joandrea, *Anuarul XIII al școlii capitale ortodoxe române de băieți și fete din Lugos*, pe an. școl. 1909/10. Lugos. 1910.

Ștefan Albu, *Anuarul XXXIV. al gimnaziului din Brad*. Tipografia arhidiecezană, Sibiu. 1910, 8°, 42 pag.

Moise Frățilă, *Anuarul V. al școlii din Râșinari*, Editura școlii. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 46 pag.

Dr. Vasile Bologa, *Anuarul XXIV. al școlii civile de fete*. Editura școlii. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 51 pag.

Vasile Dumbravă, *Anuarul gimnaziului superior gr. cat. și al școlii populare elementare gr. cat. din Beiuș*, pe anul școl. 1909/10. Ediția proprie. Tipografia semin. teol. gr.-cat., Blaj, 1910, 8°.

Ioan Gheție, dir. gimn. Năsăud, *Raportul gimnazial 1909/10*. Ediția 48. Tipografia G. Matheiu, Bistrița, 1910, 8°, 176 pag. Prețul: 2 cor.

Gimnaziul sup. gr.-cat. Blaj, *Raport pe 1909/10*. Ediția proprie. Tipografia și librăria semin. gr.-cat. Blaj 1910, 8°.

Școala de fete Beiuș, *Raport pe anul 1909/10*. Ediția proprie. Tipografia și librăria semin. teol. gr.-cat. Blaj, 1910, 8°.

Dr. Eus. R. Roșca, *Anuarul XXVI. al seminarului „Andreian”*. Editura seminarului. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 74 pag.

d) Reviste școlare.

„*Vatra școlară*”. Redactor: Dr Petru Șpan. Apare odată pe lună. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 8°. Abonamentul: 8 cor. pe an.

„*Reuniunea învățătorilor*”. Redactor: Ioan Crișan, învățător, Socodor. *Revista „Reuniunii învățătorilor români din protopopiatele aradane I—VII*. Apare lunar. Anul VIII. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°. Abonament: 5 cor. pe an.

„*Foaia școlastică*”. Redactor: Ioan F. Negruțiu. Revista Reuniunii învățătorilor gr.-cat. din arhidieceză, Blaj, 8°. Apare de 2 ori pe lună. Abonamentul: 6 cor. pe an.

„*Educatorul*”. Redactor: P. Bizerea. Anul II. Organ oficial al „Reuniunii învățătorilor din eparhia Caransebeșului”. Revistă lunară. Tipografia „Progresul”, Oravița, 8°. Abonamentul: 4 cor. pe an.

VI. Arte.

— *Arte plastice, istoria artei, muzică, artă decorativă populară.* —

Terentius Bugariu, „*Academia Română*” și „*Sentinela*” cântărilor bisericești. — Răspuns critic. Timișoara, 1910. Prețul: 40 bani.

VII. Literatură Română.

A. Scrieri.

a) Poezii.

Haralamb Călmăăr, *Farafastâcuri*. Versuri de distracție. Cu o prefață de Ermil Borgia. Edit. Tipogr. Poporului, Sibiu, 1910. o broș. de 56 p. Prețul 50 și 40 bani.

b) proză

Lucian Bolcaș, *Seri albastre* (Pentameron). Tribuna institut tipografic Nichin și cons., Arad 1910. 1 vol. 8° 102 p. Prețul 1 cor. 50

Lucian Bolcaș, *La cărările vieții*, Tribuna, institut tipografic Nichin și cons. Arad, 1910, 1 vol. 8° 102 p. Prețul: 1 Cor. 50.

c) dramă.

Augustin Szilagyi, *Logodna dela Sfânt Ioan*, Dramă populară în IV acte. Ediția autorului. Tipografia C. Pop, Făgăraș 1910. 1 vol. 8° 80 p. Prețul: Cor. 20.

Iuliu Birou, *Nașterea lui Hristos*, drama religioasă în versuri, 5 acte. Tipogr. „Progresul”, Oravița, 1910. Prețul: 40 fil

Dr. Dionisie Stoica, *Moise Păcuraru*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciurcu. Brașov, 1910, 8°, 76 pag. Prețul: 80 bani.

B) Istorie literară, Critică.

O. Ghibu, *Ziaristica bisericească la Români*. Studiu istoric. Editura autorului. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 143 pag. Prețul: 2 cor.

Oct. C. Tăslăuanu, *Informații literare și culturale*. Editura tipografiei W. Kraft, Sibiu, 1910, 8°. Prețul: 2 cor.

Dr. Gh. Alexici, *Elevele mele*, discurs de deschidere, ținut la universitatea din Budapesta. Sibiu, 1910.

C) Reviste.

„*Luceafărul*“. Redactor: Oct. C. Tăslăuanu. An. IX. Apare de 2 ori pe lună. Editura „Luceafărul“, Sibiu, 8° mare. Tipografia W. Krafft Abonamentul: 20 cor. ed. de lux; 12 cor. și 8 cor. ed. simplă pe un an.

„*Rădășul*“. Redactor: Dr. E. Dăianu. Revistă culturală ilustrată. Anul VIII. A apărut lunar. Tipografia „Carmen“ Cluj, 8°. Abonament: 10 cor. pe an. (Incetăt în cursul anului 1910).

„*Transilvania*“. Redactor: Oct. C. Tăslăuanu. An. XLI. Revista „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“. Apare tot la două luni. Tipografia arhiepiscopalească, Sibiu, 8°. Se dă gratuit membrilor „Asociațiunii“.

„*Calicul democrat*“. Redactor: Dr. V. M. Muntean. Foaie pentru satiră și umor. Apare odată pe lună. Tipografia „Carmen“, Cluj, 4°. Abonamentul: 8 cor. pe an.

„*Soimul*“, foaie umoristică. Redactor: George Țințariu. Tipografia Gutenberg, Lugoj, 4°. Abonament: 2 cor. pe an.

„*Revista politică și literară*“. Redactor: Aurel Ciato. Apare odată pe lună în Blaj. Abonamentul: 12 cor. pe un an.

Familia. Revistă pentru literatură, instruire, Petrecere și umor. Proprietar-editor: Ioan Țințariu. Apare odată pe lună. An. I. Romanpetre. Tipografia „Progresul“ Oravița.

VIII. Literatură străină.

F. X. Wetzel, „*Vatra familială*“, îndemnuri și sfaturi pentru viața casnică Tradusă și edit. de Societatea „Inocențiu Micu Clain“ a teologilor din Blaj, Tipografia semin., Blaj, 1910, 16°, 99 pag. Prețul: 30 bani.

Fried Hebbel, *Maria Magdalena*, tragedie în 3 acte, traducere de I. E. Terențiu. Tipografia „Carmen“ Petru P. Bănișu, Cluj, 1910, 8°, 116 pag. Prețul: 1 cor.

IX. Filologie.

Axente Banciu, și V. Onițiu, *Pentru limbă*, doi articoli. Brașov, 1910. Prețul: 40 fil.

X. Drept și politică.

Iosif Pop, *Conceptul juridic de națiune și naționalitate în Ungaria*, ed. I. Tipografia „Poporul Român“, 1910, 8°, 64 pag. Prețul: 2 cor.

Dr. E. Babeș, *Diagnoza*. Ediția autorului. Tipografia „Poporul Român“, Budapesta, 1910, 8°, 230 pag. Prețul: 3 cor.

Darea generală de câștig, (traducere din limba magh.). Tipografia „Poporul Român“, Budapesta, 1910, 8°, 62 pag. Prețul: 1 cor.

Darea de casă, (traducere) Tipografia „Poporul Român“, Budapesta, 1910, 8°, 68 pag. Prețul: 1 cor.

T. V. Păcățian, *Cartea de aur*, sau luptele politice-naționale ale Românilor de sub coroana ungară. Vol. VI. Editura autorului. Tipografia arhiepiscopalească, Sibiu, 1910, 8°, 912 pag. Prețul: 10 cor.

Sfaturi și îndrumări în afaceri de dare, (traducere). Tipografia „Poporul Român“, Budapesta, 1910, 8°, 48 pag. Prețul: 1 cor.

Judele comunal, (traducere) Tipografia „Poporul Român“, Budapesta, 1910, 8°, 40 pag. Prețul: 1 cor.

Dr. Béla de Felszeghy, *Administrația comunală*, ediția I. Traducere de Dr. Leon Seridon. Tipografia G. Matheiu, Bistrița, 1910, 8°, 56 pag. Prețul: 3 cor. 60 bani

Alexandru Szatmáry, *Explicarea populară a dării de casă*, Tipografia Adolf Auspitz, Lugoj, 1910. Prețul: 1 Cor. 10 fil.

Presa politică și social-economică.

„*Progresul*“. Redactor: Ilie Oravițanu. Anul IV. Apare săptămânal. Tipografia „Progresul“, Oravița, folio. Abonamentul: 8 cor. pe an.

„*Adevărul*“, organ al partidului social-democrat. Redactor: Aurel Cristea. Anul VIII. Apare odată pe lună în Budapesta.

„*Foia Poporului*“, redactată de un comitet. Anul XIX. Apare săptămânal. Tipografia Poporului. Sibiu, folio. Abonamentul: 4 cor. 40 bani pe an.

„*Gazeta Transilvaniei*“. Director: Silvestru Moldovan. Redactor responsabil: Ioan Spudercă. Anul LXXIII. Apare zilnic. Tipografia A. Murășianu, Brașov, folio. Abonamentul: 24 cor. pe an.

„*Glasul Poporului*“, organul partidului social-democrat din Ungaria. Anul IV. Apare odată pe lună în Budapesta. Abonamentul 2 cor. pe an.

„*Voacea Graniței*“. Redactor: George Țințariu. Tipografia Gutenberg, Lugoj, 4°. Abonamentul: 3 cor. pe an.

„*Sentinela*“. Redactor: George Țințariu. Tipografia Gutenberg, Lugoj, 4°. Abonamentul, 3 cor. pe an.

„*Revista Bistriței*“. Redactor: Iosif Zinveliu. Editura Dr. V. Onișor. A apărut săptămânal. Încetat. Tipografia G. Matheiu, Bistrița, 1910.

„*Lupta*“. Anul IV. A apărut zilnic în Budapesta. Abonamentul: 24 cor. pe an. A încetat.

„*Drapelul*“. Director: Dr. Valer Branisce. Anul V. Apare de 3 ori pe săptămână în Lugoj. Abonamentul: 12 cor. pe an.

„*Tribuna*“. Anul XIV. Apare zilnic în Arad. Abonamentul: 24 cor. pe an.

„*Țara Oltului*“. Redactor: Ioan Berescu. A apărut săptămânal. Tipografia și librăria D. Thierfeld, Făgăraș. Abonamentul: 5 cor. pe un an. A încetat.

„*Oltianul*“. Tipografia C. Pop, Făgăraș, folio. Abonamentul: 5 cor. pe un an.

„*Deșteptarea*“. Anul VI. Apare odată pe săptămână în Brașov. Abonamentul: 2 cor. pe an.

„*Libertatea*“. Redactor: Ioan Moța. Anul IX. Apare odată pe săptămână în Orăștie. Abonamentul cu adausele: „*Foia Interesantă*“ și „*Tovărășia*“ economică: 8 cor pe an.

„*Poporul Român*“. Apare odată pe săptămână în Budapesta. Are și un adaus literar „*Foia ilustrată*“. Abonamentul: 4 cor.

„*Gazeta de Duminecă*“. Redactor: I. P. Lazar. Apare odată pe săptămână. Tipografia „Victoria“, Șimleu. Abonamentul: 6 cor. pe an.

XI. Economie națională, finanțe, comerț și industrie.

Constantin Popp, *Mitteilungen an den Internationalen Genossenschafts-Kongress in Hamburg 1910. über das Genossenschaftswesen der Rumänen in Ungarn*. Editura „Revistei Economice“. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 4 pag.

„*Solidaritatea*“, *Legea de asigurare*. Editura autorului. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 1910, 8°, 23 pag. Prețul 50 bani.

Constantin Popp, *Anuarul Băncilor Române pe 1911*. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 8°, 208 pag. Prețul: 4 cor.

I. C. Panțu, *Puncte nouă de vedere la calcularea conturilor curente*. Tipogr. Ciureu, Brașov, 1910. Prețul: 60 bani.

Reviste.

„*Revista Economică*“. Redactor: Constantin Popp. Revista băncilor asociate „*Solidaritatea*“. Apare odată pe săptămână. Tipografia arhidiecezană, Sibiu, 8°. Abonamentul 12 cor. pe un an.

Munca, Redactor: Ioan Băilă. An. II. *Revista maseișilor*. Apare în Sas-Sebeș, 4°, Abonamentul: 6 cor.

XII. Agricultură, Silvicultură.

Reviste.

„*Poporul*“, revista ministerului ungar de agricultură. Redactor: Popa Coresi (Dr. George Alexici). Anul XVIII. Apare săptămânal. Abonamentul: 3 cor. pe an.

XIII. Științe naturale.

— *Astronomie, Geologie, Mineralogie, Zoologie, Botanică, Medicină, Igienă.* —

Ioan Corbu, *Ad Astra. Astronomie populară în icoane*, ediția I. Tipografia G. Matheiu, Bistrița, 1910, 8°, 222 pag. Prețul: 2 cor.

D. Voniga, *Mizerie, Boală, Crimă și Degenerare*. Conferință pentru combaterea alcoolismului Editura autorului. „Tipografia Nouă“, Orăștie, 1910, 8°, 86 pag. Prețul: 1 cor. 60 bani.

Dr. I. Fometescu, *Creșterea igienică a copiilor*, ediția I. Tipografia „Progresul“, soc. pe acții, Oravița, 1910, 8°, 32 pag. Prețul: 25 bani.

Dr. George Crăiniceanu, *Igiena românului*, ediția II. Tipografia „Progresul“ soc. pe acții, Oravița, 1910, 8°, 140 pag. Prețul: 1 cor.

G. Todica, *Studii Științifice*, Partea I—II. Tipogr. Nouă, I. Moța, Orăștie 1910.

XIV. Scrieri generale.

Societăți Fundațiuni.

Virgil Onițiu, *Masa studenților din Brașov: Darea de seamă a XII-a pe anul de gestiune 1909—1910*. Brașov 1910.

Al XXII-lea raportul general al comitetului central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiului pe an. 1909. Sibiiu 1910.

Reuniunea sodalilor români din Cluj, *Raportul general al comitetului către adunarea generală din 27 Martie n. 1910*. Cluj, 1910.

Anuarul XIII al Societății pentru fond de teatru român pe anul 1908/9. Edit. Societății. Tipogr. A. Murășan. Brașov, 1910.

Calendare.

Calendarul portativ al funcționarilor de bancă, redactat de Simeon Popescu. Anul III. Tipografia „Progresul“, Oravița, 1910, 8°, 84 pag.

Calendarul Poporului pe 1911. Anul 26. Tipografia Poporului, Sibiiu, 1910, 8°, 270 pag. Prețul: 40 bani.

Calendarul mîntăsarilor. Editura ministrului ungar de agricultură. Tipografia Societății Franklin, 8°, 200 pag. Se dă gratuit.

Calendar pe anul dela Christos 1911. Anul XXXII. Tipografia diecezană, Arad, 1910, 8°, 144 pag.

Calendarul Românului. Anul XXIII—1911. Editura Librăriei diecezane, Caransebeș 8°, 196 pag. Prețul 50 bani.

Calendarul dela Cluj, redactat de „Despărțământul Cluj al Asociațiunii“. Anul VI. Tipografia „Carmen“, Cluj, 8°, 80 pag. Prețul: 20 bani.

Calendarul Plugarului. Anul XVIII. Tipografia A. Murășianu, Brașov, 4°, 104 pag. Prețul: 50 bani.

Calendarul Poporului Român. Redactat de Dr. Seb. Stanca. Anul IX. Tipografia Poporul Român, Budapesta, 1910, 8°, 200 pag. Prețul: 40 bani.

Posnașul, calendar umoristic ilustrat pe 1911, redactat de Ermil Borcia. Editura tipografiei W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8°, 87 pag. Prețul: 60 bani.

Amicul Poporului, calendar pe anul 1911, întocmit de I. Popovici. Anul LI. Editura Tipografiei W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8°, 151 pag. Prețul: 70 bani.

Calendarul Săteanului pe 1911. Editura Tipografiei W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8°, 68 pag. Prețul: 30 bani.

Calendar (cu cirile) pe anul 1911. Anul CXIX. Editura Tipografiei W. Krafft, Sibiiu, 1910, 80 pag. Prețul: 50 bani.

Calendarul Arhidiecezan. Apare din 1850. Tipografia arhidiecezană, Sibiiu, 1910, 8°, 136 pag. Prețul: 80 bani.

Calendarul pentru toți. Anul IV—1911. Editura Societății Franklin, 8°, 150 pag. Prețul: 1 cor. 50 bani.

Calendarul Poporului. Anul IV—1911. Tipografia Societății Franklin, 8°, 150 pag. Se dă gratuit.

Calendarul „Revistei Preoților”, pe anul 1911, (calendar de părete). Editura „Revistei Preoților“.

Călimdarul național, pe an. 1911. Edit. tipogr. nouă, Orăștie. Prețul 40 fil.

Călimdarul Unirei, pe an. 1911. Edit. Tipogr. Arhidiecezane, Blaj. Prețul 70 fil.

Dicționare.

XV. Cărți pentru popor.

Visul Maicii Domnului. Editura Librăriei arhidiecezane. Tipografia arhidiecezană, Sibiiu, 1910, 8°, 64 pag. Prețul: 20 bani.

Epistolie. Tipografia W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8° mic. 40 pag. Prețul: 24 bani.

Mai mulți, *Biblioteca tineretului*, Nr. 5, 6, 7 și 8. Editura „Asociațiunii“. Tipografia arhidiecezană, Sibiiu, 1910, 16°, 16 pag. Prețul: à 06 bani

Cărticică de rugăciune. Tipografia W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8° mic, 64 pag. Prețul: 20 bani.

Aron Boca, *Lacrămi*, ediția II. Tipografia W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8°, 127 pag. Prețul: 70 bani.

George Coșbuc, *Blăstăm de mamă*, ed. X. Tipografia W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8°, 19 pag. Prețul: 16 bani.

Genoveva. Tipografia W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8°, 157 pag. Prețul: 60 bani.

Petru Dulfu, *Princesa fermecută*, ediția II. Tipografia W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8° mic, 22 pag. Prețul: 20 bani.

I. V., *O Sâmbătă norocoasă*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 48 pag. Prețul: 40 bani.

N. Rădulescu N., *Mintea și noroc*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 80 pag. Prețul: 40 bani.

N. Rădulescu N., *Alegăt. liber.* Monol., ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 44 pag. Prețul: 40 bani.

Prohodul Domnului nostru Iisus Christos, ediția III. Tipografia și librăria s-min. teol. gr.-cat., Blaj, 1910, 8°, 56 pag. Prețul: 30 bani.

Ioan Moța, *Doi copii*, ediția II. Tipografia W. Krafft, Sibiiu, 1910, 8°, 25 pag. Prețul: 20 bani.

N. S. Statie, *Aceea care l-a învins pe Scherlock Holmes*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 40 pag. Prețul: 20 bani.

X., *Rococo*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 20 pag. Prețul: 30 bani.

Fabiu Sângoanu, *Ana Cosânzeana*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 28 pag. Prețul: 30 bani.

N. S. Statie, *Catehism. famil.*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciureu, Brașov, 1910, 8°, 44 pag. Prețul: 20 bani.

N. S. Statie, *Un post ciudat*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciurecu, Brașov, 1910, 8°, 40 pag. Prețul: 20 bani.

N. S. Statie, *Omorul din Vulcu*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciurecu, Brașov, 1910, 8°, 56 pag. Prețul: 30 bani.

N. S. Statie, *Societatea cu părul roșu*, ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciurecu, Brașov, 1910, 8°, 48 pag. Prețul: 20 bani.

Librăria Ciurecu, *Suferințele lui Christos*, ediția II. Tipografia librăriei Ioan I. Ciurecu, Brașov, 1910, 8°, 40 pag. Prețul: 24 bani.

Ioan Bota, *Povești*, ediția II. Tipografia librăriei Ioan I. Ciurecu, Brașov, 1910, 8° 144 pag. Prețul: 60 bani.

Ioan I. Ciurecu, *Culegere de diferite cântece* ediția I. Tipografia librăriei Ioan I. Ciurecu, Brașov, 1910, 8°, 217 pag. Prețul: 70 bani.

Iuliu Birou, *Nașterea lui Christos*, ediția I. Tipografia „Progresul”, soc. pe acții, Oravița, 1910, 8°, 42 pag. Prețul: 40 bani.

Dr. Iuliu Florian, *Credința ostașului*. Tipografia „Carmen” Petru P. Barițiu, Cluj, 1910, 8°, 116 pag. Prețul: 20 bani.

Ștefan Cucoveanu, *Floarea soarelui*, legendă. Biblioteca populară a Asociațiunii Nr. 36. Sibiu. 1910. 4° mic 39 p. Prețul: 20 bani.

Delapecica, *Glume din popor*, Biblioteca „Plugarului Român” Nr. 1. Edit. foi „Plugarul Român”. Timișoara, 1910. Prețul: 30 fileri.

Octavian Goga, *Poezii*. „Biblioteca populară a Asociațiunii”, Nr. 37. Sibiu, 1910. 4° mic. 90 pag. Prețul: 40 fil.

În Biblioteca Tineretului, editată de „Asociațiune”, au apărut în următoarele broșuri:

C. Sandu Aldea, *Doi căldrași*. Nr. 5.

I. Agârbiceanu, *Doi bătrâni*. Nr. 6.

I. Agârbiceanu, *Tușa Oana*. Nr. 7.

Petre Ispirescu, *Balaurul cel cu șapte capete*. Nr. 8.

ÎNSEMNAȚII.

Inscripții romane necunoscute în proprietatea Muzeului Asociațiunii. Muzeul nostru în cursul anului trecut a ajuns în posesiunea alor două pietri romane pe care le descrie d-l prof. N. Sulică în anuarul liceului din Brașov. D-l Sulică va reveni într'un studiu special asupra acestor inscripții, pe care-l va publica în această revistă. Până atunci publicăm descrierile din anuar:

«În proprietatea muzeului Asociațiunii din Sibiu a ajuns anul acesta o tablă votivă romană de marmură cu inscripție bine conservată. Tabela s'a găsit sub prestolul bisericei celei vechi din *Săcel* (lângă Săliște) comit. Sibiu. Precum rezultă din inscripție, tabela a fost dedicată din partea coloniei *Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa* fostului guvernator al provinciei Dacia: *M. Sedatius Severianus*. Când și prin ce peripeții a ajuns această tabela,

dela Grădiște până la Săcel, azi nu o mai poate spune nimeni.

Inscripția, care prezintă un deosebit interes din mai multe puncte de vedere, este următoarea:

M. SEDATIO. C. F.

QVIR. SEVERIANO.

IVL. ACRI. METII. NEPOTI.

RVFINO. TI. RVTILIANO.

CENSORI TR. PL. QVAES.

PROV. SICIL. PRAET. LEG. AVG.

LEG. V. MACED. CVRAT. VIAE.

FLAMINI. [L] EG. AVG. PR. PR.

PROVINC. DAC. COS.

COL. VLP. TRAI. AVG. DAC. SARM.

PATRONO.

Inscripția reconstruită și complectată sună astfel:

M(arco) Sedatio, C(ai) f(ilio), Quir(ina

tribu), Severiano Iul(io) Acrid Metio¹) Nepoti Rufino Ti(berio) Rutiliano, censori, tr(ibun) p(l)ebis), quaes(tori) prov(incia)e Sicil(iae), praet(ori), leg(ato) Aug(usti) leg(ionis) V(quin-tae) Maced(onicae)- curat(ori) viae, flami-ni, (leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) provinc(iae) Dac(iae), co(n)s(uli) — col(onia) Ulp(ia) Trai(ana) Aug(usta) Dac(ica) Sarm-izegetusa), patrono.

Pentru deplina înțelegere a acestei inscripții află de lipsă a da următoarele amănunte.

Deodată cu întemeierea monarhiei ro-mane sub împăratul Augustus provinciile imperiului roman se împart în două cate-gorii: în provincii senatorice, care stăteau deadreptul sub controlul senatului și în provincii împărătești, cari erau adminis-trate printr'un comisar împărătesc. Pro-vincii împărătești erau acele, în cari eră și armată. Astfel de provincii erau de obi-cei provinciile dela frontiera imperiului și cele din nou cucerite. Guvernatorul provinciilor împărătești purtă numele de *legatus Augusti pro praetore consulari po-testate* și eră șeful atât militar, cât și ad-ministrativ al provinciei. Spre deosebire de guvernatorii provinciilor din timpul re-publicei, cari nu aveau leață, dar în schimb jefuiau provinciile în mod mai mult decât neomenos, — guvernatorii provinciilor îm-părătești primeau leață regulată anuală.

Ca rang guvernatorii puteau fi sau pre-tori sau consuli. Obiceiul eră, că în pro-vinciile, în care eră staționată o singură legiune, guvernatorii erau recrutați dintre foștii pretori, iar în provinciile, unde eră concentrată mai multă oștire, guvernatorii erau trimiși dintre foștii consuli. Numele lor oficial însă și într'un caz și într'altul eră *legatus pro praetore*.

În Dacia asemenea primii guvernatori ai provinciei au fost după rangul lor pre-tori. Mai târziu însă deodată cu sporirea legiunilor guvernatorii încă sunt aleși dintre foștii consuli și dela împăratul Commodus (180—192) încoace poartă chiar numele de *consularis* sau *consularis III Daciarum* (C. I. L. III, 1171. 1176. 1412. 1460).

Primul guvernator roman în Dacia de rang consular este M. Claudius Fronto în 168 p. Chr., iar tranșiția se face prin

¹ *Metii* este eroare de gravură în loc de *Metio*, precum adeseori se întâmplă și în alte inscripții.

antecesorul său P. Furius Saturninus, în 161, care în acest an este în acelaș timp și guvernator al Daciei și consul în Roma. (C. I. L. III. 1460).

Dacia a fost sub Traian provincie uni-tară. Sub Hadrianus (117—138) Dacia este desfăcută în două: *Dacia superior* și *Dacia inferior*, iar sub Marcus Aurelius (161—180) și anume circa 170 p. Chr. este împărțită în 3 părți: *Dacia Porolissensis*, *Apulensis* și *Malvensis*, numite astfel după cele 3 orașe de frunte *Porolissum* (Moigrad), *Apulum* (Alba-Iulia) și *Malve* (Celeiu, ju-dețul Romanai, Oltenia).

Împărțeala s'a făcut din punctul de vedere al administrației financiare și pro-babil și militare.¹ Cu toate acestea guver-natorul a fost unul singur din capul lo-cului și unul a rămas până în sfârșit, având comanda militară supremă peste întreaga putere armată a țarei.

Orașul de frunte, capitala sau metro-pola (metropolis) provinciei Dacia, cum e numită în inscripțiile de mai târziu, a fost din capul locului și a rămas până în sfârșit Sarmizegetusa. Reședința guverna-torului încă a fost la început fără îndoială tot Sarmizegetusa. După ce însă centrul militar al provinciei devine *Apulum* (Alba-Iulia), reședința oficială a guvernatorului încă se transpune aici. Cu toate acestea și după acest timp guvernatorii își petreceau o parte însemnată a anului în Sarmizegetusa. Numai așa se poate explica mulțimea de inscripții de natură militară, ce s'au găsit pe teritorul și în împrejurimea Sarmizege-tusei, cu toate că ea nu eră garnizoana nici unei legiuni.

Orașul Sarmizegetusa a fost reclădit după terminarea războiului II cu Dacii la ordinul împăratului Traian prin guverna-torul *D. Terentius Scaurianus* cu ajutorul legiunei V. Macedonică. (C. I. L. III. 1443). Orașul a fost ridicat îndată la rangul de colonie și în semn de distincție a primit atributul de: *Ulpia Traiana Augusta Dacica*. Acesta e numele complet al Sarmizege-

¹ Această deducție se pare, că rezultă din inscripția unei cărămizi militare găsită la Cluj: *Ex(ercitus) D(aciae) P(orolissensis)* [C. I. L. III. 8063], în care se vorbește de o oștire specială regională a Daciei Poro-lissensis.

tusei, pe care-l întâlnim în mai toate inscripțiile oficiale ale orașului Sarmizegetusa. (C. I. L. III. 1445. 1450. 1452. 1455. 1457. etc. etc). Tot în această formă completă apare numele Sarmizegetusei și în inscripția noastră, ce am reprodus-o mai sus.

Inscripția i se dedică guvernatorului M. Sedatius Severianus, în calitate de *patron* al orașului Sarmizegetusa.

Acesta nu este unicul caz de acest fel, pentru că cei mai mulți dintre guvernatorii provinciei au fost în acelaș timp și patroni ai orașului Sarmizegetusa. Ni s'au păstrat inscripții omagiale dedicate următorilor guvernatori ca patroni ai Sarmizegetusei: L. Annius Fabianus (C. I. L. III. 1455. 7972). Q. Axius Aelianus (ibid. 1456), M. Claudius Fronto (ibid. 1457). C. Curtius Proculus (ibid. 1458), Tib. Iulius Flaccianus (ibid. 1461), P. Furius Saturninus (ibid. 1460) și Terentius Gentianus (ibid. 1463).

Se naște acum întrebarea: când a fost M. Sedatius Severianus guvernator al provinciei Dacia și cu ce prilej și-a ținut de datorie orașul Sarmizegetusa să eternizeze numele patronului său printr'o inscripție votivă?

Răspunsul îl vom găsi în alte 2 inscripții dedicate tot lui M. Sedatius Severianus, găsite pe teritoriul comunei *Ad Mediam* (astăzi Mehadia), care și pe timpul dominațiunii romane avea reputația unei stațiuni balneare de primul rang. La Romani izvoarele termale (calde) sulfuroase erau foarte apreciate. Numai acestor izvoare își datorește reputațiunea prima stațiune balneară a Romanilor, orașul *Baiae* din Italia.

Acelorași izvoare își datoresc reputația și băile dela *Ad Mediam*. Între vizitatorii acestor băi este amintită în inscripțiile păstrate întreaga elită a provinciei Dația începând dela guvernator.

În aceste inscripții găsim și numele guvernatorului M. Sedatius Severianus, care încă se vede, că făcea parte din vizitatorii și patronii băilor.

În cinstea și sănătatea (pro salute) guvernatorului M. Sedatius Severianus s'a dedicat următoarea tabelă comemorativă la Mehadia:

S. V. C.
PRO. SALVTE.
M. SEDATI.
SEVERIANI.
LEG.... AVG.

Tot în legătură cu numele guvernatorului M. Sedatius Severianus se dedică în anul 150 p. Chr. la băile dela *Ad Mediam* următoarea inscripție votivă (C. I. L. III. 1562):

DIIS. ET. NUMINIBUS.
AQVARVM
VLP SECVNDINUS.
MAR. VALENS.
POMPONIVS. HAEM. V.
HVLCARVS. A. VALENS.
LEGATI. ROMAM. AD.
CONSULATUM. SEVE
RIANI. C. V. MISSI. INCOLV
MES. REVERSI EX. VOTO.

Această inscripție dovedește, că în semn al deosebitei stime, ce și-o câștigase M. Sedatius Severianus ca guvernator și ca recunoștință pentru meritele, ce și le câștigase ca patron și protector al băilor *Ad Mediam*, locuitorii acestei localități au ținut să fie reprezentați printr'o deputațiune trimisă la Roma cu prilejul festivităților numirei de consul a lui M. Sedatius Severianus în 150 p. Chr. Membrii deputațiunii reîntorcându-se sănătoși (incolumes) din călătoria lor la Roma dedică, conform votului solemn făcut la plecare (ex voto), această inscripție zeilor protectori ai izvoarelor minerale dela *Ad Mediam* (diis et numinibus aquarum).

Înfloritoarea și bogata provincie a Daciei (*Dacia felix*) a format din capul locului obiectul deosebitei preocupățiuni a tuturor împăraților romani. Guvernatorii erau recrutați dintre cei mai de seamă bărbați ai Romanilor și ca semn al deosebitei atențiuni a împăraților foștii guvernatori de rang pretorial după rechemarea lor erau de obicei distinși cu titlul și rangul de consuli. Așa s'a întâmplat și cu M. Sedatius Severianus.

Inscripția dela Mehadia ne dă cheia deslegării inscripției păstrate în muzeul Asociațiunei noastre dela Sibiiu. Fostul guvernator al Daciei a fost ales consul în Roma în anul 150 p. Chr. În seria titula-

turei lui M. Sedatius Severianus din inscripția noastră ca prima titlă este amintită titlă de censor. Deci inscripția noastră la nici un caz nu poate fi datată înainte de a. 150 p. Chr. Deoarece orașul Sarmizegetusa după îndepărtarea lui M. Sedatius Severianus din Dacia (în 149 p. Chr.)¹ și alegerea lui de consul în 150 p. Chr. n'a putut avea alt prilej și alt motiv pentru dedicarea unei table comemorative în cinstea lui, decât tocmai faptul distincției sale prin alegerea de censor la Roma, este mai mult decât probabil, că *inscripția i s'a dedicat nu mult după anul 150 p. Chr. și anume cu prilejul avansării sale la rangul de censor în Roma.*

Censoratul era magistratura, cu care se încunună în Roma seria tuturor funcțiilor publice (*cursus honorum*). Astfel censorii se recrutau de obicei dintr-o *foștii consuli*.

Principiul îl vedem observat întocmai și la M. Sedatius Severianus. În 150 p. Chr. după rechemarea sa din Dacia este avansat la rangul de consul, iar câțva timp după aceea (*în intervalul dintre 150 - 160*) îl vedem urcând și ultima treaptă a magistraturilor: censoratul. Cu acest prilej i se dedică în Sarmizegetusa tabela noastră comemorativă.

Este la tot cazul interesantă în inscripția noastră și *nomenclatura* personală a lui M. Sedatius Severianus, care ni se dă completă, ceea ce încă arată caracterul solemn al inscripției.

Precum se știe, numele oficial al cetățeanului roman constă necondiționat din trei părți: *praenomen* (numele individual, care corespunde numelui nostru de botez), *nomen gentile* (numele, care indică ginta sau neamul, din care se trage familia res-

pectivului) și *cognomen* (numele de familie). Așa este d. e. numele celebrului orator *M(arcus) Tullius Cicero*, ceea ce va să zică, că aici avem de a face cu un individ, care spre deosebire de ceilalți membrii (frați) ai familiei purtă numele de Marcus, era membru al familiei Cicero, iar aceasta la rândul ei făcea parte din ginta (neamul) Tulliilor (gens Tullia)

Acesta este vechiul sistem al numelor cetățeanului roman. Sistemul s'a păstrat intact, câtă vreme a rămas nealterată conștiința originii comune și a legăturilor familiare. Îndată ce această conștiință a început să se risipească și dreptul de cetățean (civitas) începe a trece și asupra provincialilor și libertinilor, procesul de soluție se reflectează și în noul sistem de nume, care se caracterizează acum prin cea mai crasă iregularitate și prin tendința maniacă de polionimie (grămădire de nume). Acest sistem își ia începutul cu prima jumătate a veacului prim a. Chr., iar pe timpul împăraților degenerază total.

Adopțiunea și moștenirea în acest timp sunt aparițiuni de toate zilele, iar obiceiul de a adopta în nomenclatura oficială și numele tuturor acelorora, de cari te lega sentimentul de recunoștință sau alte amintiri, ajunge până la absurd și stă să rivalizeze cu mania granzilor (conților) spanioli, de a grămădi nume peste nume. Voi cită numai 2 exemple de polionimie. Într-o inscripție din Tarracina (C. I. L. X. 6321). Un consul din epoca împăratului Traian poartă următoarea nomenclatură oficială: *Q(uintus) Roscius Sex(tii) f(ilius) Quir(ina tribu) Coelius Murena Silius Decianus Vibullus Pius Iulius Eurycles Herculanus Pompeius Falco*, iar unul din descendenții săi, consul în anul 169 p. Chr. poartă într-o inscripție din orașul Tibur (C. I. L. XIV, 3609) numele de: *Q(uitus) Pompeius Q(uinti) j(ilius) Quir(ina tribu) Senecio Roscius Murena Coelius Sex(tus) Iulius Eurycles Herculanus L(ucius) Vibullus Pius Augustanus Alpinus Bellicius Sollers Iulius Aper Ducentius Proculus Rutilianus Rufinus Silius Valens Valerius Niger Cl(audius) Fuscus Saxa Uryntianus Sosius Priscus!!*

Pe lângă acest nume din urmă numele fostului guvernator al Daciei și consul în

¹ La W. Liebenam, *Forschungen zur Verwaltungsgeschichte des römischen Kaiserreiches*, 1888, timpul guvernării lui M. Sedatius Severianus este datat cu *circa 150*. După cele expuse mai sus este evident, că ultimul an de guvernare a lui M. Sedatius Severianus a fost 149 p. Chr. Rămâne să se mai stabilească, cu ce an și-a luat începutul această guvernare. Ca antecesor a lui M. Sedatius Severianus este cunoscut C. Curtius Proculus contemporan și el cu Antoninus Pius (138—161). Timpul de guvernare variază între 3—5 ani.

anul 150 p. Chr.: *M(arcus) Sedatius C(ai) f(ilius) Quir(ina tribu)*¹ *Severianus Iulius Acer Nepos Metius Rufinus Ti(berius) Rutilianus* — apare cât se poate de sărăcăcios.

În inscripțiile omagiale se obicinuiă, ca după numele complet al sărbătoritului să se specifice întreaga scală a titulelor sau funcțiilor (*cursus honorum*), prin care trecuse. Așa e și inscripția noastră. Lista titulelor lui M. Sedatius Severianus se începe cu censoratul și să încheie cu cea-laltă distincție mai de seamă câștigată ceva mai înainte: consulatul.

Deoarece în inscripția noastră M. Sedatius Severianus e numit și legat al legiunei V. Macedonica, ca întregire mai amintesc, că această legiune s'a stabilit definitiv în Dacia și anume cu cartierul general în Potaissa (Turda) sub împăratul Septimius Severus (193—211), cu scopul de a apăra părțile nordice ale provinciei. Sporadic și în mod provizor o întâlnim însă pe teritoriul Daciei și mai înainte (compară I. Iung, *Fasten der Provinz Dacien* pag. 18). Dovadă inscripția publicată în C. I. L. III. 7505, conform cărei legiunea V. Macedonică este subordonată guvernatorului M. Claudius Fronto (circa 168 p. Chr.). Din inscripția noastră rezultă, că această legiune a petrecut pe teritoriul Daciei și pe timpul guvernării lui M. Sedatius Severianus, deci înainte de 150 p. Chr.

* * *

Un altar votiv în proprietatea Muzeului Asociațiunii din Sibiu.

Una din cele mai noue achizițiuni ale muzeului Asociațiunii este o piatră romană de altar, găsită la *Negrilești* (Négerfalva), com. Solnoc-Dobâca. Deci altarul s'a găsit pe teritoriul provinciei *Dacia*.

Materialul: piatră obicinuită calcarie. Măsura: 60 cm. înălțime; lățime: sus și jos 25 cm., la mijloc 20 cm.

Forma este cea obicinuită a altarelor votive. Partea de jos și de sus este mai

¹ *Tribus Quirina* este unul din cele 35 triburi sau circumscripții (4 urbane și 31 rustice), în cari erau grupați cetățenii din întregul imperiu. Obiceiul eră, precum se vede și din exemplul de mai sus, că între nomen gentile și cognomen se indică și al cui fiu (f = filius) sau și nepot (n = nepos, strănepot (pro n. = pronepos) eră respectivul și în ce trib eră înscris ca cetățean roman.

lăță ca mijlocul, servind partea mai lăță dela bază ca pedestal, iar cea de deasupra ca tabulament. Laturea din dos este netedă, ca să poată fi alipită de zid. Se văd încă bine în spate urmele tenciuielii.

Altarul este un altar votiv (ara votiva), dedicat celor două zeițăi ale pădurei Diana și Silvanus din partea suboficerului de cavalerie (*decurio*) *P. Aelius Atilianus*.

Altarul poartă pe laturea din față următoarea inscripție:

DIANE. ET.

SILVANO.

SACRVM.

P. AEL. ATILI

ANVS. DEC. EX. SI

NG. COS.

FECIT.

Adecă: *Dian(a)e et Silvano sacrum. P(ublius) Ael(ius) Atilianus dec(urio) ex sing(ulari) co(n)s(ularis) fecit* = Consacrat (dedicat) Diane și lui Silvanus. A ridicat (monumentul, altarul) P. Aelius Atilianus suboficer de cavalerie, fost ordonanță a guvernatorului.

Decurio se chemă la Romani un fel de suboficer al cavaleriei atașate pe lângă fiecare legiune sau și al trupelor auxiliare de cavalerie.

Singularis se chemă ordonanța oficerilor superiori. *Singularis consularis* eră ordonanța guvernatorului.

În inscripții ordonanța guvernatorului se indică în formă prescurtată: *SING. COS.* sau numai prin inițialele S. C. (Vezi Mommsen, în *Ephemeris epigraphica* IV, 401 sq. 1881). Într'o inscripție găsită la Niș (C. I. L. III, 8244) se vorbește de un *s(singularis) c(onsularis) l(egionis) VII. C(laudiae) S(everianae) Alex(andrinae)*, iar într'o inscripție descoperită la Iglița (Dobrogea) vechiul *Troesmis*, se vorbește întocmai ca și în inscripția noastră de unul, care fusese mai nainte ordonanță (exordonanță) consulară: *ex s(singulari) c(onsularis) a(lae) I. D(ardanorum)*.¹

Guvernatorul provinciei eră în același timp și comandantul suprem al trupelor staționate în provincie. Dacă guvernatorul

¹ Inscripția a fost publicată de Tocilescu în *Revista pentru istorie, arheologie, etc.* anul I. vol. II. pag. 250.

ocupase mai înainte în Roma postul de consul se numea *consularis*. În Dacia primul guvernator consular a fost M. Claudius Fronto în 168 p. Chr. Dela împăratul Commodus (170—192) încoace guvernatorul provinciei Dacia se cheamă și simplu *consularis* sau *consularis III Daciarum* (C. I. L. III, 1171. 1177. 1412. 1460). Guvernatorul Daciei în acest timp își avea reședința oficială în *Apulum* (Alba-Iulia).

Deci decurionul P. Aelius Atilianus a fost ordonanța unuia din guvernatorii, cari au cărmuit provincia Dacia în sau după anul 168 d. Chr.

Însă epoca decurionului P. Aelius se poate stabili și mai hotărât. Cele 2 nume dela început (*praenomen* și *nomen gentile*), identice cu ale împăratului P. Aelius Hadrianus (117—138 d. Chr.) dovedesc că decurionul nostru și-a început cariera militară sub împăratul Hadrian și primind drepturile de cetățean *civitas* dela numitul împărat a adoptat — amăsurat obiceiului — și numele împăratului.

M. Claudius Fronto conduce provincia Dacia ca guvernator dela 168—170. În anul 170 moare și cărmuirea provinciei trece asupra lui Sex Cornelius Clemens, care guvernează Dacia până în 175.¹ Alte considerații pentru stabilirea epocii sunt următoarele:

Timpul obligat al serviciului militar eră pe timpul împăraților: 16 ani pentru soldații pretorieni, 20 ani pentru cohortes urbanae și tot 20 și pentru legiuni până la Hadrian, iar dela Hadrian încoace 25 ani, întocmai ca și pentru trupele auxiliare. Cu toate acestea mai ales în primul secol d. Christos se fac multe abateri dela usul legal și soldații sunt reținuți la trupă încă mulți ani după împlinirea termenului legal. Dovadă este nemulțămirea (revolta), ce a izbucnit între soldați din cauza aceasta sub Tiberius (Tac. ann. 1, 17) și multe inscripții, cari vorbesc de câte 23, 24, 26, 28, 32, 33, 38, 40 de ani de serviciu la soldații de rând, iar la un centurion chiar de 43 ani. (I. Marquardt, Röm. Staatsverwaltung II. pag. 543).

¹ Cf. Tocilescu, Monumente epigrafice și sculpturale ale muzeului național, pag. 119—120.

Posturile de oficeri superiori erau închise pentru soldații de rând. Treapta cea mai înaltă, la care puteau avansa, eră gradul de *centurio* (*sutaș*) la infanterie și *decurio* la cavalerie.

În epoca împăraților cavaleria nu mai formează un corp deosebit ca pe timpul republicei. Fiecare legiune primește acum ca parte întregitoare o trupă de 120 călareți: 4 turmae de câte 3 oameni, fiecare turmă în frunte cu câte un *decurio*. Postul de *decurio* îl găsim și la trupele auxiliare de cavalerie, precum rezultă și din inscripția dela Troesmis, amintită mai sus.

P. Aelius Atilianus apare în inscripția noastră ca *decurio*, după ce mai înainte împlinise slujba de ordonanță pe lângă guvernatorul provinciei.

Bazați pe toate aceste considerațiuni, putem admite, că P. Aelius Atilianus a intrat în oștire sub împăratul Hadrian și anume către sfârșitul domniei acestuia; a servit peste 30 de ani, fiind între altele detașat ca ordonanță pe lângă persoana guvernatorului, probabil M. Claudius Fronto (168—170), sau urmașul său Sex. Cornelius Clemens (170—175) iar în urmă fiind avansat la gradul de *decurio*. Ca *decurio* dedică apoi o piatră de altar Dianei și lui Silvanus.

Piatra de altar s'a descoperit la Negriștii, (com. Solnoc-Dobâca), ceva spre nord dela Someș, și anume nu departe de revărsarea unei vâlcele în Someș.

Dealungul Someșului trecea linia strategică, care formă frontiera din spre nord a Daciei.

Această linie eră întărită de un lanț de tabere romane, dintre cari pe teritoriul comitatului Solnoc-Dobâca cunoaștem până astăzi 3 și anume: lagărul dela Cășeiu-de-jos (Alsó-Kosály) și cel dela Ilișiu-de-jos (Alsó-Ilosva) spre nord dela Someș, iar cel dela Gherla spre sud dela Someș.

Comuna Negriștii este situată între Cășeiu-de-jos și Ilișiu-de-jos și anume cam în aceeași linie cu ele și deci în aceeași distanță dela Someș. Deci concluzia ce ni se impune, este, că decurionul P. Aelius Atilianus, când a dedicat altarul Dianei și lui Silvanus, făcea parte din trupele, cari aveau să apere frontiera nordică a Daciei.

În tabăra dela Ilișiu-de-jos se stabilește în a doua jumătate a veacului II. d.

Chr. ala I. *Tungrorum Frontoniana*. Este deci de presupus, că decurionul P. Aelius Atilianus făcea parte din acest escadron (ala) cu garnizoana în Ilișua.

Notă. Ca completare în legătură cu piatra de altar dela Negriștești mai dau următoarele amănunte:

Între obiectele votive cele mai obișnuite erau pietrele de altar (*ara votiva*). Aceste pietri erau așezate nu numai în temple, ci și în locuințe particulare (într-o cameră sau în curte) și în sfârșit și în piețele publice. Materialul de construcție era piatra. Forma obișnuită a acestor altare era cea columnară: o columnă în patru fețe, care în front și la cele 2 laturi era ceva mai ieșită în afară atât la bază (pedestalul) cât și deasupra. Fața din dos era netedă, ca să poată fi răzimată și alipită de perete. Dedicăția se gravă totdeauna în față și avea următoarele părți:

Întâiu se puneă în cazul dativ numele zeității, căreia i se dedică altarul. Numele lui Iuppiter se indică numai prin inițialele *I. O. M.*, adică *I(ovi) O(ptimo) M(aximo)*. Numele celorlalte zeități se scria sau întreg sau prescurtat, eliminându-se silaba dela urmă. Urmă dedicăția de obicei prin cuvântul: *sacrum* (= consacrat, dedicat, închinat), apoi numele celui care a ridicat (dedicat) altarul, indicându-se de obicei și poziția, (profesiunea, rangul, funcțiunea) lui. Formula, cu care se încheia dedicăția era: *V. S. L. M.* adică *v(otum) s(oilvt) l(ibens) m(erito)* = și-a îndeplinit votul (făgăduința făcută) cu dragă inimă și cu drept cuvânt.

Aceasta este forma cea mai simplă de dedicăție. Câteodată formula de dedicăție se face *pro salute sua et suorum*, adică pentru bunăstarea (sănătatea, mântuirea) sa și alor săi, ceea ce se intercală nemijlocit înaintea celor 4 litere de încheiere. Când dedicăția se făcea pentru bunăstarea altuia se întrebuița fraza *pro salute* (față de împărați: *pro salute et incolumitate*), care se intercală nemijlocit după numele zeității. În sfârșit se putea remarca și motivul, care a servit ca îndemn al dedicăției. Dacă cel care făcea dedicăția, încredința pe altul cu executarea (pregătirea altarului), se întrebuița fraza: *curam agente*, adică prin purtarea de grijă a lui cutare. În sfârșit, dacă

dedicatorul ținea să eternizeze și data dedicăției, aceasta se făcea prin numele celor 2 consuli ai anului, care se adăoga tocmai la urmă.

Nicolae Sulică.

Revoluția lui Horia. În revista „*Erdélyi Múzeum*“, fasc. 3 din 15 Iunie 1911 p. 194 d-l Ștefan Biás jun. publică următorul document inedit privitor la revoluția lui Horia:

«Gróf Teleki Sámuel erdélyi kancellár nejmének, iktári gróf Bethlen Szuzsánnának.

Déva, 2-a Martii, 785. este 7 ora.

Édes kedves kincsem!

Ide is, Istennek hála, szerencsésen ma délbe megérkeztem. Ebédem voltam consiliarius Brukenthál¹ urnál, kinek barátságáért itt maradtam és este ott szép musikát halgattam. Holnap, jó reggel, Isten segedelmével, folytatam Dobra felé utamat. A kisasszonya Brukenthal urnak igen könnyen vagyon; ha erővel nem tartanak az ágyban, nem is fekünnék a himlőjével.

Generális g. Gyulai² urat, a generálisnéval³ együtt alázatosan tisztetem; parancsolatjára és gratiájából ide, az udvarban⁴ szállottam s igen jól voltam.

Ujságban írhatom, hogy Frunzillát is, a ki a Körösben Hóra helyett folytatni akarta az öldöklést, egy Czebe nevű faluban, a véle egybeesküdt, egy oláh papal együtt elfogták és már Zalathnára viték. Hórát, Kloskát a mult hétfőn⁵ elevenen kerékbe törték, azután négyben vagdalták szérteszélyel elküldözték. A Kloska fejét ide hozták és a piacon, a mikor éppen keresztül jöttem, egy karóbanütve tartotta a hóhér közel a szekerehez. Én is ugyan jól megnéztem és soha többet ennél nem láttam, nem is képzeltem, hogy irtózás nélkül afféle láthassak; de megvallom, hogy éppen hidegvérrel szemléltem, mintha emberi fő nem volt volna.

Most is tisztetem, köszönöm azokat, kiket tegnap neveztem. Kedves gyermekeimet csókolom és vélek együtt, édes szí-

¹ Gróf Brukenthal Mihály.

² Marosnémeti gróf Gyulai Ferencz.

³ Felesége, gróf Haller Karolina.

⁴ A Bethlen-féle dévai Magna curia.

⁵ Tehát februárius 28-ikán

vem, az én Istenemnek oltalmában, gondviselésében ajánlak! Örökös hívséggel maradván,

Kedves édes feleségem

igazi szívvvel szerető hiv társad

g. *Teleki S. m. p.*

(Eredetije a Széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levél tárában, gróf Teleki Sámuel kancellár levelei közt).

(Marosvásárhely).

Traducerea românească a acestei scrisori, datate din Deva, 2 Martie 1785, ora 7 seara, privitoare la revoluția lui Horia e următoarea:

«Ca noutate îți pot scrie, că și pe Frunzilă, care voia să continue măcelurile pe Criș în locul lui Horia, l-au prins într'un

sat cu numele Țebea, împreună cu un popă tovarăș de al lui, și i-au și dus la Zlatna. Pe Horia și pe Cloșca Lunea trecută¹ i-au rupt de vii pe roată, apoi i-au duminat în patru și i-au trimis în toate părțile. Capul lui Cloșca l-au adus aici și călăul îl ținea, aproape de trăsura mea, înfipt într'un par în piață, tocmai când treceam peacolo. M'am cam uitat și eu lung la el și n'am văzut niciodată, nici nu mi-am putut închipui că pot vedeă de astea fără groază, dar mărturisesc că-l priveam cu sânge rece, cașicând n'ar fi fost cap de om». Originalul acestei scrisori se păstrează în arhiva familiei Teleki din Murăș-Oșorheiu, între scrisorile Cancelarului Samuil Teleki. *O. C. T.*

¹ așa dară în 18 Februarie.

Partea oficială.

Proces verbal.

Sedința a VII-a a comitetului central, ținută în 18 Maiu 1911.

Prezident:

Parteniu Cosma.

Notar:

Oct. C. Tăslăuanu.

Membri prezenți: Ioan Agârbiceanu, Dr. Ilie Beu, Dr. Vasile Bologa, Dr. Ioan Borgia, Arseniu Bunea, Octavian Goga, Nicolae Ivan, Dr. Liviu Leményi, I. F. Negruțiu, Gavril Precup, Dr. Ilarion Pușcariu și Romul Simu.

264. Verificarea procesului verbal se încredințează domnilor: Dr. Ilarion Pușcariu, Nicolae Ivan și Dr. Vasile Bologa.

265. (851—1911). Dl N. Ivan, în numele comisiei alese pentru a studia zidirea unui internat în Cluj, raportează că zidirea e absolut necesară și propune ca înainte de a se face planurile de zidire să se lanseze un apel către fruntașii români și către institutele noastre de binefacere etc., ca să contribuie cu sumele necesare la ridicarea internatului.

Comitetul central decide:

- a) să raporteze adunării generale ca să iee hotărâre specială în privința zidirii internatului din Cluj și să se îngrijască de mijloacele materiale pentru zidire;
- b) încredințează biroul să facă un raport special pentru adunarea generală procurând și proiecte de planuri și un proiect de cheltuieli.

266. (736—1911). Secretarul Oct. C. Tăslăuanu prezintă un raport amănunțit privitor la organizarea economică actuală a poporului nostru și arată cum s'ar putea face organizarea economică a țărânimii prin cooperative cu ajutorul donațiunii d-lui V. Stroescu.

După o dezbateră mai lungă pentru realizarea propunerilor d-lui Stroescu

Comitetul central decide următoarele:

- a) încredințează secția economică să studieze organizarea economică a țărânimii prin cooperative;
- b) votează din suma de 50,000 cor., donată de d-l Stroescu, 1000 cor. d-lui V. C. Osvadă ca să studieze mișcarea cooperativă din Ungaria, România și Bucovina și până la 1 Oct. a. c. să prezinte comitetului central un raport amănunțit despre rezultatul studiului făcut și un proiect de realizare privitor la înființarea băncilor populare.
- c) încredințează biroul central să aducă la cunoștința domnului Stroescu aceste dispoziții ale comitetului central;
- d) în ce privește donațiunea de 10,000 cor. a d-lui Stroescu pentru patru burse (2 pentru învățarea danteleriei, 2 pentru învățarea cioplitului în lemn) comitetul central numește o comisiune în persoanele d-lor G. Precup, Oct. Goga și Oct. C. Tăslăuanu, ca în una din ședințele viitoare să vină cu proiect de concurs.

267. (910—1911). Secretarul administrativ propune ca Nrii 1—3 din Biblioteca populară a Asociațiunii să se retipărească în câte 5 mii exemplare, deoarece nu mai sunt numere.

Comitetul central autorizează pe d-l Oct. C. Tăslăuanu să retipărească Nrii 1—3 din Biblioteca populară a Asociațiunii în câte 5000 ex.

Cu acestea ședința se încheie.

D. U. S.

P. Cosma, președinte. Oct. C. Tăslăuanu, secretar. S'a verificat. Sibiu, în 20 Maiu 1911.
Dr. Il Pușcariu, N. Ivan, Dr. V. Bologa.

Sedința a VIII-a a comitetului central, ținută la 17 Iunie a. c.

Prezident: *Dr. Il. Pușcariu*. Notar: *Oct. C. Tăslăuanu*. Membri prezenți: *Dr. V. Bologa, Dr. I. Borcia, Ars. Bunea, Octavian Goga, N. Ivan, Dr. Octavian Russu, R. Simu, N. Togan* și casierul *I. Banciu*.

Iubileul Asociațiunii: (271 Nr. 828—1911). Secretarul literar raportează că dintre membrii secțiunilor științifice literare, cari s'au angajat să scrie capitole privitoare la istoricul Asociațiunii, numai dl Dr. V. Bologa și-a înaintat lucrarea despre «*Istoricul școlii civile de fete*». Fiind timpul înaintat, comitetul central decide ca lucrările cari vor intra până la 15 Iulie a. c. să fie tipărite în numărul de vară al revistei «*Transilvania*» și să nu se mai publice în volum separat. O monografie unitară despre dezvoltarea și activitatea Asociațiunii o va pregăti mai târziu dl Andreiu Bărsăneanu.

Tovărășii: (273 Nr. 1044—1911). D-l Vasile C. Osvadă răspunde, că primește însărcinarea din partea «Asociațiunii de a studia mișcarea cooperativă din Ungaria, Croația, România și Bucovina și făgăduiește, că după terminarea acestor studii va prezenta un proiect privitor la realizarea ideii d-lui V. Stroescu și privitor la organizarea țărânimii noastre prin cooperative. I se mandatează suma de 1000 cor. și i se liberează scrisori de recomandare.

Fundațiuni: (272 Nr. 881—1911). Bursa de 100 cor. din fundațiunea Avram Iancu se declară vacantă și se însărcinează biroul să publice concurs.

Despărțăminte: (274 Nr. 862—1911) *Beiuș*. În adunarea cercuală, ținută în Beiuș, s'a ales director al desp. Dr. G. Cosma, avocat (*șed. comit. cerc. din 18 și 17 Aprilie și adun. cerc. din 30 Aprilie 1911*).

— (275 Nr. 894—1911) *Bistrița*. În comuna Bileag s'a înființat o agentură (*șed. comit. cerc. din 1 Maiu a. c.*).

— (276 Nr. 924—1911) *Blaj*. Propune să se facă o adresă către toate despărțămintele, invitându-le să contribuie cu cel puțin 20 cor. pentru fundațiunea culturală Iosif St. Suluțu. Comitetul central nu găsește de oportun înființarea unui nou fond cultural (*șed. comit. cerc. din 1 Aprilie și 2 Maiu a. c.*).

— (277 Nr. 1004—1911) *Brad*. A luat dispoziții pentru ținerea adunării cercuale (*șed. comit. cerc. din 1 Iulie a. c.*).

— (278 Nr. 993—1911) *Ceica*. Cu convocarea adunării cercuale se încredințează d-l Iuliu Pataky, preot în Drag.

— (279 Nr. 897—1911) *Diciosânmărtin*. I se dăruiesc câte 5 ex. din publicațiunile populare pentru a înființa 5 biblioteci populare.

— (280 Nr. 861—1911) *Gherla*. În comunele Bârlea și Teolțuri au început să se țină cursuri pentru analfabeți. În comunele Teolțuri, Bonț și Fizeșul-Gherlei s'au ținut prelegeri populare. În Teolțuri s'a înființat o agentură și o bibliotecă populară (*șed. comit. cerc. din 1 Maiu a. c.*).

— (281 Nr. 917—1911) *Giurgeu*. Secretarul Oct. C. Tăslăuanu raportează, că conform deciz. comit. central Nr. 289 din 1910, a convocat pe sărbătorile Rusaliilor adunarea de constituire a desp. Giurgeu, în comuna Bicăz, unde din acest prilej s'a aranjat o expoziție etnografică și eră să se țină prelegeri populare și alte sărbări culturale. Pretorul din Tulgheș a oprit, însă, adunarea. Comitetul central decide să facă o adresă către ministrul de interne împotriva acestei opreliști ilegale și încredințează pe d-l Tăslăuanu să convoace din nou adunarea de constituire a despărțământului Giurgeu.

— (282 Nr. 915—1911) *Iza-Vișeu*. Comitetul central încredințează pe d-l Oct. C. Tăslăuanu să convoace și să conducă adunarea de constituire a noului despărțământ Iza-Vișeu (Maramurăș).

— (283 Nr. 918—1911) *Lăpușul-unguresc*. A decis să țină prelegeri populare (*șed. comit. cerc. din 27 Aprilie a. c.*).

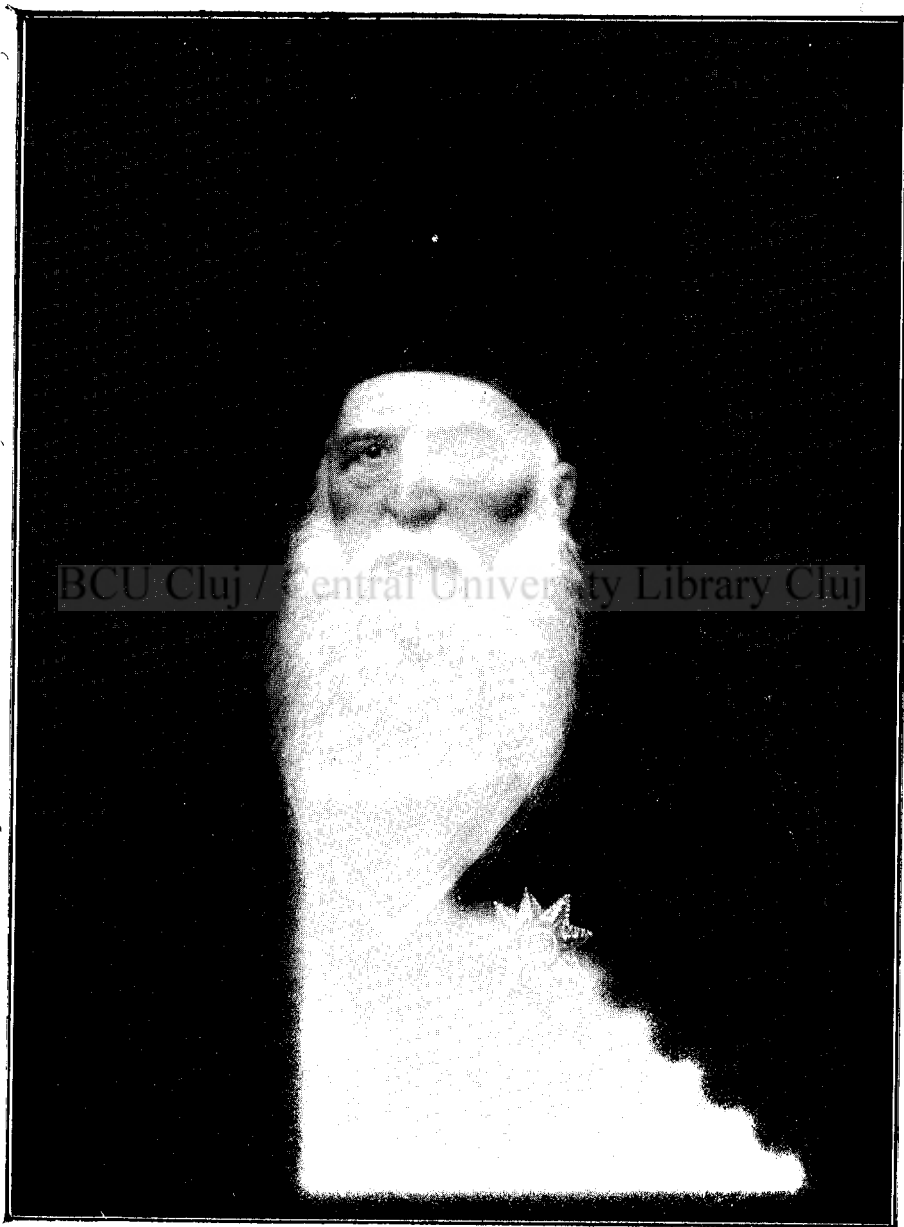
- (284 Nr. 974—1911) *Marghita*. În comunele Cheț și Sân-Lazar s'a înființat câte o agentură și bibliotecă populară. Cu ocazia înființării acestor agenturi s'au ținut mai multe prelegeri populare. S'au trimis câte 2 ex. din Biblioteca populară a Asociațiunii și din Biblioteca tineretului (*șed. comit. cerc. din 13 și 30 Maiu a. c.*).
- (285 Nr. 764—1911) *Mercurea*. Cu ocazia adunării cercuale dl N. Simulescu, funcționar de bancă, a ținut o prelegere «Să prăsim legume în grădina noastră». Desp. a decis să facă «cassete de economizare» cu cari să adune «cruceul Asociațiunii. Cere să se facă insignii pentru membri Asociațiunii (*adun. cerc. din 19 Decembrie 1910*).
- (286 Nr. 797—1911) *Murăș-Ludoș*. I se dăruiesc câte 5 ex. din publicațiunile populare ale Asociațiunii.
- (287—8 Nrii 801 și 974—1911) *Năsdud*. I se dăruiesc câte 5 ex. din publicațiunile populare ale Asociațiunii.
- (289 Nr. 783—1911) *Murăș-Oșorheiu*. În comuna Niraștau s'au ținut trei prelegeri populare. I se dăruiesc 500 ex. din publicațiunile populare ale Asociațiunii (*șed. comit. cerc. din 5 Martie și 14 Aprilie 1911*).
- (290 Nr. 782—1911) *Reghin*. În adunarea cercuală s'a ales director d-l Dr. Ioan Harșia, avocat. Despărțământului i-se dăruiesc 150 de broșuri populare.
- (291—292 Nrii 711 și 979—1911) *Șimleu*. D. N. Muntiu, funcționar de bancă a ținut 7 prelegeri despre tovarășii, reușind să înființeze două în comunele Săg și Giurtelecul-Măguri. Despărț. invită pe d-l conferențiar agronomic să țină prelegeri populare dela 1—15 Iulie a. c. (*șed. comit. cerc. din 4 Febr. a. c.*).
- Școala civilă de fete:** (293—296 Nrii 888, 950, 951 și 808—1911). Comisarul ministerial și inspectorul de școale au rămas mulțumiți atât cu localul școalei cât și cu instrucția. Examenele s'au fixat dela 19—22 Iunie a. c. iar încheierea solemnă la 29 Iunie a. c.
- Muzeu și Bibliotecă:** (297—305 Nrii 591, 944, 981, 1037, 779, 795, 803, 949 și 845—1911). D-l Iosif Lissai, șef-contabilul «Albinei» dăruiește Muzeului suma de 20 cor. Colecțiile Muzeului s'au înmulțit cu următoarele obiecte: 16 fotografii de-ale artistului Milo în diferite roluri; un ban de argint austriac din 1707, dăruit de economul Mihaiu Biția; o hartă a Valahiei și Moldovei, cuprinzând și Basarabia, Ardealul și Bucovina, dăruită de I. Dăian, paroh în Sângătin; 6 oprege, 2 ștergare, 4 chindeie de culmi, 1 chindeu, 1 broboadă, 2 cămăși, 3 conjuiri și 3 ii, adunate de d-l Oct. C. Tăslăuanu; o cărămidă romană cu inscripția: Leg. XIII Getadi, dăruită de Aron Georgescu, plugar în Colanul-mic; 6 monede din sec. XIX-lea, dăruite de Dr. Aug. St. Rațiu; 13 fotografii și o furcă de tors din comuna Șeghiște trimise de d-l Moise Popoviciu, preot.
- Iosif St. Șuluțu:** (307—309 Nr. 884, 778 și 895—1911). S'a cumpărat un portret al fostului președinte cu suma de 150 cor. D-l Liviu Iancu, preot gr.-cat. în Zăbrâny dăruiește pentru fondul I. St. Șuluțu suma de 5 cor., iar desp. Bistrița 90 cor.
- Conferențiarul agronomic:** (313 Nr. 1043—1911). Prezintă un raport despre activitatea ce a desfășurat-o în lunile Martie, Aprilie și Maiu.
- Biblioteca scriitorilor dela noi:** (316 Nr. 985—1911). Se va publica în editura Librăriei naționale din Orăștie în aceleași condiții ca și la firma W. Krafft (vezi deciz. Nr. 6/1911).
- Cărți dăruite:** (317, 318, 320—322 Nrii 869, 893, 947, 923, 1012—1911). Se dăruiesc publicațiuni de-ale Asociațiunii: d-lui I. Ignaț, inv. în Spini; d-lui Dr. A. Crăciunescu, profesor la semin. Andreian; agenturii din comuna Tilișca; d-nului Aurel Cosciuc, conferențiarul agronomic al Asociaț.; învățătorului Andreiu Moldovan din Ferihaz.
- Membri decedați:** (269 și 270 Nrii 995 și 1018—1911). Dr. Aug. Străitaru, adv. membru pe viață; Aurel Bratu, profesor, membru al secțiunilor științifice-literare.
- Membri noi:** (332 Nr. 887—1911). Cassierul raportează că s'au înscris și au plătit taxa următorii:

- a) *Membri jundatori*: 1. «Banca poporală», Deș, desp. Deș. 2. Dr. Nicolae Oncu, dir. de bancă, Arad, achitând ambii taxa întreagă;
- b) *Membri pe viață*: 1. Moise Birtolon, proprietar, Lăscud, desp. Diciosânmărtin, achitând ultima rată. 2. D-na Silvia I. Popp n. Negruțiu, soție de dir. de bancă, Gherla, achitând întreaga sumă. 3. Iuliu Popp, director de bancă, Gherla, achitând cor. 100, ambii în desp. Gherla. 4. «Noiana», institut de credit, Noul-român, desp. Făgăraș, achitând ultima rată de cor 100.
- c) *Membri ordinari*: 1. Dr. Vasilie Chiroiu, cand. de adv., Sibiiu. 2. Ioan Budiș, funcționar de bancă, Sibiiu. 3. Dr. Ioan Mușiu, cand. de adv., Sibiiu. 4. Aurel Barbu, inv., Tălmăcel. 5. Mihail Oğrean, invăț., Racovița. 6. Traian Pop, invăț., Racovița. 7. Demetriu Comșa, profesor, Sibiiu, — toți 7 din despărț. Sibiiu. 8. Dr. Ioan Dobosan, Timișoara. 9. Liviu Magdu, Timișoara. 10. Alexandru Hodagiu, Timișoara. 11. Nicolau Martinoviciu, — toți 4 din despărț. Timișoara. 12. Alexandru Bighian, preot, Nirășeu. 13. Alexandru Viciu, proprietar, Nirășeu. 14. Alexandru Gligor, preot, Șardul-săcuesc, — toți 3 aparținători desp. M.-Oșorneiu. 15. Emilian Checicheș, inv., Băgău, desp. Aiud-Teiuș. 16. Nicolae Gămulea, funcționar, Brașov, desp. Brașov. 17. Iuliu Marțian, preot, Dobâca, desp. Gherla. 18. Alexandru Ciacoș, preot, Țeutea. 19. Dionisiu Deac, preot, Kisszék, ambii din despărț. Gherla. 20. Zacharie Tatar, Ibașfalău, desp. Ibașfalău. 21. Dr. Aurel Dobrescu, medic, Szekszárd, afară de despărțământ. 22. Eronim Szilási, profesor, Gherla, desp. Gherla. 23. Macedon Maniu, inv. pens., Zagra, desp. Năsăud. 24. Daniil D. Stanciu. 25. Ioan Comșa. 26. Ioan Savu. 27. Ioan Lașița. 28. Nicolae Cămpian. 29. Petru Sârbu, măcelar, — toți 6 din Ilasco-Montana (America). 30. Aurel Gaja, profesor, Blaj. 31. Dr. Cornel Ordace, adv., Blaj. 32. Arcadiu Ienașel, frizer, Blaj. 33. Ferdinand Kampf, croitor, Blaj. 34. Iosif Marian, Bucerdea. 35. Marian Păculea, preot, Bucerdea, — toți 6 din desp. Blaj. 36. Elena Dr. Meșianu, Zernești. 37. Ioan Pușcariu, inv., Poiana-Mărului, — ambii din desp. Zernești. 38. Romul Russu, preot, Târlău. 39. Teofil Gerasim, preot, Deag, — ambii din despărț. Diciosânmărtin. 40. Vasile Bighigeanu, profesor, Năsăud. 41. Stefan Scridon, profesor, Năsăud, — ambii din desp. Năsăud. 42. Dr. Eugen Sâmpetean, avocat, Zernești, desp. Zernești. 43. Ioan Manica, inv., M.-Kalyán, desp. Mociu. 44. Macedon Linuș, inv., Năsăud. 45. Simeon Pop, pref. gr., Năsăud. 46. Ioan Zinvelin, preot, Zagra. 47. Emilian Mărcușiu, profesor, Năsăud, — toți 4 în desp. Năsăud. 48. Mihail Borhidi, propr. Unimet. 49. Nestor Puștai, preot, Șeuca, — ambii din desp. Tășnad.

Extras din procesul verbal al ședinței.

Oct. C. Tăslăuanu m. p.,
secretar.

Andreiu Baron de Șaguna,
Prezidentul Asociațiunii dela 1861—1867.